

VÚ 1115

„Jedenást Patnásť“

SÚČASNOSŤ

1. september 2008. Cez uplynulé dva mesiace konečne som dal do prevádzky moju novú web – stránku. A teraz som sa rozhodol, že z tém, ktoré ešte čakajú, aby sa tu tiež objavili, nech nasledujú spomienky na moju základnú vojenskú službu.

Osnovy rukopisu tejto knihy som začal vytvárať ešte 10. marca 1995, a rukopis bol dokončený na začiatku leta 1996! Odvtedy „spal“ – mal som veľa inej roboty ...

K prebudeniu témy ma inšpirovalo jednak štartovanie mojej novej web – stránky, ale aj bohatý obsah stránky letiska, kde som slúžil.

Chotusice (Čáslav) VÚ 1115

Začiatok. V Brne

2. december 1973. Po obede.

Stojím v kuchyni. Vedľa dvermi, ktoré sa otvárajú do predizby, a vedľa kotla etážového kúrenia v rohu, čo využívame aj ako šporák. Etážové vykurovanie už funguje niekoľko rokov, ale aj tak, podľa starého zvyku, ešte vždy žijeme hlavne v kuchyni.

Čas ešte nepokročil príliš, no napriek tomu už prevláda pološero, šero.

Vysoká škola je už za mnou, aj dva mesiace „praxe“ z môjho prvého zamestnania, z VUMA, z Nového Mesta nad Váhom.

Nálada je čudná, napätá. Mňa čaká jeden neznámy rok, ale vyzerá to tak, že ani pre moju mamu, ani pre otca nie je táto situácia ľahostajná. Rozísť sa na jeden rok, a to navyše – k vojsku ...

Mamu len „cítiť“ – že sa obracia v kuchyni, Otec sa ale ozve – bez hocakej predchádzajúcej súvislosti: „A keď niečo povedia ... jedným uchom dnu, druhým von ...“ Vyzerá to, že má nejaké skúsenosti, vie prečo to hovorí. (Zo základnej služby ho brali do vojny, a odtiaľ do zajatia ...)

Nastúpim na diaľkový autobus. Toto cestovanie nie je hrozné. Trvá len dve a pol hodiny. Maličkosť oproti sedemhodinovému cestovaniu vlakom do Nového Mesta.

Spokojne sa dívam na známu krajinu, a raz – dva som v Košiciach. Pred niekoľkými týždňami ešte som tu bol doma, celé roky som tu behal s kamarátmi na prednášky, na cvičenia, niekedy do kina, a niekedy len tak – vyvetrať sa.

Ešte sa aj teším, že som zasa tu.

Tu sme sa dohodli, že sa stretneme, ešte počas štátnic, lebo sme si povedali, že pôjdeme spolu, celý náš ročník. Aj sme sa zišli, čas beží, máme o čom sa rozprávať, veď každý z nás začal na inom pracovisku, je mnoho skúseností, veľa zážitkov.

Sadneme si do nočného rýchlika, obsadíme niekoľko kabín. Aj v našej, všetci ôsmi sme bývalí spolužiaci. Spočiatku ešte si veselo referujeme, neskoršie ale vo vonkajšej tme už nevidno nič, a aj ospalosť sa hlási.

Okolo Žiliny náš duch ešte žmurká. Rýchlik sa naplnil. Ľudia stoja už aj na chodbe. Pred našimi dverami jedna školáčka. Môj kolega ju zavolá. Ona to pozvanie prijíma. Stiahneme sa, piati sedíme na štyroch sedadlách. Chvíľu si ešte žartujeme, potom len čakáme, aby už bolo ráno.

Úsvit. Naše posledné slobodné minúty v Brne. Na stanici, v meste. Brno mi je známe. Nie raz som tu už bol, na výlete, na exkurzii, na strojárskom veľtrhu. Využívajúc tieto príležitosti som už viackrát prešiel krížom – krážom toto mesto, navštívil som Špilberk, jeho katakomby, kláštor s vyschlými múmiami mníchov, zoo, vysvietené ulice, k nám sa hodiace reštaurácie, knižné obchody, ... Meno tohto mesta sme spomínali aj doma s určitou úctou, pravdepodobne bolo jedno z tých, o ktorých si môj otec myslel, že by som tam mohol chodiť na vysokú školu.

V takýchto myšlienkach niečo určite bude, avšak mladý človek to nevie.

Dorazili sme ku kasárňam. Nerozhodne, s veľmi miešanými pocitmi sa obzeráme. Na rozdiel od stredoškolákov, nevybavili sme sa do vlaku s alkoholom, takže teraz triezvo uvažujeme, uvedomujeme si túto veľkú hlúposť, túto prázdnotu, ktorá nás čaká.

Okolo nás zmrzol normálny život. Prvým znakom toho je, že nie je okolo nás, v priestore, pohyb. Alebo nikde nikto, alebo veľmi zriedkavo jedna zlisovaná bezduchá masa.

Akýsi dôstojník nás – znechutené civilné stádo – zavedie na jednu chodbu. Tam začnú fungovať dvaja roboty, dvaja vojačikovia základnej služby. Každému dajú obrovské papierové vrece, do tých ukladáme naše vyzlečené oblečenie, napíšeme na ne naše domáce adresy, a takto – holí – ihneď sa premeníme na nikoho. Dostaneme jedny tenké spodné nohavice, tenké tričko bez rukávov – súce pod košeľu, a tenké tepláky – bez chĺpov, bez bundičky. Našu výbavu ešte doplnia „pantofle“ – papuče z dvoch pásov.

Potom sa máme postaviť do radu, dostaneme svoju vojenskú knižku, ktorú ihneď si musíme aj podpísať. S našim civilným oblečením stratíme aj postavenie vysokoškolsky vzdelaného človeka. Pred moje meno sa dostane nie Ing., ale des. abs. Najlepší z predchádzajúcich ročníkov ešte dostali „čat. abs.“, no teraz vzdelanú mládež vojaci zdegradovali ešte o stupeň nižšie ...

Potom sme museli ísť umyť sa. Sprchy boli v suteréne, vo veľkej, tmavej, studenej miestnosti. Proti tomu, po dlhom nočnom cestovaní sme nemali ani námietku. Proti tomu ale už áno, že náš dôstojník vyslovene nás chcel nútiť, aby sme si aj vlasy umyli. Bez šampónu, a v tejto zime! Toto sme potichu sabotovali, a ako o chvíľu sa ukázalo – veľmi múdro.

Znovu sa objavil náš dôstojník, a previedol naše mokré, ospalé, civilne sa potácajúce stádo na druhú chodbu. Tam nebolo potrebné ani čakať, v šialenom tempe sme sa vymenili v miestnosti, ktorá sa nám otvárala pred nosom. Keď sa dobre pamätám, najmenej dve ženy tam „strihali“, koketujúc pri tom s prítomným dôstojníkom. Toto „strihanie“ prebiehalo nejako tak, ako keď vo filmoch, v súťažiach, ovce oslobodzujú od ich kožuchov.

Vždy som bol ostrihaný na krátko, ale teraz pred niekoľkými dňami doma, náš známy holič mi vystrojil extra krátku frizúru, ospravedlňujúc sa, že to preto, aby po narukovaní ma už neošklbali. Zrejme aj on mal svoje skúsenosti ... Aj kolegovia hovorili, keď som sa dostal na rad, že mňa už nie je potrebné strihať, u mňa už niet čo strihať. Tak som si to myslel aj ja.

Na naše veľké prekvapenie ale tá žena naduto, povýšenecky, ma potiahla na stoličku!

Nikdy mi neboli protivné vyslovene krátke vlasy, ani teraz nebol problém z nich. Ale z toho, ako som to pochopil, ako som porozumel situácii. Hnusilo sa mi to. Tá žena ešte nebola stará, no aj tak nebola pekná. Jej okrúhla zdúvajúca sa tvár prezrádzala tuposť. Posmešne sa škerila, očividne si

vychutnávala, že teraz takú „vec“ môže robiť, o ktorej si myslí, že to druhému je protivné, nepríjemné.

Svojimi posmešnými poznámkami vyzdvihla prítomného dôstojníka hodne nad nás, a potom sa snažila zaradiť si seba k nemu. Teraz ukáže – kto ona je! ... Ona je tu „niekto“! ...

(Vonku, medzi pracujúcimi – zrejme: nikto ...)

(Dodnes pocítim zhnusenie – keď podobného človeka vidím ...)

Ako nás ostrihali, odrazu sme nemali miesto v budove, niekto vyhodil našu skupinu na cestu. Na cestu, ktorá sa tiahla asi päť metrov pred kasárenskými budovami. Nikde nikto. Ostali sme sami. Ostrihaní, v tenkých „teplákoch“, ešte napoly mokří po sprchovaní. Okolo nás, a pod nohami: na ľad zmrznutý sneh, nad snehom iskrový zimný vzduch! Dlhé minúty sme sa obzerali, hľadali niečo, čo by sme mohli pozeráť. Pritom sme prekračovali, poskakovali, najprv rozpačito, potom vždy intenzívnejšie. Pokúsili sme sa skákať, zacvičiť si, ale potom zasa len bola zima!

Neprešla ani hodina a zomkli sme sa, mokré studené telá sa prilepili k ďalším telám. Ako šibnutí sme sa stlačili na hromadu, uprostred zľadovatenej cesty.

Vtedy ma to nenapadlo, ale písalo sa 1973, a boli sme na území jedného „vyvinutého socialistického štátu“. My, jeho uznávaní občania, s našimi všetkými zaistenými právami, - mladí inžinieri ...

Nepatrili sme k nikomu, nechýbali sme nikomu, dokonca nikto o nás ani nezavadil ... Najzvláštnejšie je ale to, že nikto z nás nedostal zápal pľúc, dokonca ani nádchu! (Štatistické ročenky ale vykazujú, že priemerná životnosť mužov vtedy bola o sedem rokov nižšia, než u žien ...)

Na začiatku sme len čakali, potom sme len stáli.

Stáli ...

Už sa blížilo k piatej hodine večer! keď konečne pre nás prišla jedna osoba, a zaviedla nás do jedálne, kde sme dostali našu prvú vojenskú stravu – a nápoj. Špekačky s chlebom. A čaj.

Každému to chutilo ...

Udalosti potom už začali cválať.

Dostali sme uniformu, hliníkový príbor v bielom textilnom vrecúšku, jedného poručíka za veliteľa, a jednu „izbu“. „Izba“ bola dosť veľká na to, aby v nej mohlo spať viac než štyridsať premrznutých duší, - chystajúcich sa brániť svoju vlasť. Pravda, na poschodových posteliach. Ja som sa dostal na jednu hornú. Nebolo ťažké sa na ňu dostať. Človek sa postavil do uličky, ruku si položil na posteľ, druhú ruku na druhú posteľ na opačnej strane, odrazil sa od podlahy, a už bol hore.

V rohu izby, vedľa dvermi, sme dostali jedného desiatnika zo základnej služby. „Desátnik Vlk“ sa sem namontoval zrejme kvôli tomu, aby vážnosť súdruhov majorov neutrpela. „Desátnik Vlk“ totiž už bol „ochočený“, aby v prípade, že sa objaví jeden zelený boh, strašidelne zareval, aby každý sa ihneď premenil na zmeravenú sochu. My sme k takýmto „veciam“ nemali nejaký veľký cit.

Posledná moja zdravá myšlienka v ten deň, pričom som obzeral svetlá, ktoré z vonka sa premietali na strop, bola, že jeden deň už je za nami. Už ich treba prežiť „len“ 364 ... Niekde hlboko som cítil, že nebude to jednoduché, ale človek na to radšej ani nechce myslieť. Bráni sa, nechce vedieť svoj osud.

Z druhého dňa si pamätám to, že okrem nás, na chodbe všetci utekali! Vojačik tu nemohol stáť, nemohol ísť, - musel bežať. Niekto informovaný k tomu ešte poznamenal, že na izbe zasa nesmie cez deň ležať na svojej posteli, dokonca vraj nesmie ani sedieť! Nad tým sme sa zamysleli, keďže na izbách akosi neboli stoličky ... No ale, - kto že tu už rozmýšľa ?

Ani ja som už ďalej nešpekuloval, moju pozornosť upútalo jedno majstrovské technické dielo. WC – v tvare zahĺbenia v betónovej podlahe, vo veľkosti lavóra. Vzadu veľká diera, vpredu dva výstupky v tvare podrážok z topánok. Keď človek šikovne nacúval, mohol vykonávať svoju ľudskú (či vojenskú?) potrebu. Takto dodatočne uvažujúc, je otázne, či sa hral každý na atléta? Možno mnohí len tak vpochodovali do „lavóra“ – prakticky ...

(Vstúpiť do h... je praktické?)

Neskoršie nám ukázali, čo všetko u nás dostane nováčik – keď narukuje. Dve posteľe zabrali tie veci. Mohli sme začať kanadami, nádobím, ... a končiť kefkou na zuby. Ukázali nám to čierne – bielo, v kinosále. Po premietaní poznamenali: toto všetko dostaneme aj my, na našom konečnom mieste. (Nestalo sa tak ...)

Začal sa výcvik. Toto začiatkové sústredenie v Brne bolo vedené ako zdokonaľovací kurz. Prebiehal raz v normálnej budove, raz v barakoch, stavaných z dosák – lisovaných z pilín. Samozrejme, za dva týždne, nie že zdokonalit', ale ani len preopakovať sa nedalo, čo predtým sme precízne preberali na vojenskej katedre za dva roky. Našťastie, nedostali sme sa do konfliktu s našimi „prednášateľmi“. Brno bolo výcvikové stredisko, dodržiavali pravidlá, a v nás, absolventoch vysokej školy, videli budúcich dôstojníkov.

Niektoré veci predsa len boli nové.

Dozvedeli sme sa príčinu zimy v drevených barakoch. Navyše, bolo to logické! Z bezpečnostných dôvodov, večer oheň sa musel zhasiť. Od rána potom stavba sa nestačila ohriať. Ešte dobre, že my sme tu nespali.

Spoznali sme aj kuriča. Mal už hodne viac, než dvadsať rokov. Roky bol od vojenskej služby oslobodený, potom ho odviekli! Poriadne vyčnieval z radu vojačikov. Bez hodnosti.

Prežili sme aj prvé dve hodiny „samoštúdia“.

Na vysokej škole sme si zvykli, že keď niečo sme sa chceli naučiť, tak sme sa to aj naučili. Aj v našom voľnom čase. Bez toho, aby sme to verejne, písomne, manifestačne naplánovali. Okrem toho sme si zvykli, že tieto veci niekomu trvajú kratšie, niekomu dlhšie. Ale teraz nás posadili do jednej miniatúrnej tmavej miestnosti, aby sme si „samoštudovali“. Presne teraz, a presne v dĺžke dvoch hodín.

Zvláštne je aj to, že prečo „samo“? Čo by bolo to, keby sme individuálne, na izbe študovali?

No ale vyriešili sme aj toto. Obišli sme to ... Zahasili sme svetlo, energiou totiž treba šetriť (to bol vlastenecký čin!), a pololežiaci na stoličkách, v šere, sme potichučky zdriemli. Niektorí niekde za ten čas sústružili, niektorí rožky piekli, - no nás nepotrebovali.

Aj desiatnik Vlk sa podelil s nami o svojich skúsenostiach. Raz večer, ihneď na začiatku nám oznámil tajnú informáciu, o ktorej si zrejme myslel, že tá je pre nás mimoriadne dôležitá. To, že kde je v plote diera, cez ktorú vojačik chodí von, do krčmy. Avšak keď nikomu z nás sa nechcelo na prechádzku, navrhol, že aspoň si zadováži fľašku pitiva, pokiaľ si poskladáme príslušnú sumičku.

Utžovať kolektív v socializme, je prvotriedna úloha ...

Desiatnik Vlk sa otočil, a každému sa ušlo za hlt z výsledku.

Žiaľ, bolo nás veľa, fľaška musela dlho putovať, ešte ani nemohla dokončiť svoje poslanie, keď v izbe sa objavil jeden major. Dívali sme sa na neho, ako kravy. Zistil situáciu. Kto je veliteľ? – spýtal sa! Takého sme ešte nemali ... Kto má najvyššiu hodnosť?! To som mal ja. Ohlásil som sa. Vedel som, situácia nie je najdokonalejšia, ale málo som pre ňu, aj proti nej mohol spraviť. Našťastie to ani majora príliš nezaujímalo. Niekoľko viet ešte vytiahol, možno čakal, že aj jeho ponúkne, potom odišiel. Neboli žiadne následky, ale ani ďalšie fľaše sme už nechceli.

V posledných dňoch častejšie sme mali návštevy na hodinách. Že kto z nás by išiel na preškolenie? K vrtuľníkom, za motorára, atď. Niektorí išli. Neskôršie, keď už neboli dobrovoľníci, vybrali si, - ale korektne. Mali k dispozícii náš menoslov, aj s našimi výsledkami. Vybrali si najslabších, s najhoršími výsledkami. Ktorí sme ostali, sme sa tešili, veď „radista“, to je pánsky odbor ...

(Len po skončení služby sme sa dozvedeli, že kým my sme behali, ako vojaci základnej služby, a spolu sme s nimi bývali, robili sme im veliteľov izieb, a ani na vychádzky sme sa nedostali, na druhom konci Česka, - zatiaľ naši preškolení kamaráti v Košiciach chodili na letisko na osem hodín, od svojich rodín, alebo známych, u ktorých bývali! ...)

V posledné dni „zdokonaľovacieho“ výcviku sme zložili (hravou ľahkosťou) jednu ďalšiu skúšku. Dostali sme potvrdenie, že sme špecialistami tretej triedy. Mali sme právo, a povinnosť: nosiť svoju jednu, či dve „frčky“. Teraz nás teda už skutočne „povýšili“. Prevažnú väčšinu na prvý stupienok, - s čím sa stali podriadenými všetkým ostatným 19-im stupňom ... Takto, starší civilní inžinieri, slobodníci, odrazu sa stali nikým oproti strážmajstrom, ktorí od nich boli o niekoľko rokov mladší, mali len stredné školy, ale boli vojakmi z povolania ... (Z ktorých niektorým ešte mliečko tieklo po brade ...)

Zorganizovala sa chytro aj prísaha. Bez ceremónií, na dvore kasárne. Natoľko však predsa len pôsobila tradícia, že v ten večer sme sa mohli vybrať do mesta.

Vošli sme s „Bubim“ (priateľom) do jednej reštaurácie. Kam inde by človek mohol ísť v cudzine, keď sa tam ocitne na niekoľko hodín? Zjedli sme jednu civilnú večeru, vypili sme dve deci vína, a skúsili sme si užívať, že znova sme v normálnom prostredí.

Chvíľu.

Ale dva týždne sú už za nami ...

Január

1. – noc: pricestovanie z opušťáka
5. – adresy predajní (zlacnených) elektro – súčiastok
7. – príprava na nočné lietanie, menovanie za veliteľa izby, vojenská adresa kamaráta
8. – adresy ďalších kamarátov a klubu zberateľov
9. – ďalšie adresy (Jíra, Kirschner, Pecháček)
11. – ďalšie adresy
13. – frekvencie TV vysielačov
19. – už tretí deň sme začínali o tretej ráno. Lepšie, než rozcvička o piatej v blate.
Prší, lietanie sa zrušilo. Pekné je letisko v tme.
27. – telocvik (v nedeľu) (Tento deň je 306.)
31. – ranná rozcvička. Chlapci sa hádajú, čo vidia? Malý, či veľký „voz“?

Príchod

Okolo obeda sme sa potulovali na nástupišti železničnej stanice v Brne. Naša, asi štyridsať členná skupina pomaličky sa zmenšovala, ako postupne odchádzali vlaky v rôznych smeroch. Vysedávať si v bufete, nás prestalo baviť. Vyjsť, pozrieť si hrad, alebo niečo iné, nato zasa nebolo dosť času. A len tu, bezcieľne sa túlať, to bolo veľmi nudné. Okrem toho, cítili sme sa poznačení. Človek by si ani nepomyslel, koľko dôstojníkov objaví na jednej stanici. Nič nás do nich nie je, ani ich nepoznáme, ale na všetkých musíme reagovať. Asi takto sa môže cítiť nejaký zajac, keď sa potrebuje dostať, za bieleho dňa, z jedného konca dediny, na jej druhý koniec. Nie je to logická podoba? Avšak ani život vojaka nie je nejaký logický ...

Tak sme potom radšej šliapali na okolí opustenejších skladov a nakladacích priestorov. Istotne by nás bolo prekvapilo, keby sa nám niečo zaujímavé dostalo do cesty. Nedostalo sa. Naše polozenie, a svet sme sa radšej ani nepokúsili hodnotiť. Nemohúcne, s prázdnu hlavou – len sme čakali. Akože na prípoj, ale v skutočnosti hlavne na uplynutie nasledujúceho roka.

Konečne sa dostavil. Ten správny vlak. Bol veľmi jednoduchý. Ako keby človek cestoval medzi opustenými dedinami. A – bol prázdny. Takmer len my sme sa v ňom hegali. Po južnej dráhe sme sa otáčali, smerom k nášmu vynútenému cieľu. Tu som ešte nebol. Museli sme si presadnúť. Naša nálada už ani približne nebola taká, ako pred dvoma týždňami, keď sme odchádzali z Košíc.

Niekoľkí zasa vystúpili. My ostatní sme pokračovali. V noci, v tme sme došli na čáslavskú stanicu. Na radu jedného vojačika, ktorý sa tam náhodou objavil, sme počkali na vojenský nákladiak, ktorý „zbieral“ vojačikov, ktorý mali „opušťák“, a dopravoval ich na letisko, vzdialené asi na hodinu pochodovania.

Tma, natriasanie, hukot.

Po dlhšom čase niekoľko svetiel, potom niekoľko domov, ... jedna dedinka – uvedomujeme si v polospánku. Potom, ako keby sme odbočili na jeden dvor, už sme pred bránou kasárne.

To ostatné už istotne išlo veľmi rýchlo. Myslím si, pretože v noci je v kasárni málo úradujúcich dôstojníkov, a službukonajúci vojačikovia zasa nemajú ani chuť, ani náladu, naťahovať sa s nováčikmi podobného osudu. Myslím si, pretože potom sa už pamätám len na to, že som sa dostal do nejakej zvláštnej, dlhej miestnosti, ktorej steny som ani neregistroval, len nekonečné množstvo

bielych plachiet som si všimal, ktoré zakrývali poschodové posteľe, ťahajúce sa vedľa seba, ktovie, v koľkých radoch ... Nevieť, kto ma tam doviedol, neviem, kto z našej skupiny ešte tam bol? Nevieť ... Ale okolo už všetci spali.

Ľahol som si aj ja, zaspal som.

Další deň. Ći som sa umýval? ... možno áno – pokiaľ bola možnosť, i keď – uterák som asi nemal. Ći sme mali raňajky? ... pravdepodobne nie.

Každopádne, odrazu sme zasa boli spolu. Asi tak desiat. V jednej ďalšej veľkej budove. Ćeského chlapca, ktorý tiež bol desiatnikom, ihneď odvieďli od nás. Po niekoľkých týždňoch som ho ešte raz stretol. Dostal kancelársku prácu, kreslil rôzne grafy. Mal sa dobre.

Nás ostatných zaeďovali ďalej. Niektorých poslali nazad, na letisko Pŕerov. O niekoľko hodín cestovania bližšie k domovu. Keďže ako desiatnik som tam bol už len ja, dotyčný starší podplukovník sa ma spýtal, Ći chcem s nimi ísť?

Treba uznať, že niekoľko vzdelaných dôstojníkov vyššej hodnosti jednalo vďdy Ćestne. To sme si Ćasto všimli aj neskoršie. O vojakoch nižšej hodnosti, a o tých Ćo sa zameriavali politicky, sa to už len menej Ćasto mohlo povedať.

Keďže „Bubi“, s ktorým sme sa už roky poznali, na vysokej škole, nemohol ísť so mnou, ostal som aj ja. Toto moje rozhodnutie neskoršie ma hodilo do mnohých nepŕijemných situácií – zo strany vojenskej služby, Ćo vřak sa zľahĆilo s tým, že mal som na nich s kým nadávať.

KoneĆne už nebolo Ćo úradovať. Boli sme hladní. Chceli sme jesť. Dôstojník nás usmernil smerom k dôstojníckej jedálni. Zvyk totiž bol taký, že absolventi vysokých škôl chodili do dôstojníckej jedálne.

Jeho kolega vřak to skorigoval: my budeme zadelení k mužstvu, k tým, Ćo absolvovali stredné školy. Takto to nemohlo prísť ani do reĆi, že by sme mohli navštíviť dôstojnícku jedáleň. Tie dva roky vďcviku na vojenskej katedre takto nám nepriniesli ťiadnu vřihodu!

Íšli sme do bufetu. A dozvedeli sme sa, že naše položenie vyplýva z toho, že pred nami konĆiaci absolventi z Liberca pred odchodom úprimne povedali – Ćo si o predĆádzajúcom roku myslia ...

Poobede sme sa dostali k pluku, na „tĕĆko“.

Kasárne boli – ako malé mesteĆko. Ulice, chodníky, trávnaté parky so stromami – samozrejme bez lavíc. Okrem veľkej veliteľskej stavby, a vřelijakých malých budov sme tam mali tri „tĕĆka“. Taký názov preto, lebo ich základná plocha pripomínala písmeno T. V strede Ćiar sa ťahali chodby, z ktorých na obidve strany sa otvárali „izby“, „svĕtnice“. Vo dvoch kratřích krídlach boli umiestnené kancelárie, sklady, umývarky, a v dlhšej Ćasti bývalo mužstvo.

V suteréne, okrem „drevárne“, kde obĆas dvaja – traja neochvejní modelári sa Ćinili, s veľkou pravdepodobnosťou bol len veľký špinavý neporiadok.

Na prízemí bývali Ćo mali pracovnú službu. Izolovane. Ako tábor malomocných ... Mali od nás odlišný denný poriadok. Nestretávali sme sa. NepoĆuli sme od nich ani hlas. Nezabávali sa ani raňajřimi rozcvičkami, ani pochodovými vĕiĆeniami. Zaujímavé vřak bolo, že kým u nich absolventi mali veliteľské funkcie, u nás sme sa dostali do radov mužstva.

Na poschodí sme boli my, mladí, nie z povolania, ktorí sme sa starali o údržbu lietadiel.

Neskoršie mi bolo jasné, že táto technická práca bola oveľa sympatickejšia, než ostatné Ćinnosti na našej ubytovni – hrať sa na vojakov podľa skomolených, prehnaných pravidiel.

Teraz sme vřak stáli ešte len pri schodoch! Kde krídla tĕĆka sa zbiehajú. Siedmi. Zasa vřetko je vymreté. Len jeden službukonajúci vojaĆik. Na konci schodov. Pri zelenom stole. Na vojakovi šnúry, piřťalka, a bodák. Pred ním telefón, zořit, ceruzka. Aj tento vojaĆik je skôr inventár, než Ćlovek. Ćaká, aby už bol koniec ... jeho zimnému spánku ... jeho vřetkým službám.

Potom sa zjavil. On, vedúci. Podpráporĕik Urban. Jasné, že je šĕf ... Je to mohutný Ćlovek. Vtedy sa nám ešte javil ako Ćlovek. Na lícach mal napnutú kožu. Jeho oĆi akosi napnuté ... Zvlářtny, nepŕijemný, neurĕitý pohľad. Ako keby hlboko rozmýřľal, že nad Ćím by mal rozmýřľať. Ako keby svoju osobnosť nemal v sebe, ale pred sebou – ako chladný plech. Je opancierovaný zamrznutým Ćasom.

Ihneď nás rozdelil na jednotlivé pracoviská. Takto sme sa dozvedeli, že sú jednotlivé oddelenia. Ja, ako desiatnik, som sa dostal na druhé oddelenie. Zasa som mal prednosť. Ale to som pochopil až neskoršie: toto oddelenie je k nám najbližšie.

Bubi sa dostal do technického oddelenia. To pre neho bolo nevýhodné v tom, že kým ja som bol členom svojej skupiny, on sa stal vedúcim vojačikov, stal sa zodpovedným za ich činy. Iróniou osudu ale bolo, že mne montáž elektrických prístrojov bola koníčkom, a teraz on sa dostal do takejto skupiny. Ja len na ich kontrolu a údržbu.

No, nebolo veľa času, špekulovať nad touto situáciou, pretože teraz prichádzala najväčšia rana – ukázali nám: kto kde bude spať. Nie obvyklým spôsobom, že absolventi spolu, na jednej izbe, ale až na jednu výnimku – každý absolvent na inej izbe, spolu s mužstvom! Teraz tá jedna výnimka už nie som ja. A predsa, relatívne mám šťastie: dostanem sa na poslednú izbu, na konci chodby. Tu nás najmenej prekvapia nezvaní hostia ... Keď počujeme nejaký hluk, my máme niekoľko sekúnd duševne sa pripraviť ... Samozrejme túto ďalšiu výhodu som pochopil až neskoršie. Ďalšia „dobrota“, že izba je na rohu budovy, a tak sú obloky aj z boku. Vidieť cez ne stromy, hlavne na jar, je predsa len príjemnejšie, než byť ohradený poschodovými posteľami, a smutnou zelenou stenou.

Dostal som posteľ ihneď pri dverách. Toto súviselo s našou funkciou, čo sme dostali za trest. Dozvedeli sme sa, že sme veliteľmi izieb. Zatiaľ sme to cítili len inštinktívne, že to pre nás nie je dobré, spravili nás zodpovednými aj za činy iných. Neskoršie nám to bolo ešte jasnejšie, že potrestať prípadných nespratníkov môžeme len jedným spôsobom, a to tak, že im zakážeme vychádzku. Lenže: čo to znamená pre vojačika, ktorý už viac než polroka nedostal vychádzku, pretože nebol, kto by miesto neho slúžil? Nič! Okrem toho, keď nerátame dedinskú krčmu, ktorá večer aj tak bola naplnená tými, od ktorých aj cez deň chcel byť najďalej, - v podstate ani nemal kam ísť ...

Posteľ pri dverách však mala ďalšie dve veľké výhody: nebola poschodová, a boli v nej normálne, klasické matrace. Aha! – dobrá strana zla ...

To „zlo“ bolo to, že spolu s ostatnou výbavou (ktorú nakoniec sme nedostali ...), sme mali dostať aj nafukovačku. To „dobro“ však bolo to, že spať v zime na nafukovačke, zakrytej jedinou plachtou, - asi nie je najzdravšie ... Aby sme o pohodlí, a istote ani nehovorili.

Tieto nafukovačky často sa stali predmetmi menších či väčších pomstiev. Priateľské gesto je: vypustiť ich. Prípadne: dajú sa aj prepichnúť.

K mužstvu sme sa zaradili aj so stravovaním. Keď nastal čas, dozorný strašným pískaním a revom oznamoval, že sa máme pripravovať na nástup. Neskoršie, že už treba nastupovať. A potom, skupinovo, smer obrovská hala jedálne. Čakanie v rade, a už sme aj niesli potravu k prázdnenému stolu. Stoly mali v strede železné stĺpy, ktoré boli zabetónované do podlahy, a z týchto stĺpov vyčnievali vodorovne do boku ďalšie štyri mohutné rúry, na koncoch s doskami na sedenie. Prakticky. Vojak prekročil rúru, z hociktorej strany, a už aj sa mohol kŕmiť.

Proti kvalite stravy hovorilo len to, že úplne vynechali ovocie, a im podobnú zeleninu, napríklad paradajky a papriky.

Proti množstvu ale sme nemohli mať výhrady. No predsa, pokiaľ by niekomu ostalo v žalúdku ešte voľného miesta, to vyplnil čaj, ktorý zaujímavým spôsobom dávali do asi pollitrových misiek.

Neskoršie, počas cvičení, sme si všimli, že ani na niektorých ďalších miestach nechodili absolventi do dôstojníckych jedální, ale aspoň mali svoj kútik, a na stoloch aj obrusy. Tak potom istotne nemali také „kultúrne zážitky“, ako my:

Často sme dostávali výborný šošovicový prívarok, s dobrým čiernym chlebom, špekačkami a s čajom. Prívarok bol ochutený opraženou cibulkou. Raz, počas stravovania, fantázia jedného vojačika objavila nejakú podobnosť. A aby sa presvedčil, nahol sa nad misku, s dvoma prstami si tam nasmeroval nos, a poriadne sople púšťal do šošovice! Potom nahlas začal analyzovať podobné a odlišné vlastnosti plávajúcich kúskov.

Ani vtedy, ani neskoršie sme nepodceňovali vojačikov, veď skoro vo všetkých našich rodinách boli chlapi v tomto veku, a s takým vzdelaním, ale to, že iné sú reakcie, poznatky, záujmy, a skúsenosti 18 ročných, a zasa 23 ročných, - je isté, jasné a prirodzené. Túto skutočnosť si neuvedomili, a porušili naši veliteľia, keď nás vo všetkom ponorili do radov mladých vojačikov.

Porušili aj tú formálnu, ale prirodzenú logiku, že absolvovanie viac výcviku, viac vedomostí, viac schopností, - nech sa označí vyššou hodnotou, a nech táto vyššia hodnota sa odlišuje od nižších.

Dôstojníci z povolania očakávali, že my, namiesto nich, doregulujeme tých mladých, a súčasne na nich sa budeme dívať s rešpektom. To sa nesplnilo, aj preto, že nás sotili do takejto pozície. Skôr sme súcítili s vojačikmi.

Vracajúc sa do jedálne, ešte treba spomenúť tunajšiu najväčšiu módu: Každý na niečo súci „starý pes“ jedol všetko s lyžicou, len s lyžicou! V „staršom“ svojom veku tú svoju lyžicu nosil zasunutú vo svojich kanadách, a v ešte staršom svojom veku koniec svojej lyžice si ohol do účka, do hákovitého tvaru.

No a lyžice tých „najstarších“ boli prevrätané, - na ich oblých, rozšírených, funkčných koncoch! Takto potom z tých lyžíc vytekala polievka, ale tento symbol lepšie zdvihol vážnosť tej mladej čudnej osôbky, než keby mal na ramenách viac frčiek, alebo aj nejaké hviezdičky!

Takýchto hier my absolventi sme sa nezúčastnili, čo vojačikovia si nevšimli.

Deravé lyžice existovali, o ich filozofii nehovoril nikto, ich význam sa nepokúsil objaviť, vysvetliť nikto.

Takto neskôršie sa na to dívajúc – má to určitú logiku. Vo vojenskom živote všeličo funguje zdeformovane, všeličo oponuje zdravému mozgu. Má to teda určitý základ, že aj lyžica sa prispôsobila týmto nerozumnostiam, - že bola deravá. Takto zapadla do svojho prostredia.

Pri našom príchode neboli na nás pripravení. Prečo by aj boli? Takže, aby mali s nami menej starostí, polovicu našej skupiny poslali domov na Vianoce, polovicu na Nový rok. Vtedy sme to ešte nevedeli, že to bola výnimka. Dar – prinesený núdzovou situáciou.

Ja som na Vianoce ostal. Svetlým bodom sviatkov bola slávnostná večera. K bohatej večeri sa prikmotrila slávnostná reč jedného nášho veliteľa, potom niektorí naši spolupútnici dostali darčeky. Najmä knihy, hlavne politické knihy. Ako neskôršie sme sa dozvedeli: vojsko vyzvalo zamestnávateľov, aby na Vianoce poslali darčeky svojim bývalým zamestnancom.

My inžinieri sme nedostali nič. Na nás zrejme nemali dosť byrokratického času.

V nasledujúcich dňoch sme mali menej technického zaujatia, ale viac nástupov, - s kontrolou prítomnosti. Bolo viac politických prednášok, viac povinného pozerania vybraných televíznych programov, a sem – tam viac pozerania biliardu, „kulečníka“. Pozeranie, lebo mali sme len jeden stôl.

Domov som cestoval na konci roka. Začal som ihneď poobede. O 16³¹ – Čáslav, večer o 18⁰² Kolín, v noci 1²⁵ Žilina, 3⁴⁵ Zvolen, ráno 7¹⁸ Rimavská Sobota. Doma spanie – do večera. V civilnom pyžame, v civilnej posteli, pod paplónom. Potom sme sa rozprávali. Spomenul som aj nášho podpráporčíka, ktorý nám poriadne strpčoval život. „Veď má nižšiu hodnotu, než ja“, - čudoval sa Otec. Mieril na svoju hasičskú hodnotu. Potom z vlastnej skúsenosti konštatoval, že čím má vojak vyššieho veliteľa, tým má lepší život.

Ihneď druhý deň: cestovanie nazad. Doobeda 10⁰⁸ Rimavská Sobota, ... v noci o 22⁰⁷ Kolín. Prvého januára 1974, v noci, som sa vrátil na letisko.

Už som mal za sebou skoro mesiac. Ale! jedenásť ešte pred sebou!!

Február

1. – otáčam papier so službami, zaznamenávam týždne. Vidím: vo februári sú len tri úplné týždne. Aspoň to rýchlo ujde. Idúc na večeru, je zbadat', že už je viac svetla.
2. – kontrola, prehliadka izby. Podpráporčíka titulujem za majora, - v svetle lampy mal žltkavé hviezdy... Dokulila som chcel pochváliť, žiaľ teraz práve nesplnil rozkaz, neutrel prach, zapísali ho.
3. – máme voľnú nedeľu. TV, list, hra (vlci – ovečky) s Bubim.
4. – politické štúdium. S Bubim do klubu – za mužstvom. Nazad. Pochodové cvičenie, vo vychádzkovom. Blato, vlažné počasie. V kuchyni. Otázky – poznám ich z času, keď som zastupoval. Lekárska prehliadka. Musím naháňať vojačikov. Končia okolo deviatej v noci. Dokulil a kuchár podozrivo sa správajú.
5. – služba v kuchyni. Neporiadnici. Mreže nechali otvorené. Prešlo to dobre. Len nohy mám unavené, a fľak na nohaviciach môjho vychádzkového obleku – čo sa pohadzovali vajíčkami. Písanie hlásenia. Odovzdávanie služby. Čistenie obuvi. Večera.
6. – ráno o tretej vstávame. Ale, oddychový deň.

7. – ranná rozcvička. Zlé počasie. Rotmajster nachytil dvoch spiacich. Nástup. Mám matné kanady. Urban to vidí. Základná údržba. Kapitán je už asi dva týždne chorý. Ja ťahám prístroje. Kontrolujem pomocou nich. Rotmajster je odmeraný. Položí tlejivku na vozík. Viem dopredu, že to nebude dobre, ale asi sa nahnevá, keď to preložím. Poručík to s radistickou kuklou zhodil. Tvária sa, že to nevidia. „Samo sa to rozbilo.“ Okolo tretej končíme. Večera. Čistenie obuvi. Správy. Bubi išiel domov. Spíme. Dnes sú ticho.
8. – rozcvička v kabátoch. Sneží. Ideme na letisko. Dve hodiny učenia. Kirschner si odpisuje moju prípravu na MLP. Nevie čítať moje skratky. „Domov“. Do bufetu. Krém na topánky, sekaná, uhorky. Oddych. Všetko zaprášené, potrestal by som Neslera, ale nebudem tam pri rozkaze. Chcem si to zariadiť s dozorným roty – neurčito sa tvári. 15⁰⁰ nástup, lietanie. V noci je to veľmi pekné. Prvýkrát som na výstupnej kontrole. Oblok búdky je vybitý. Učím sa z notesa. V noci o 3. návrat. Doobeda list od mojej tety. Aj ja napíšem kamarátom.
9. – včera lietanie, žiaľ v noci a ráno veľa pohybu, spánok ako vo vlaku. O 8¹⁵ nás budia. Na okenici chleba, saláma, vajička. Behy. Dôstojníci nás vyhánajú pozerať v TV „Kompas“. Tam raňajkuje. Nástup. Pochodové cvičenie. Ideme na očkovanie. Obed je lepší, a je ho viac, než na internáte, no aj tak, po každom stravovaní sa zmestí ešte krajec chleba. Previerka. Čistenie masiek. Film v klube. V TV Gott. Návrat vojačikov z vychádzky – sú opití. Kiss je bojovný, každého budí, okrem mňa. Pomáha mu Rampas.
10. – nedeľa. Je veľmi pekné jarné počasie, len spev vtákov chýba. Už včera večer fúkal fajnový vlahý vetrik. Ráno pri budičku už jeden major chodil. Nezvládal som pojesť polovicu okrúhleho koláča. Vypral som dvoje ponožiek, a vreckovku. Je pokoj, doteraz žiadny nanútený program. List by som písal, ale nemám komu. Písal by som, ale všetko je tak rovnako. Bubi je na dovolenke. Ráno zvláštny pocit: ako som pozrel posteľ: určitým spôsobom sú to moji podriadení. Iné by bolo, keby sme nebývali spolu. Dnes ide teplá voda. Čisté nechty, ako po kúpaní.
11. – doobeda cvičenie MLP. Aj ja som odpovedal o charakteristických bodoch imperializmu. Poobede vyšetovanie. Okolnosti dvoch vlámaní, a jednej krádeže. Vypratanie skriň. Príhovor. Nosiť masky. Chodiť v skupinách. Kreslenie na štábe – schéma poplachovej pohotovosti.
12. – budiček pred piatou. Bez rozcvičky. Lietanie večer do šiestej. Krásne počasie. Druhýkrát na výstupnej kontrole. Rozhovor s jedným modelárom. Najskôr odborne. Uvedomoval som si zaujímavosť môjho civilného pracoviska. „Rádiový“ major kontroluje antény. Dobrá spolupráca.
13. – veľká hmla. Slabá rozcvička. Kreslenie. Príprava na lietanie. Nový pokus o vlámanie! Schôdza na izbe. Večer bez nástupu!
14. – politická informácia. O Chile. Nízka úroveň. To nebolo pre nás – nové sklamanie z nášho položenía. Futbal, oddych, písanie domov. Nočné lietanie, do druhej.
15. – budia nás k fotografovaniu. Základná údržba. Veľká svalová horúčka. Po večernom nástupe poplach.
16. – pripravujeme telocvičňu na bál. Od ôsmej v šatni. Žiarivé zovňajšky. Typický dôstojnícky bál, ako z románu. Koniec: ráno pred piatou. Spíme do pol jedenástej, v skutočnosti do pol siedmej ... Miesto očkovania ma začína bolieť.
18. – lietanie od rána do ¾ na deväť.
19. – u lekára. Moje rameno pod očkovaním je celé červené. Acylpyrín, obklady, ležať.
20. – mám škaredo napuchnutú ruku, až po lakeť.
21. – Urban podpisuje knihu k doktorovi. Znovu sa spýta: čo mi je? V tento deň už niekoľkokrát. Už mám napuchnutú celú ruku. Alkohol – na ochladzovanie. Som vypísaný na tri dni. Nevolajú nás na skúšku. Večer program na výročie vzniku armády.
22. – počas rozcvičky chorí sa musia prechádzať na chodbe. V celej ozdobe. Som oblečený. Včera som nedokázal odvodiť Fourier, Taylor – ov rad. Do obeda sa mi to podarilo. Ozajstné zvonenie, vtáčí spev, pekné jarné počasie. Horná časť mojej ruky už je zdravá, dolu sa to ešte premiestňuje.
23. – klub s plukovníkom z Dukly.

25. – sneží. Ranný nástup v klube. Sviatočný príhovor. Základná údržba. Súťaž: „Za rudým práporem“. Pol šiestej, a ešte je svetlo!
26. – budíček o štvrtej, bez rozcvičky, lietanie. Už skoro je svetlo. Bola zima. O tretej sme „doma“. List od kamaráta. Odpoviem.
27. – nástup v kinosále. Vyhodnotenie disciplíny. MLP. Skúšky. Som technik, a mám druhú triedu. Už kupujem druhý balík listových papierov. Šéf nie je v budove – pokojný život.
31. – pred piatou budíček. Lietanie. Už som podpisoval kontroly. List od mojej sestry.

Život na rote

Keď sa dobre pamätám, „normálne“ sme vstávali o piatej. Vlastne vtedy sme sa zobudili, ešte presnejšie: vtedy nás budili. Vojačik slúžiaci nad schodmi strašne húkal do svojej píšťalky, uháňal zdesene na chodbe, a do toho reval: príprava na rozcvičku! Asi o päť minút neskoršie: nástup na rozcvičku!

V tomto momente vznikla skoro panická situácia, každý vyskočil, ťahal na seba maskáčové nohavice, kanady, a uháňal. Von, pred budovu.

Počas bežania každého zaujímala len jedna vec, - či „Pepa“, podpráporčík, je tu?

No najčastejšie otázka ešte ani nedozrela, keď na ňu už prišla odpoveď, vo forme nadprirodzeného zvieracieho revu, ktorý prichádzal vždy bližšie, a bližšie.

Pepa, ako aj ostatní vojaci z povolania, mohol by ísť večer domov, a mohol by prísť ráno, - do práce. On ale, cez všelijaké neprehľadné styky, hral nejakú oficiálne pre neho neexistujúcu veliteľskú úlohu. Jeho nadriadení mu to zrejme tolerovali, lebo aj im to dobre prišlo, že udržiaval vo zvieracej hrôze vojačikov jednotlivých oddelení. Najčastejšie prespával vo svojej kancelárii, alebo keď nespal, tak neskutočne neprijemne zavýjal, a naháňal vojačikov. Čiže, nechodieval domov ani na noc. Povrávalo sa, že už dvakrát sa rozviedol. Nepochybovali sme o tom...

Takto naháňal ľudí už o piatej. Nehovorilo sa, že by niekomu fyzicky ublížil, ale pre jeho vrieskanie každý pred ním chorobne utekal. Von, polonahý, na plac so škvárou pred budovou. Tam sa začínala, pokračovala, a končievala ranná rozcvička. Cvičenie viedol niektorý vojačik, ktorý mal akúsi miniatúrnu vedúcu pozíciu. Jednotlivé cviky si zrejme odpozoroval od svojich predchodcov. Zhruba polovica času bola vyplnená kľukami. Keby to vojačik nevelil každú chvíľu, tak asi by ihneď ohluchol od Pepovho revu – ktorý sa tam motal medzi nami, a raz na jedného, raz na druhého reval.

Tieto naše rozcvičky istotne vyzerali veľmi vojensky, účinne, v skutočnosti ale boli veľmi slabé. Málo svalových skupín rozhýbali. Zredukovali sa na tri – štyri druhy cvikov. Aspoň behať sa mohlo, miesta bolo dost.

Tieto cvičenia neboli ani hygienické. Hore bez, cez zimné mrazy, veru nebolo pohodlné, a pod pásom zasa sme sa spotili v nohaviciach a v kanadách, a potom sme takto išli do celodennej práce. Dokonca niekedy sme mali ísť aj v košeliach. Možno, že podľa hlásenia z rádia, lebo sa prihodilo, že aj vtedy, keď u nás bolo vlažné počasie.

Raz ráno tá zvyčajná panika začala zanikať, lebo chýbal rev nášho podpráporčíka. Každý si vydedukoval, že nie je prítomný. Išli sme cvičiť. My s Bubim sme skoro došli, videli sme, že vonku ešte skoro nikto nie je. Tak sme sa na chvíľu zastali za dverami budovy, vo vnútri, na spodku schodov, aby sme nečakali vonku na mraze. Medzi tým sme hodnotili náš život. Vedľa nás boli ďalšie zatvorené plechové dvere, za ktorými viedli ďalšie schody do suterénu. Bubi jednu svoju vetu zakončil nejako takto: „šialený Urban“. V tomto sme súhlasili, a sklesli kvôli nášmu osudu, kvôli nemožnosti našej situácie, dali sme sa pomaly na miesto rozcvičky. V tom momente, za nami, plechové dvere sa rozhodili, a na chodbách sa rozľahlo hvižďanie známeho revu! Vojačikovia, ako vystrelená guľka – leteli z budovy.

My sme zarazene konštatovali, že Pepa celý čas tam stál za nami, a začali sme pociťovať akési výčitky svedomia, že sme mu povedali skutočnosť, skoro do očí. Konkrétne zrejme nerozumel, o čom je reč, keďže sme sa zhovárali po maďarsky, no svoje meno, a dôraz slov si istotne všimol, pochopil. Predsa nepovedal ani slovo. Ktovie, aká zložitá vojenská logika viazala jeho osobu. Natoľko sa snažil všetky rôzne vojenské pravidlá dodržať, že napokon niekedy jedno pravidlo porušil kvôli druhému.

No sem – tam, na nejakú minútu prelomil túto vojenskú tmu aj nejaký ľudský prejav. Dňa 31. januára 1974 cez rozcvičku, asi počas krúženia trupom, niekoľko vojačikov si všimlo nebo. Ich telá vykonávali nakázané pohyby, medzitým ale o tom sa vadili polohlasne, že ktorý je Veľký voz, a ktorý Malý? Obidva tam žiarili nad našimi hlavami.

Koľko neľudskostí, ukrutností museli už vidieť tieto hviezdy ... A koľko, do nerozumností nahnaných ľudí, ich už asi pozeralo ...

Rozcvičku sme ukončili trochu zasa premenení na ľudí.

Kto si to mohol dovoliť, ten letel na WC. Pretože ich bolo len zo štyri, bolo treba stavať sa pred nimi do radov. Počas čakania sme však sa nenudili, sedadlá totiž boli od seba oddelené len na bokoch. Aj tam len do výšky, ako bývajú bočné operadlá stoličiek. Kto teda nemusel tlačiť, ten pokojne mohol diskutovať doprava, doľava, aj dopredu.

„Činíš sa“, a medzitým oproti tebe dvaja – traja stoja, čakajú, že to dokončíš.

Mne spočiatku robilo starosti, že som nemal chuť sadnúť si na spoločné, takže som len ako husár čupel nad ním. Myslel som si, že sa mi za to vysmejú. Ale nevšimol si to nikto. Myslím si, že v tomto mi pomáhala ani nie tak moja košeľa, ktorú som sa snažil držať pred sebou, ale to, že v týchto mladých ešte aj v tejto situácii ostalo niečo ľudské, nejaká hanblivosť, a aj keď si nezažmurili oči, neciveli. Dívali sa bokom. Takto napravili to, čo nejaké deformované mozgy zbabrali.

Nasledovalo umývanie sa. V studenej vode, v plechovom válove. Potom beh – obliekať sa.

Raz ráno, skoro všetci sme sa obliekali, na izbe, keď ktosi zareval: skončiť!, pozor!

Všetci sme zmeraveli – do pozornu.

Kto je veliteľ izby? – položil Pepa, stojaci pred dverami, básnickú otázku. Zahlásil som sa: „desiatnik absolvent ... „

Čo to je? zreval podpráporčík, a ukázal na plný smetný kôš. Vysyp ho, otočil sa na jedného vojačika. Ten neváhal, vysypal smeti na lesklé parkety.

Pepa sa otočil, odišiel. My sme tam stáli. Kto zľaknutý, kto v skrate. Jeden náš spolubývajúci dostal balík v predchádzajúci deň. Je pravda, smeti večer sa mali vyniesť, ale to zasa nezakazovalo žiadne pravidlo, aby vojačik neskoršie jedol, keď mal čo ... Keď sme si teda zaľahli, keď už nás nikto neotravoval, vojačik nás ponúkol, každého. Vychutnávali sme domáce koláče, a smetný kôš sa znovu naplnil, - papiermi, pomarančovou kôrou. V noci sa to už nemohlo vysypať. Takto to ostalo do rána. Kto za to mohol? Pepíka však to nezaujímalo.

Ani druhých nezaujímali ani druhé otázky.

Otázky prichádzajú. Často ani na odpovede nečakajú. Potom zaniknú. A prídu nové.

My sme potom išli, na obvyklé raňajky. Stáli sme pred dverami jedálne, keď sa tam objavil akýsi podplukovník. Díval sa na nás, potom práve mňa sa spýtal – kde mám svoj kabát? S takým hlasom, že z otázky sa začínala vyvíjať nasledujúca veta, totižto že mi vynadá, a pošle ma poklusom, pre môj kabát. Že kúsok váhal, to mohlo byť výsledkom toho, že na vojne nie príliš brali ohľad na skutočné rozmery človeka, a tak sa mohlo prihodiť, že na niekom sako maskáča mohlo siahať nižšie, než na inom hrdinovi zimný kabát maskáča.

Vysvetlil som mu, že v Brne nám to nedali, a tu povedali, že nie sú na sklade. Inakšie, nie je nám zima, veď pod nohavicami, aj pod mundúrom, máme vložku, s asi centimeter hrubou umelou bundou. Všetko to potvrdili aj kamaráti. Podplukovník odišiel. My sme išli k výdajným pultom, naraňajkovali sme sa, a na túto príhodu sme aj zabudli.

O niekoľko týždňov neskoršie, na jar, - dostali sme kabáty od maskáčov! Ďakujeme.

Po zjedení stravy sme vždy počkali všetkých, potom pod velením vybratého vojačika, v trojstupoch, sme sa vybrali na naše pracovisko, na oddelenie. Tešili sme sa, že už prišiel nový deň, tešili sme sa, že sme opustili okolie kasárne, a spolu s tým hranie sa na vojakov. Išli sme na trávnom poli, na normálnej ceste, medzi kríkmi a stromami, - smerom na vzletovú dráhu.

Pred jarou sa zmenila nálada, zmenil sa život.

Raz zavolali hromadu vojakov zo zálohy. Ráno sa rozcvičovali vedľa našej skupiny. Jedným okom sme občas pozreli ich hlasnú skupinu, čumeli sme na obrovské bruchá. Mali sme o čom hovoriť cestou na pracovisko.

Na väčšine miest absolventi vysokých škôl chodili samostatne. To v podstate nemalo nejaké výhody, ale ukazovalo, že si to môžu dovoliť. U nás to zakázali. Museli sme sa postaviť do radu, k vojačikom. Mne to neprinieslo duševné zmätky, bolo by horšie, keby som vojačikom mal veliť, no náš priamy veliteľ si to našťastie nevymyslel. Mnohí moji kolegovia ale z tohto príkazu mali veľké stresy, a keď to šlo, opustili formáciu. Napríklad na poli, kde to aj tak nevidel nikto, túlili sa pri skupine.

Nejakú tú logiku tento pocit predsa len mal, pretože vedúcemu vojačikovi sa tiež nepáčilo ísť pred útvaram, ako to prikázali predpisy, ale keď mohol, premiestnil sa vedľa. Táto pozícia aj mne sa zdala prirodzenejšia.

Keď sme došli k našim búdam, obaleným platňami z lisovaných pilín, vošli sme do miestnosti, nám určenej. Spolu celá skupina. Uprostred sa tiahol dlhý, zničený stôl, okolo neho stoličky, ktoré esteticky vôbec nevyhovovali, ale svoj účel splnili. Okolo, pri stenách boli plechové skrine. Vedľa seba. Každý si odomkol svoju, prezliekol sa do montérok, a nebolo potrebné dlho čakať na nástup na rozvod.

Celá miestnosť, skrine, montérky, - boli presiaknuté nejakým pachom oleja, ale necítili sme to ako nepríjemné. Zrejme ani dážďovka, ani krt sa necítia nepríjemne, dotýkajúc sa zeme.

Aj tuto utrpela naša absolventská autorita. Nie že do dôstojníckych, ale ani do práporčíckych šatní nás nezobrali. Vojaci „z povolania“ sa od nás dištancovali, ako ktorí sú iní, cennejší, ako ktorí znamenajú viac. Pravdu povediac, nás to k nim potom už ani neťahalo.

Tento dištanc bol skoro smiešny. Ved' z absolventov vojenských stredných škôl mnohí boli od nás mladší, aj na výzor. Mnohí z nich mali aj slabšie vojenské vedomosti, než my, aby sme o všeobecnom a technickom vzdelaní už ani nehovorili. Najvýstižnejším prípadom bol jeden, ktorý to podpísal, išiel ďalej slúžiť, no nie dlho kazil tieto pomery. Zamotal sa do niečoho, o niekoľko týždňov ho eskortovali. Do väzenia.

Jedenásteho februára náš život znovu sa spestril. Na oddelení sa zistilo vlámanie. Spomínal sa hlavne riadiaci voz, a jedno rádio. Prípad bol zaujímavý, keďže celé letisko je strážené, navyše rádio vraj bolo vlastníctvom jedného z vojačikov, a ako také tu teda nemalo čo hľadať! Prechádzali medzi nami ľudkovia v civile (asi aby neboli nápadní?), vypytovali sa, skúmali skrine. Osadenie ich pozeralo s veľkou úctou! „Ten je major z kontrarozvedky.“

Onedlho sa aj na toto zabudlo, bez toho, aby sme sa dozvedeli, ako sa to vyriešilo.

Namiesto riešenia prišlo jedno pichnutie. Všetkých nás zaočkovali. Ktovie, proti čomu? U vojakov to už takto chodí. Dozornému príde rozkaz, že treba nastúpiť, a ísť. Osadenstvo nastúpi, a ide. Nejakí jedinci, čudného výzoru, s neznámou minulosťou, a neznámym spôsobom ich súčasného života, bacnú ihlu do človeka. Často, možno ani oni sami nevedia, čo ... Aj im niekto pripraví materiál. Ani oni nemajú náladu vypytovať sa.

Tu nie je potrebné, dokonca nie je ani dobré, rozmýšľať. Keď niečo treba robiť, tak to je možné robiť, tak to nakážu rozkazom, tak to sa musí spraviť. Stotožňuje sa „môže“ a „musí“. Je zbytočné rozmýšľať. Nie je prechod, nie je voľba. Namiesto vojaka rozmýšľa niekto. Pokiaľ rozmýšľa ...

Po očkovaní, druhý deň, moja ruka, od ramena po lakeť poriadne nabrala na objeme. Koža bola červená, a napla sa – ako balón. Skoro som sa nezmestil do košele.

Namiesto rozcvičky teda som sa postavil do krátkeho radu na chodbe. Tu sa tiesnili tí, čo mali nejaké ťažkosti. Nemohli ísť priamo k doktorovi, až keď ich pozrel Pepa, až keď uznal ich dôvody. Vplyvom tohto postupu počet chorých bol vždy minimálny. Moje „jelito“ zožalo údiv každého, tak som znovu uvidel skromné zariadenie zdravotníckeho strediska. Jeho najtypickejším zariadením bola jedna plachta, zavesená ako záclona.

Doktor predpísal obklady, a kľud na ubytovni. To posledné bolo to najzaujímavejšie. Túlať sa v skoro prázdnej budove tak, aby človek sa nedostal na oči nikomu, aby nikto ho nepodozrieval, že ostal doma bez príčin, a aby nikoho nenapadlo vymyslieť si pre neho nejaké nemožné zamestnanie. Nemožná situácia. Z jednej strany neustála pohotovosť, z druhej strany neustála tuposť. Absencia inteligentných

činností ma pritlačila do neobvyklého extrému. Rozmýšľajúc o rušnom vysokoškolskom živote, napadol ma aj Fourier – ov rad. Odvodil som ho. Najskôr sa moja práca zasekávala, potom sa to podarilo. Tešilo ma to, lebo takto už mesiace vypadnutý z „vedy“, z technickej práce, dokonca z normálneho, triezveho života, z tvorivého rozmýšľania, - už som začínal mať také pocity, že všetko sa stratí, všetko zabudnem, že vo mne narastá prázdnota.

Takéto pocity ma viedli, aby som napísal domov list, poprosil ich, aby mi poslali moju na objem nie až tak veľkú, ale obsahom obrovskú ruskú knihu so súhrnnými poznatkami o diferenciálnych rovniciach. Myslel som si, že tieto veci potom môžem študovať do nekonečna, a ich obsah vždy zakryje tú prázdnu tmú. Odrazu som výstižne cítil váhu môjho inžinierstva – v kontraste s tým, ako sa tu snažili nás utláčať, a práve preto, výnimočne, napísal som aj mojím rodičom, nech len to Ing. píšú aj na obálky, nech tunajší „páni“ to vidia. Doteraz tejto skutočnosti v civile sme nepripisovali žiadnu zvláštnosť ...

Moja druhá, a súčasne posledná vojenská „choroba“ ma chytila až hodne neskôršie, desiateho apríla 1974. Už predtým párkrát ma pobolieval jeden zub, ale vtedy páliť, ako horúce železo. Zasa som sa teda postavil ráno do radu. Zasa prišiel Pepa. „Odchod na oddelenie!“ – vyjadril sa, keď som mu povedal, čo mi je. S týmto ma poriadne urazil. Urazene som sa postavil do skupiny odchádzajúcich do práce. Došli sme na „oddelenie“. Išli sme sa prezliecť.

Odrazu si ma dal zavolať veliteľ nášho oddelenia, ryšavý major Kučera. Vyzvedal sa, čo mi je. Napriek tomu, že na kontrolné a údržbárske roboty nás nikdy nebolo dosť, poslal ma nazad k zubárovi. V ordinácii samozrejme bolo treba čakať, veď každého z povolania uprednostnili, o malú chvíľu ale, skoro šťastný, každopádne vďačný, som sa ponáhľal späť, a pomáhal som im v predpísaných prácach.

Nášmu majorovi náš inžiniersky kolega, prezývaný Třešňák, dal príležitosť, aby ukázal svoju ľudskosť, skrývanú pod mundúrom.

Chvíľu sme potom ešte špekulovali, že Třešňák porušil pravidlá, podľa ktorých vojak nemá právo hlásiť sa u nadriadeného v záujme iného vojaka.

Ďakujem obidvom, - že porušili pravidlá.

Každodenný život mal aj veselšie oblasti.

Hneď na začiatku februára, v jednu sobotu, robkali sme si naše obvyklé činnosti. Rozcvička už bola za nami, aj pozeranie predpísaného vojenského programu v TV, dokonca už aj obed. Práve sme sa chystali zdolať dnešnú, zrejme najvýraznejšiu prekážku. Bol kto si na svojej posteli hladkal svoju hnedú, časom plocho zlisovanú deku, neurčenú na ovoňanie; bol kto si ešte naprával svoju nie celkom bielu plachtu. Niektorí si napravovali hlavne svoje košeľe na rovnaké šírky, - pod vysunutými žalúziami plechových skriň. Niektorí do košiel si zabalili aj pásy z tvrdého papiera, aby tie stáli pekne, hranato, na desatiny milimetra presne. Aby látka bola napnutá v jednej rovine.

Dvaja „mladí“ s filcom hladkali parkety, nie že niekde na nich ostane nejaká matná plocha. Iní starostlivo skúmali steny, okenice, staré radiátory a lampy, aby neostali na nich prach, alebo pavučiny. Čas bežal. Odrazu sme počuli povel. Každý nastúpil na svoje miesto. Čakali sme. Výsledok týchto kontrol bol vždy neurčitý. Závisel nie len od vykonaných prác, od kvality prípravy, ale aj od toho, že kto prišiel kontrolovať, a že v akej nálade bol, - v závislosti od svojej povahy, z domu, z predchádzajúcich hodín, alebo od predchádzajúcich izieb.

Hluk sa teraz blížil k našej izbe celkom rýchlo, čo bolo dobré znamenie. Predsa sme boli všetci vzrušení.

Ja, ako veliteľ izby, som sledoval priestor pred otvorenými dverami. Nad tým otvorom, nad dverami svietila lampa. Žltým svetlom. Vonku, čerstvo umytá kamenná podlaha chodby bola sivá.

Odrazu, medzi zárubňami sa objavil vojak z povolania. Zelená uniforma. Je to on. Musel som sa zahlásiť, s celou izbou. Ale komu? Dívam sa na jeho ramená. Je tam jedna žltkastá hviezdička, a okolo nej orámovanie. Velím, a začínam hlásenie: „súdruh major ...“

Vypukol veľký rehot, v zmätku čudne sa usmieva aj „súdruh major“, a potom aj ja. Po nejakých desiatinách sekundy sme spoznali v kontrole jedného nášho podpráporčíka. Biela hviezdička, biela šnúra, len v žltom svetle lampy sa to sfarbilo do žltá. V tejto nálade raz – dva sme skončili, mohli sme

sa pripravovať do kasárenského kina, pozerat' TV, hrať šachy, alebo len si tak pokecat, alebo s určitým rizikom, natiahnuť sa na posteli, držiac pri tom kanady vo vzduchu, alebo na železe konštrukcie postele.

Onedlho službukonajúci vojačik priniesol suchú večeru. Na chrbte, v deke, ktorou predtým zakrýval svoju posteľ. Vysypal z nej niekoľko chlebov, kúsky tvrdého syra a konzervy. Niekedy tam bolo aj maslo. Sardinky sa už každému sprotivili, ale zato s cibuľou sa dali zjesť, a našli sa aj takí čo ich roztláčali s maslom.

Konzerva s mletým mäsom bola nejaká čudná. S mletými kosťami! Zhodli sme sa, že sme dostali konzervy pre psov. Ktovie, čo to malo v skutočnosti v pozadí? Naschvál to bolo, alebo náhoda, alebo niekto vymenil, ukradol tie pravé konzervy?

No, hlavne, že sme mali niekoľko minút pokoja, - do večerného nástupu.

Večerné nástupy sa odohrávali v čase, keď vojačik, podľa predpisov už mal mať osobné voľno. Spravidla za jeden večer sme mali tri nástupy! Od večere – kým sme išli spať. Keď k tomu pridáme povinné sledovanie televíznych správ, tak tieto akcie každý večer prerušili naše „osobné voľno“ štyrikrát! Niet sa teda tomu čudovať, že každý z nás bol radšej na letisku, než na ubytovni. A niet sa ani tomu čudovať, že málokto sa chytil nejakej činnosti, napríklad modelovania. Veď každú chvíľu bolo treba vyskakovať, prerušovať „prácu“. Na nástupoch, ktoré sa uskutočňovali v náhodných intervaloch, skoro vždy sme sa mali objaviť v maskáčoch, a v kanadách. Prečítali náš menný zoznam, kto počul svoje meno zareval „tu“, alebo „zde“. Nikdy nechýbal nikto bez príčin. Po nástupe: „rozchod“, - a čakali sme na ďalší nástup ...

Potom očista, a spať ... konštatujúc s potešením, že zasa prešiel ďalší deň.

Aj spánok mal svoju vedu. Niekedy v noci veru bola poriadna zima. Vtedy, pod povinné, a kontrolované pyžamá sa naobliekali aj tričká, spodné nohavice, alebo dokonca aj tá chlpatá vložka z maskáča.

Ja som praktizoval taký trik, že jednu svoju tenkú deku som poskladal, do viac vrstiev, omotal si okolo drieku, a druhú deku, tiež preloženú na dve vrstvy som používal ako prikrývku. Takto bolo teplejšie, samozrejme pohybovať sa, otáčať sa, sa nedalo. No, veď ani sme sa neatáčali. Zvalili sme sa, a už aj sme spali. Vedeli sme, že máme spať, keď je možné, lebo inokedy na oddych nebude času.

Náš spánok, celý rok, len dvakrát narušili „veselosti“ našich spolubývajúcich. Prvýkrát, keď jeden z nich mal celý deň vynikajúcu náladu, keďže sa mu už veľmi skracoval ten zakázaný „meter“. Vtipkoval si s mladým nováčikom. Najprv mu vytiahol z nafukovačky zátku, potom mu rozobral posteľ! Výsledkom toho bol hlučný pád, ale nikomu sa to nepáčilo, tak sa išlo spať.

Druhýkrát, a to bol hodne výnimočný prípad, po polroku, niekoľko vojačikov dostalo vychádzku. Po polnoci sa vrátili. Síce po vlastných, ale veľmi sa tackajúc. Pomaličky, prekvapene analyzovali svoju situáciu, čas toho večera. Tichými slovami, ohľaduplne k spiacim. Ako keby sa čudovali zo svojich pocitov.

Čo však mohli spraviť? Po dlhých mesiacoch konečne sa dostali von. Na niekoľko hodín. Na jediné možné miesto, do dedinskej krčmy.

Jeden z nich si ešte vytiahol nejakú svoju spomienku z uplynulého leta, keď vracajúc sa z mesta, pri kukuričných poliach dobehol nejaké dievča. Začínal farebne vykresľovať situáciu. Natolko farebne, že každého presvedčil, že jeho opisované chlapské úspechy sú len vymyslené chvastanie. Takto skončila pre nich posledná vychádzka.

Vyčerpaný od každodennej práce, a skôr od neustáleho psychického napätia, sme spali tak hlboko, že dlho sa ani mne nič nesnívalo. Raz však sa prihodil veľmi zvláštny jav. Niečo, čo predtým som nepoznal, a čo ani odvtedy sa neopakovalo, a čo sa ani nedá porovnať s ničím. So žiadnou udalosťou, so žiadnym pocitom.

Ako keby asi z výšky meter aj pol som videl seba. V noci. Ako tam ležím na vojenskej posteli, na chrbte, zakrytý dekou.

Ako keby duša si vyzliekla telo. Ako keby duša len tak konštatovala, objektívne, priestorové, spoločenské, časové položenie tela, - bez hocijakých citových väzieb.

Marec

1. - zmena frekvencií. Podarilo sa vytriahnuť ceruzku. Práca do pol šiestej. Výmena dvoch prístrojov. Dni sú dlhšie, ale zeleň sa ešte neobjavuje. Silný vietor, zima.
2. – už zasa je sobota, a predsa, - koľko nás ešte čaká ...
3. – nedeľa. Služba na bráne. Príjemné teplo. Divadelné predstavenie v klube. Hádky v dedine.
4. – zasa ma napadne, že ja mám iný životný cieľ. Sprostosť ... Počas večere mi niekto vymenil deku – svine.
5. – potrestám Růžičku, mužstvo sa pohoršuje.
6. – lietanie od rána do večera.

...

Sugá

Jeden deň v týždni, za dva vysokoškolské roky, do našich lebiek pchali len majstrovstvá „vojny“. Hlavne základy. Princípy elektrických prístrojov, schémy zapojení, spôsoby kontroly a údržby lietadiel Mig 15. Potom na záverečnom sústrezení v Žatci sme pochopili, že tento stroj je už muzeálny kus. Tam sa používali hlavne Mig 21. A o ňom sme sa učili len niekoľko málo vecí. Potom prišla tretia realita, - v Brne, keď nás prideliť k útvarom, prebudili sme sa, že sa nebudeme stretávať ani s jedným, ani s druhým, bude to ďalší, tretí typ. V Brne sme ho na niekoľko minút aj videli, z vonka, v jednom hangári. Tam si oddychoval, ako vypchatá príšera vo výklade. Vzhľadom na predchádzajúce stroje bol obrovský. Obrovský, a vzbudzoval úzkosť. Tento nebol štíhly technický zázrak, ktorý vzlietne proti votrelcovi, a začne ho prenasledovať, ale zvláštne, veľmi vyrastené, zamknuté, chmúrne smrtonosné čudo.

Základy, to sú rovnaké, ale detaily sú odlišné. Ktovie, prečo nás necvičili priamo, konkrétne, k jednotlivým strojom?

Skutočnosť, predpokladám, je taká, že náš systém vzdelávania je lenivý, nepružný. Ako jedna veľká masa. Pomaly sa zrýchľuje, ale keď sa už rozhybe, tak sa už ťažko zabrzdí. Istotne hodne dlho trvá, kým v kompetentnom mozgu sa narodí myšlienka, a kým dotýchni sa osmelia všimnúť si, a potom zverejniť svoju myšlienku. Potom poriadne dlho trvá, kým vyučujúcich preškolia, keď ich vôbec preškolia. Navyše k týmto veciam by boli potrebné nové učivá, knihy, obrazy, modely, ale na tieto už nie príliš sú ani čas, ani peniaze.

Ešte šťastie, že v tomto prípade sa to dá zdôvodniť aj tak, že novú techniku treba tajiť. (Aj vtedy, keď tá nová technika v skutočnosti už novou ani nie je, veď už by bola poriadne hrdzavá, keby ju denne – denne nepulírovali.)

„Pulírovali“ sme. Najmladší ťahal štvorkolesový vozík, ktorý predtým sme naložili vyhladenými kontrolnými prístrojmi, a náradím. Vedľa neho kráčali ostatní. Kráčať bolo dobré. Človek si vychutnával slnečné lúče, vôňu vánku, zeme, trávy, kvetov. Všetko to bolo v civile, doma. Žiadnemu z nich nerozkazovali generáli. Hlavne od jari do jesene bolo dobré takto vykračovať. V predpísaných pružných, ľahkých sandáloch, s gumenými podrážkami.

Našu náladu ale kazilo to, že nás bolo málo. Niekedy žiaľ len dvaja, bežne traja, alebo štyria. Kde boli čísla, spomínané v predpisoch?! Predpisy sa porušovali nielen množstvom, ale aj kvalitou. Do funkcie technika sa počítalo s vojakom z povolania. Člen základnej služby mal byť mechanikom. Keď však nebolo dost „profesionálov“, a keď išlo o prácu, „povýšil“ sa do funkcie technika vojačik.

Čiže sme vykračovali, ako kone smerom domov. Obyčajne nebolo prečo sa ponáhľať. Vykračovali sme teda – kým sme nedošli do „úľov“. Takto tu titulovali obrovskú dutinu obalenú hrubánskymi betónovými stenami, skrývajúcu sa pod jednotlivými mohutnými umelými všískami. V týchto úľoch tu nespinkali usilovné včeličky, ale obludné osy. Keby tá osa tam nebola, tak by sa tam aj futbal mohol hrať. Pod krytom, a pod umelým osvetlením.

Umelecký vchod do úľov nám otvárali majitelia (či sluhovia) os, a s radosťou vítali každú skupinu.

My menovite sme boli poverení kontrolou a údržbou rádiového vybavenia lietadiel, ale v skutočnosti do našich úloh patrilo ešte asi pol tučta prístrojových skupín, ako napríklad to čo meralo výšku

lietadla nad zemou. Dokonca, keďže jedna ďalšia skupina vôbec neexistovala, do našej kompetencie sa dostali aj také vecičky ako napríklad radar, zabudovaný do nosa lietadla.

Úlohou začiatočníkov, po ťahaní, a podávaní pomôcok, bola kontrola antén. Triezvy človek si ani nepredstavuje – koľko ich je na jednom stroji. Niektoré je vidieť, vystávajú, majú tvar, sú natreté. Niektoré tiež trčia, ale nikto by nepovedal, že sú to antény. Iné sú schované, zakryté. Len odborník vie, kde sú, a že čo ich zakrýva, to nie je hliníkový plech, ale umelá hmota.

Pekná prechádzka – obísť dookola železného vtáka, pozrieť, chytiť, dokonca potiahnuť všetky jeho antény, či sú na svojich miestach, či nie sú poškodené, či nie sú uvoľnené, či aj ich kryty sú v poriadku?, atď.

Osviežujúcou zmenou potom je dostať sa k „dzindzigom“, ktoré sa nachádzajú na zadných hranách krídiel, na ktorých sa vybíja statická elektrina, ktorá vzniká trením vzduchu o krídla.

Človek časom objaví optimálny tvar svojej cesty, ale obzerať si pritom okolie ani tak nie je vhodné, aby si nerozbil hlavu o bruško stroja, alebo nos o hranu krídla. Prípadne, aby nevpochodoval do nejakého prístroja, položeného na zem.

Ďalším stupienkom je, keď nováčika vyzvú, aby vliezol do kabíny. Toto prichádza potom, keď pri svojich cestičkách pri kontrolách antén, sa už naučil aj vyšvihnúť sa na krídla, aby z blízka videl určité vyššie umiestnené kryty, a ich skrutky. K tomuto výskoku každý mal inakšiu taktiku. Ja som si položil obidve dlane zhora pred hranu krídla, samozrejme na vhodnom mieste, kde jeho profil sa lámal, a ako keby bez rozbehu – človek skočil cez kozu. 18, alebo 24-ročným tenkým vojakom to ešte sa darí.

Avšak do kabíny už sa vchádzalo pánsky. Na rebríku, zväranom z tenkých rúrok. Niektoré z nich síce boli dosť strápené, ale ešte sme sa odvážili ich používať. To ťažšie nasledovalo až potom. Do kabíny vstúpil človek nejak na ten spôsob, ako keby išiel do svojich nohavíc ... Jednu nohu si strčil na jednu stranu, druhú do druhej diery, hupol si na zadok, - a medzi nohami mu trčal „knípel“ (riadiaca páka).

Naľavo, napravo, vpredu, a vpredu dolu, pred riadiacou pákou: panely. Na paneloch, vo viacerých radoch ukazovacie prístroje, a na hrúbku prsta od seba spínače.

Skúsenejší povie, a ukáže: čo treba zapnúť, čo vypnúť, čo otočiť; čo treba pozerieť, a čo treba vidieť. Ukáže to veľmi rád, pretože, keď zaučí nováčika, tak o chvíľu už ten bude namiesto neho pracovať. (Na začiatku hrdo – že to už aj on dokáže, neskoršie neutrálne, automaticky; kým potom aj on zaučí niekoho.)

Prvýkrát nováčik je stresovaný, nevie si ani predstaviť, že kedy a ako sa bude vyznať v tomto chaoze. Jeho spoločníci však ho nenechajú v tejto nepríjemnej situácii. Ihneď ho preorientujú na iné cestičky, keď mu len tak pomimo spomenú, že keď náhodou siahne o dva – tri centimetre vedľa, a zapne niečo inšie, tak prípadne môže odpáliť hasiace prístroje (ktoré pri katastrofe by hasili horiaci motor), prípadne môže zatiahnuť podvozok (vplyvom čoho vtáčatko by spadlo na brucho). Najkrajšia je však tretia možnosť: keď by náhodou poistky sedadla sa vyšmykli, a vojačik (tiež náhodou, nechtiac) sa katapultoval, tak zhora by sa stretol so železobetónovou strechou úľu, a zdola so svojím oceľovým sedadlom ... Výsledok (podľa reči) je potom to, že človek by sa natrel na plafón, ako kečup.

Pri takýchto upokojujúcich povzbudeniach potom človek predsa sa len naučí, že čo, kde, kedy a kam má stlačiť, potiahnuť, pozrieť, ... Ba čo! – začína aj vidieť?

Raz som ja ťahal vozík. Spolu so mnou sa vliekol starý, červenolící kapitán - náš priamy „radistický“ (zrejme nie komunistický) vymenovaný náčelník; náš okrúhlolíci strážmajster (zrejme komunist, nevymenovaný, ale), skoro skutočný náčelník; a jeden zo zálohy, na cvičenie sem zavolaný poručík. Starý kapitán a mladý strážmajster sa príliš neznášali, tak nálada bola odmeraná, tichá.

Strážmajstrovi bolo ťažké držať tlejivku, ktorú mal u seba, - položil ju na jeden prístroj, na vozíku. Nejak sa mi to nepáčilo, nepozdávalo sa mi to miesto pre tú sklenenú vecičku. Ako som tak uvažoval, ani poručíkovi sa nezdalo držať svoju radistickú kuklu, kydol to na vozík. Presne k tlejivke. Tá sa skotúľala – a prečo by ostala neporušená?, rozbila sa.

„Rozbila sa“ – skonštatoval to o chvíľu strážmajster.

„Rozbila sa“ – hovoril poručík.

„Rozbila sa“ – vraveli obidvaja, ako keby sa to rozbilo samo ...

Bolo mi to čudné ...)

25. marca už sám som pripravoval stroje k letu, lebo kapitán ochorel, a strážmajster musel mať politickú prednášku. Treba ale povedať, že nevedla sem priama cesta ...

Čo sa týka teórie, boli sme pripravení, už pred nástupom do služby, možno, že aj viac, než by bolo stačilo. Aj prakticky, lenže na iné stroje.

Strážmajster, aj kapitán, snažili sa druhého zamestnať, tak zo začiatku najzodpovednejšie práce, ktoré vyžadovali najväčšie odborné vedomosti, prevažne vykonával jeden desiatnik, ktorý už stál pred odchodom. Od neho som sa mohol učiť najviac. On však sa správal dosť naduto.

V civile mal za sebou elektrotechnickú strednú školu, tu získal dosť skúseností, a navyše ho vymenovali za „vezíra“ vojačikov nášho oddelenia. Takže sa z neho stal dôležitý človek, bol potrebný aj v technickej práci, aj v realizácii vojenského života. A ja odrazu som mu znamenal konkurenciu. Moje teoretické vedomosti boli vyššie, hodnosť tiež, a aj keď on bol veliteľom našej skupiny, - býval v tej izbe, ktorej ja som bol veliteľom. A pri tom všetkom on mal poukazovať: kde čo je v týchto mašinách, pri ktorých on už končí, a ja len začínam. Ukazoval, ale pritom ukazoval aj to, že on to vie, a ja ešte nie. Jeho „odstup“ bolo potrebné si všimnúť, mňa to kúsok aj štvalo, ale konflikt z toho nevznikol. Dosť často sme pracovali, aby som sa tie veci chytro naučil, a jeho som už čoraz menej potreboval.

Toto malo aj výhodu, lebo keď všetko dobre išlo, tak sme mohli vytvoriť dve skupiny. Potom sme už mohli pracovať pomalšie, dôslednejšie, alebo skôr sme skončili. Samozrejme len vtedy, ak sme dokázali vyriešiť, že sme nepotrebovali obidve skupiny všetky prístroje. Z tých totiž bol len jeden kus, z niektorých ani jeden ...

Niektorí informovanejší (z povolania) spomínali, že v technicky viac vyvinutých spoločnostiach pripoja balík prístrojov k lietadlu na danom mieste, a tie prístroje automaticky a naraz otestujú stav celého lietadla. U nás ale sme ťahali na vozíčku hromadu samostatných prístrojov, a osobitne sme merali, čo sa dalo.

Teraz, ako sme sa rozdelili na dve skupiny, jedna už nemala ani vozík. To niekedy znamenalo výhodu. Čo sme nevedeli zmerať, za to bol zodpovedný dôstojník z povolania. Kapitán musel ísť s jednou skupinou, strážmajster s druhou. Boli potrebné ich podpisy. A nemohli na seba vrčať, práce boli spokojnejšie.

Takto sme sa dali na kontroly aj v jedno smutné ráno. Ja a kapitán. Už sme sa otáčali dnu, v betónovom bunkri. Zimu vyžarovali aj betónové profily, aj hliníkový obklad stroja. Aj svetlá žiariviek boli akosi sivkaste ... Otáčali sme sa, pracovali sme rutinne, na ľavej strane stroja, vpredu. Medzi tým kapitán sa zabával ešte aj s jedným obrovským grapefruitom, čo ešte vonku na ceste začal ochutnávať, po jednotlivých mesiacikoch.

Chcete? – spýtal sa naraz. Pozrel som naňho, videl som, že ešte má dva mesiaciky. Nežiadal sa mi, ani som nerozmýšľal, že by ma mohol ponúknuť, ale už asi toho má dosť, - myslel som si. Asi to už chce odhodiť. Kývol som teda, neurčito, aby mi to dal, zoberiem si to.

Pozrel sa na dva mesiaciky, dobre si ich pozrel, potom chtivo sa do nich zahryzol. Odhryzol si polovicu z obidvoch. Priečne. Ostatok vystrčil ku mne.

Zarazilo ma to – v našej rodine to takto nebolo vo zvyku. Ani len so psom nie veľmi.

Nielen v bunkri, ale aj vonku, vedľa dráhy sme často kontrolovali stroje. Raz, pri peknom počasí, jeden z povolania mi ukázal ako funguje radar lietadla. Ako zamierava, ako fixuje cieľ.

Pred nami boli chalupy, a vozy, kde počas lietania sa vrtí prípravná, kontrolná a riadiaca masa.

No, už len tento gombík by bolo treba stlačiť, skonštatovali sme, ako radar sa zameral na jeden cieľ. Mal som to pri ruke – sedel som v kabíne.

„Stalo sa ...“ – začal môj „učiteľ“, ktorý stál pri mne, na červenom rebríku, opierajúc sa o trup lietadla. „Niekoľko odpálil rakety.“ Trafili masu vojakov, usilujúcich sa pred strojom. A na večeru potom mali guláš. „Nejedol nikto.“ Všetkým pripomínal zdrapy mäsa, povalujúce sa na betónových kockách priestranstva.

Vliezol som do druhého stroja, začal som kontrolu prístrojov, v obvyklom poradí. Spínal som vpredu, na ľavej strane, potom som spustil svoju pravú ruku dole vedľa sedačky, kde na

jednom vodorovnom plechu, veľkosti asi ako dlaň, sa nachádzalo niekoľko spínačov ďalšieho prístroja, ktorý patril k nám. S prstom som zacvakol príslušnú páčku, a – zhrozil som sa!

Uvedomil som si, že ja som sa tam ani nepodíval!

Prvýkrát som si všimol, prvýkrát som to zbadal, že vplyvom nekonečnekrát opakovaných kontrol, jednotlivé hmaty, pohyby, činy sa už natoľko zautomatizovali, že už automaticky som siahol na dotyčné spínače, bez toho, žeby som si očami kontroloval, či siaham na správne miesto! Ale nie len som siahol, ale som aj spínal! Našťastie presne ...

Po tejto skúsenosti vedome som spomalil moju činnosť, a vždy som sa snažil pozrieť si, načo siaham. Bola to zaujímavá skúsenosť ...

Palubní deska SU-7

www.piloti.snadno.cz

No aj inakšie sa človek mohol dostať do maléru. Aj iné nebezpečia na nás číhali. Predpisy počítali s oveľa väčším počtom personálu, aj prístrojov. Navyše niekedy ani času nebolo dosť. Takto potom sa občas prihodilo, že kontroly menej kritických vecí sa bolo treba zrieknuť. Knižočku stroja ale bolo potrebné podpísať. A podpis bol len jeden. Na celý stroj. Nečlenil sa na jednotlivé časti, ani nato, že jeden prístroj kontroloval ten, a druhý onen technik. Keď som aj toto pochopil, začínal som používať dvojaký podpis. Jeden v prípade, keď v podstate ja som spravil všetky kontroly, a druhý, keď časť prác spravili iní. To preto, že keby sa niečo prihodilo, nech viem, či mám tvrdiť, že som všetko spravil.

Pravda, na veci by to veľa nezmenilo, ale pre mňa by bolo dobré – vedieť skutočnosť.

Vynárajú sa tu aj iné veci:

- 1, častá kontrola unavuje prístroje, škodí im, posúva ich bližšie k chybe,
- 2, nič nezaručí, aby prístroj sa poškodil na zemi, pred kontrolou, a nie vo vzduchu, počas letu. I keď z poslednej možnosti by vznikol veľký cirkus.

Oveľa viac pre nás znamenalo, že sme pochopili: aj stroj má svoj „život“, charakter. Rovnaká konštrukcia, rovnaké prístroje – a predsa odlišné správanie sa. Už sme ich poznali. Vedeli sme, ktorý načo je náchylný. Na ktorom čo sa zvykne pokaziť. Na ktorom čo treba bezpodmienečne kontrolovať.

Vďaka našej práci, nášmu šťastiu, vedomostiam konštruktérov a výrobcov, podarilo sa nám prežiť lietania skoro bez chýb.

Apríl

1. – mesačný nástup. Predtým šliapanie. Rozhovor s vojenským právnikom v Klube. Ponižujúca situácia. Poobede príprava na prvé lietanie. Zmizol môj ešus.
2. – pred obedom marxistické, po obede odborné prednášky. Vidím bezcieľnosť všetkého. Na izbe sa nenájde, kto by napravil zhodenú nástenku, ...
3. – školenie. Kúpil som si jeden ešus. List z domu. Film: mladší Straus v Peterburgu.
4. – školenie. Poobede „skúška“. (Ozval som sa.)
5. – vzorová údržba. Pod kontrolou. Včas „domov“.
6. – lietanie od ½ 5 do 18 hod.
7. – nedeľa. Slnko vstáva už pred šiestou hodinou. Pomáham Bubimu budovať PVS. Večer film. Nevhodný k tunajšej nálade. Večer čisté nebo, s hviezdami, dobrá jarná vôňa, žiaľ tento kontrast!
8. – Veľmi čisté počasie. Už sa roztvorili listy, lenže prebudenie sa prírody tu nemá žiadny zmysel. Dnes zametanie, po raňajšom samostatnom štúdiu ML. Žiaľ čoraz viac si uvedomujem, že 26-roční inžinieri by si zaslúžili inšie. Len sa posilňuje moja viera, že nemá zmysel celý život. Niekedy sa pozerám na seba veľmi z vonka. Som prázdny, ľahký.
9. – lietanie od ¾ 5 do 17 hodiny. List od sestry Kati.
...
13. – už kvitnú orgovány.
14. – nedeľa. Poslali ma dozerať na zametanie chodníka, a na zbieranie špakov. Ráno tu bol Kratochvíl (jeden z horných bohov).
...
18. – doobeda vymontujem jedno rádio. Poobede údržba. Mám nádchu. Spím v bunde.
...
21. – Dezinfekcia. Jeden záložník je podozrivý, že má žltáčku.
...
26. – informácie o Číne. Rozhovor s predstaviteľom veliteľa pluku. Sťažujeme sa mu.
...

Montáže

Od kontroly strojov v predpísanom čase, a od ich príprav pred a počas letov, treba oddeliť montáže. Asi tak ako u ľudí ich vyšetrenie od ich operovania. Montáže najčastejšie vyžadovali viac času, viac pozornosti, a bolo potrebné viac odborných vedomostí, skúseností, a trikov. Dobré padla aj pomoc. To však sa pritrafilo len málokedy, keďže každý mal svoje zaujatie. Človek pri montáži v duchu sa priviazal k stroju, vždy viac, a viac sa rozčuloval, keď niečo išlo ťažko, potom, ako postupne zdolával prekážky, vrátil sa pokoj, dokonca spokojnosť, a prechádzal do istého druhu radosti.

Medzi najmenšie montáže patrilo to zriedkavo sa vyskytujúce prestavanie frekvencií. To teoreticky je dobré k tomu, že keď nepriateľ odhalí stabilne nastavené frekvencie rádiového prijímača a vysielača, o chvíľu už ich stratí, keď tie sa prestavia na iné hodnoty. To chce precíznu prácu, myslel by si človek, ale tie časy sú už preč. Žiadne krútenia gombíkmi, počúvania, len trochu pozerania, a trochu zručnosti. Aj pri sugách. A pri delfínoch je to hotový pôžitok.

V súvislosti s touto činnosťou, časom nás poctilo veľké vyznamenanie! Aj mňa poctilo vojsko svojou veľkou dôverou! Ocitol sa u mňa jeden zápisník, do ktorého v niektorej budove, ktoré sme radšej ďaleko obchádzali, na rozkaz nejakého poloboha, niekto vtlačil pečiatku, že zápisník, ktorý je dočasne môj, je prísne tajný! Dostal evidenčné číslo, a prišiel ku mne. Aj mne prezradili tie prísne tajné frekvenčné kombinácie, aj ja som si ich zapísal do môjho zápisníka, a mohol som byť veľmi – veľmi hrdý, a dôležitý pred vojačikmi. Ale akosi som „zabudol“ takto sa činiť ...

Potom, pri rozlúčke, o pár mesiacov, zápisník som musel vrátiť. Bol, - už nie je.

Kúsok komplikovanejšia bola situácia, keď vypovedal prácu rádiokompas. To je jeden veľmi inteligentný prístroj. Človek nastaví jeho pásma na niektoré rádio – vysielač, a dnu, v kabíne – prístroj mu ukazuje, či stroj letí v smere vysielača, alebo, že aká je odchýlka. Toľko krásy samozrejme

musí mať aj nevýhodu. Najväčšia krabica tohto prístroja bola taká veľká, ako jeden krásny, z domu poslaný balík. A najväčší trik v tom bol ten, že nebol viditeľný po odstránení hliníkového krytu, ale najprv bolo treba vymontovať rádio! Z takto uvoľneného otvoru potom už nabok bolo vidieť to, čo sme hľadali. Bolo treba uvoľniť príslušné skrutky, a balík potom sa už dal presunúť, na koľajničkách, na miesto rádia. Tu z neho bolo treba odpojiť káble, a až tak sa dal vytiahnuť na svetlo.

Potom, ako som jednu takúto výmenu úspešne zrealizoval, počas lietania, na vybetónovanom priestore, vedľa vzletovej dráhy, šéfstvo uznalo aj túto moju schopnosť, a nebolo potrebné dlho čakať na novšiu poctu (?), na novšie poverenie.

Pred ukončením prác prišiel rozkaz – aby som išiel na večeru, a aby som sa vrátil. Tým z povolania išiel autobus, a nechcelo sa im celé hodiny montovať, potom peši ísť domov. Poverili mňa s tým. Ostal som v kopci, v betónovom bunkri, sám, so sugou. Vybavili to na ubytovni, aj so strážou letiska.

Je čudný pocit – byť večer sám, niekde v Čechách, niekde na lúke, pod jedným vrškom ... Uvedomil som si túto skutočnosť, ale neanalyzoval som ju, nemalo to význam. Tu jednoducho bolo treba vyplniť čas, a navyše táto situácia na to ani nebola zlá. Každopádne bola lepšia, než sedieť na izbe, v spoločnosti tuctu hlučných vojačikov, ňuchať typický pach diek, zlisovaných na tenké plechy, a čakať na nástupy.

Nevyrušoval, a nesúril ma nikto. Pokojne som mohol rozviazať drôty, ktoré istili skrutky, ktoré som potom opakovaným vyskúšaným spôsobom vybral. Išlo všetko pekne.

Najchúlostivejšia časť tejto práce je, keď k novému, alebo k opravenému bloku znovu treba pripojiť tie káble. Z konektoru vyčnieva niekoľko tucet tenučkých „ihiel“, a keď náhodou niektorá sa zohne, tak už netrafi do príslušnej diery, dokonca môže vyvolať skrat.

Našťastie aj naďalej všetko pokračovalo bez chýb, a o chvíľu som už končil.

Vybral som sa sám, pokojne, do prírody, smerom na našu ubytovňu, vychutnávajúc chladnejší večerný voňavý vzduch.

Prešiel čas nástupov. Prešiel jeden ďalší deň!

Pri montážach treba dávať pozor, aby niečo, napríklad nejaká skrutka, alebo matica, nespadlo medzi súčiastky dajakého iného prístroja. Pri lietaní by z toho mohla vzniknúť katastrofa!

Raz ráno vyhlásili poplach. Nahádzali sme na seba maskáče, a s takým indiánskym cvalom sme bežali na naše oddelenie. Chvíľu sme išli, potom sme klusali, každý sám, každý ako sa mu to videlo.

Automaticky sme predpokladali, že poplach je len cvičenie, veď takto sa to opakovalo. A i keď každý v nich musel účinkovať, boli to práce druhých. Telesne sa nás to týkalo, možno kúsok aj duševne, ale z inej stránky. Charakteristické pre toto chápanie je, že kým niekto si nevšimol, že len tak naľahko beháme, aj naše plynové masky si oddychovali v skrinách na oddelení. Ďaleko od našej ubytovne. Potom niekoľko dní sme ich museli so sebou vláčiť, kým postupne sa na nové zvyky zasa zabudlo ... Zdá sa mi, že mlčky udelený súhlas našich priamych nadriadených nevychádzal zo súcitu s nami, ale pochopili, že čo sa používa, to sa aj zničí, a tu ani z masiek nebol nadbytok.

Ako sme došli na oddelenie, začali sme pripravovať stroje. Došli aj vojaci z povolania. Takže už spoločne sme pokračovali v práci. Potom došli aj piloti. Spoznali sme ich už z diaľky, podľa ich veľkých bielych heliem. Sadli si do kabín pripravených strojov. Niektoré lietadlá sa aj naštartovali, zrejme podľa toho, aké rozkazy dostali.

Jeden zo strojov sa zastavil na spojovacej ceste. K „náčelníkovi“ nejako sa ihneď donieslo, že treba vymeniť z ovládacieho panelu dva prístroje. Poveril s tým mňa.

Vliezol som do kabíny. Už všetko bolo skoro hotové, keď som sa kúsok nahol dopredu, pozrieť lepšie jednu vecičku. Skoro súčasne som začul klepnutie, a uvedomil som si, čo sa stalo. Z predného vrečka mojich montérok sa vyšmyklo moje guľčkové pero! A samozrejme sa nezastavilo na prvom mieste, ale odrazilo sa ďalej, a ďalej. Našťastie nezmlizlo úplne z dohľadu. Tam sa zelenilo napravo dolu, medzi spodnou zložitou konštrukciou sedadla, a medzi bočnou stenou kabíny, ktorá bola naplnená prístrojmi, ale hlavne spínačmi. Tam sa zelenilo, zaklínené medzi opotrebenými vyblednutými sivými plechmi.

Videl som to pero, ale štrbina bola príliš úzka, moje prsty sa tam nezmesťili, a aj keby tam vošli, museli by byť asi trojnásobne dlhšie aby dosiahli svoj cieľ.

Hlavne pokoj! Nie je možné sa pohnúť, aby to písátko náhodou nevliezlo pod sedadlo! Nesmie sa štuchať! Nie sú vhodné zbytočné iniciatívy, aby človeku sa neunavili prsty, boli by nešikovné!

S perom lietadlo letieť nebude, ale že kedy sa to pero podarí vyloviť, to je neisté. V krajnom prípade druhá skupina vymontuje celú sedačku, spolu s padákom, a s katapultom. K tomu však treba nájsť tú druhú skupinu, alebo: prehráme vojnu!

Hovorím veliteľovi, keď sa vrátil od svojich robôt, že čo sa prihodilo. Len sa díval ... Nezlostil sa, mal skúsenosti, vedel, že občas sa to prihodí. Otázne je len to, či budú chcieť letieť práve s týmto strojom skôr, než sa podarí situáciu vyriešiť?

Treba pohľadať brašnu s náradím. Tú druhú. V tej je jedna vecička, taká rúročka. Keď jej stlačíme koniec, tak vpredu sa z nej vysunú tri železné pazúry.

S touto pomocníčkou som sa pokúsil vytiahnuť to pero. Nedalo sa to silou, lebo bolo šikmo, a jeho koniec bol zachytený. Keď ho silnejšie potiahnem, zošmykne sa ďalej ...

Bolo treba zistiť to vhodné miesto na jeho uchopenie, opatrne vyskúšať, že na ktorú stranu je ochotné sa pohnúť, a zabezpečiť, aby ani samotná tá pomôcka pri tom nezavadzala.

Asi po pol tucta pokusov sa to podarilo!

Práve v čas, lebo onedlho zasa sa objavila tá okrúhla helma.

Tento zážitok by sa neprihodil, keby som nemal také montérky ako mužstvo vojačikov.

Tí z povolania mali montérky z lepšej látky, s krajším strihom, a čo je hlavné: s vreckami na zips!

Pravidlá predpokladali, že mužstvo pobeháva len na zemi, a že do kabíny vlezie len vojak z povolania.

Avšak skutočnosť u nás nie vždy sa prispôsobuje pravidlám ...

Druhá vec: montážna brašna ... Jednoducho – nemal ju každý ... Dokonca, aj ktoré boli, ani tie neobsahovali všetko potrebné ...

Teraz už bolo prirodzené, že mi už všetko zverili.

Takže zasa som ostal sám v kopci. Dokonca v pohodlnejšej polohe. Nemusel som liezť na stojan, na rebrík. Pohodlne som sa uložil na hladkom betóne, pod bruškom stroja. Ani na pomôcky nebolo treba dbať, že by spadli medzi prístroje. Jednoducho som ich mohol vyložiť vedľa seba.

Raz – dva som odmontoval hliníkový kryt, a už som aj videl škatuľu veľkosti asi kvetináča, škatuľu prístroja, ktorý som mal vymeniť – za nový, čo som doniesol so sebou.

Tento prístroj mal hlásiť pilotovi, že lietadlo preletelo nad vysielacom, ktorý bol umiestnený na začiatku vzletovej dráhy.

Odstenie, a rozpojenie káblov, ako aj uvoľnenie škatule, - išli celkom hladko. Už len vytiahnuť tú vecičku, z konštrukcie lietadla ... Chytil som ju, a ťahal ju na voľné miesto. Ale, na moje najväčšie prekvapenie! nezmetila sa von! Kryt síce uvoľnil poriadne veľké miesto, lenže táto plocha bola rozdelená s dvoma koľajničkami na tri menšie časti. Ako keď na obloku je mreža. Koľajničky pokračovali, boli časťami konštrukcie, ktorá spevňovala trup lietadla. Boli viacnásobne využité, bola k nim prichytená kopa prístrojov, aj káblov.

Otáčal som nad nimi ten môj prístroj do všelijakých polôh, ale bolo čoraz jasnejšie, že nezmetí sa von! Raz tie koľajničky, raz veci, ktoré k nim boli primontované, tvorili prekážky. A pritom chýbalo len tak málo ...

Čo sa dalo robiť, chytil som jeden obrovský skrutkovač, oprel som sa do konštrukcie, a prístroj bol vonku. Horšie bude založiť ten nový, - pomyslel som si. Nie je k čomu oprieť ten skrutkovač ... A aby som to skúsil, zdvihol som ten nový prístroj len tak, šikmo ku koľajničkám, že už aj ho otočím do jeho správnej polohy. A vtedy ma to strašne prekvapilo. V tejto nemožnej pozícii, keď žiadna plocha, žiadna hrana tej škatule, ani len náhodou nebola rovnobežná so stranou obdĺžnikovitého otvoru medzi koľajničkami, - jedna jej hrana sa šmykla do malého výrezu, tvaru V, v boku jednej koľajničky!

Jemne som ten prístroj zdvihol ďalej, a on hladko vošiel na svoje miesto! Tam ho už len kúsok pootočiť, pripevniť ... Čudoval som sa, a moju náladu, chystajúcu sa zanadávať, vymenila radosť z objavu. Dokončiť prácu znamenalo už len niekoľko minút.

Žiaľ (?), tento prístroj sa už nikdy nepokazil. Môj objav som už nikdy nevyužil ...

Takto postupne som sa zoznamoval s jednotlivými elektronickými zariadeniami. Na vysokej škole som sa dozvedel že existujú, že k čomu slúžia, že na akom princípe pracujú. Cez prvé

týždne na letisku som sa naučil: kde sa nachádzajú, presne, v ktorej časti stroja. Neskoršie potom som získaval skúsenosti, keď som ich vlastnoručne kontroloval, alebo vymieňal.

Už boli krásne slnečné dni, keď raz sme zasa lietali. Vonku sme sa motali, na vybetónovanom priestranstve, keď tam pritiahli jeden stroj, ktorý práve pristál. Zároveň s ním došla aj správa, že ho „nie je vidieť“. To znamenalo, že počas letu jeho jeden prístroj neodpovedal, nedal znamenie. Nedal informáciu, z ktorej už z diaľky by sa dalo zistiť, že lietadlo, ktoré ho nosí, „je kto“? S celkom dobrou náladou som sa pustil do roboty. Túto plôšku, nachádzajúcu sa v chvoste lietadla, namaľovanú na zeleno, už som nespočetne často kontroloval, ale za ňu som sa ešte nepodíval. S „técikom“ som stlačil, otočil niekoľko skrutiek, a už som tú potvoru aj videl. Nebolo na nej vidieť, že by bola pokazená. Možno diódy, - špekuloval môj „menší“ šéf, strážmajster. Otočil sa, doniesol takú maličkosť. Nepodobalo sa to na elektronickú súčiastku, skôr na slabo vyvinutý kamienok. Ukázal, ako je možné odmontovať zo škatule jednu súčiastku, ako je možné dostať sa k dióde. Vymenili sme ich. Jeden „kamienok“ s druhým. Chytili sme testovací prístroj, - a videli sme, že výmena nepomohla. Treba vymeniť celý prístroj. Táto práca už ostala na mňa. Nebolo mi to protivné. Jednak bolo pekné počasie, a potom, pokiaľ náhoda nám neprihodila veľa porúch, bolo jedno, či sa človek potuluje, a sem – tam kontroluje nejaký stroj, ktorý práve pristál, išiel tankovať, a chystá sa zasa vzlietnuť; alebo montuje, a nemá starosti s kontrolami. Navyše, teraz tá „chorôbka“ bola na dobrom mieste, ľahko prístupná, ľahko sa dala vyslobodiť.

Tak som sa toho chytil, a kým som to vymontoval, už aj došli s náhradou, z technického oddelenia. Išiel som tú náhradu namontovať, spojil som káble, odštikol som kúsok mäkkého viazacieho drôtu, pretiahol som ho cez malú dieru v hlave skrutky. Konce drôtu som skrútil, a pripevnil to k najbližšej vhodnej súčiastke. Takto sme istili každú skrutku, každú maticu. Takto som pokračoval, keď na jednom mieste nejako som lepšie potiahol ten drôt, a ten práve bol kolmo na môj prst, práve zapadol do jednej vrásky mojej kože, ktorá bola od počasia, a od montáží tvrdá, nepružná. Drôt sa zarezal. Do hĺbky. Nekrvácalo to, ale bolo nepríjemné, lebo tá stvrdnutá koža by sa mohla ďalej trhať. A pri ďalšom viazaní drôt by sa tam mohol znovu zarezať. Zohol som, stlačil som si teda ten prst, a dokončil som prácu. Objavil som, že nerobí mi ťažkosti, podržať si ten prst takto. Pritom môžem všetko robiť ďalej. Ako keby sa nič nestalo. Na tretí deň sa to zahojilo.

Niekoľde niečo sa prihodilo, lebo prišiel rozkaz, že treba nanovo označiť všetky náradia. Takže aj my sme sa s tým začali zaoberať. Všetky skrutkovače, kliešte, a ďalšie pomôcky, mali dostať viditeľné, čitateľné označenia, - podľa inventárnych čísel. Takto, vinníka, keby náhodou zabudol svoj skrutkovač v motore, - by ihneď mohli vystopovať.

Najprv skúsili písať na oceľové pomôcky kyselinou, ale to sa neosvedčilo. Lepšie to dopadlo s elektrickými iskrami. Opravdu by to bolo lepšie, keby ten strojček bol úplne v poriadku, a keby kapitánova ruka bola zvyknutá na takéto jemnejšie roboty. Takto len veľké neforemné, škaredé znaky vznikali, ale on si to očividno vychutnával, a zjavne bol veľmi spokojný so svojim umením. S touto prácou nás ani nepoveril, nie tak, ako pri kontrolách a opravách.

Ja som využil príležitosť, že teraz som mal pred sebou, pod rukou, všetky naše pomôcky, a tak jednu tašku, ktorú som si medzičasom usmernil k sebe, tak, že aj ostatní si na to zvykli, - naplnil so všetkým, čo mohlo byť užitočné. Aj viazacím drôtom, aj izolačnou páskou, dokonca ešte aj diódami.

Za malý zázrak sme mohli považovať, že k výbave sme dostali aj dve baterky. Boli „módne“ neforemné, zo žltej umelej hmoty, na gombíkové akumulátory. Bolo možné ich nabíjať priamo zo siete. Podľa ich veľkosti som ihneď usúdil, že tieto svietidlá sú len hračky. Pre malé deti, ktoré sa o ne zaujímajú len päť minút, potom ich odhodia, polámu. Ukázalo sa, že ozaj. Trikrát, štyrikrát sme sa ich pokúsili nabiť, dúfajúc, že chvíľu vydržia. Žiaľ len veľmi krátko žmurkali, tak sme ich už nechali na pokoji.

Označovanie náradia malo aj „výhodu“. Donieslo to do nášho života niečo nové. Zoznámili sme sa s chalúpkou, ktorú postavili pre nás „radistov“. Bola to taká nízka miestnosť, asi 3 m x 4 m, ale mala aj miniatúrnu „predizbu“, aj ozajstné WC. Tá mikro miestnosť s WC, keď sa dobre pamätám, nemala ani oblok, bolo tam ako v saune, ale splachovalo sa tam s vodou!

Táto chalúpka mala aj veľkú nevýhodu, osamelo stála v poli, ďaleko od ostatných stavieb, a od úľov. Takže sme ju málo navštevovali, používali sme ju len ako sklad.

Teraz však: tam sme robili to označovanie. Čo inšie som mohol robiť, nechal som, aby pri mne plával čas, aby pri mne utekali sekundy. Popritom som počúval pomalú reč kapitána, že čo všetko si môžu kúpiť za body, ktoré im ročne pridávajú. Že kanady nie sú príliš drahé, ale opasok áno ...

Ja som bol napoly otočený ku dverám, a tak som videl, že sa tam ocitol jeden major. Stál som, tak som sa len lepšie vyrovnal, hlavu som si vojensky naklonil, takto, vojensky som zdravil. Ostatní si nevšimli nič. Len keď major začal: či nepoznám, kto je on!? – prečo som nevelil!?

(Prečo som nezreval na ostatných – že sa objavil ON ...)

Kapitán ma začal ospravedlňovať, že ja zrejme neviem, kto je „ON“ ...

Bolo ticho, každý čakal rozuzlenie tejto nemožnej situácie, ale keďže nikoho z nás nenapadla žiadna normálna myšlienka, - začali medzi sebou sa rozprávať.

Jasné, ja som mohol veliť, ale zjavne ešte som nebol celkom nastavený za vojenského automata, ale prispelo k tomu aj to, že dôstojníci často komunikovali medzi sebou bez všetkých formalít. Takto potom človek nevedel, kedy vyzerá ako šašo, kedy menej. Istotne aj teraz by sa všetko inakšie odohralo, keby som tam nebol ja, a ešte jeden vojačik.

„Súdruh inžinier“ sa musel zahrať na vojaka istotne kvôli nám.

Mimochodom „súdruhovia inžinieri“ boli veľkí páni. Málokedy sa medzi nami objavili.

Každá odbornosť mala jedného „inžiniera“ – v podstate na úrovni zástupcov veliteľa pluku. Komické na tom bolo to, že niektorí „inžinieri“ nemali ozajstný inžiniersky diplom.

Boli takí vojenský, politický kápovia.

Máj

1. – budiček o 6¹⁵. O 7¹⁵ v Čáslave. Stojíme za kynológmi. Sprievod starých automobilov. Armádny generál! Na obed kura. Poobede voľno. Spal som od jednej do tretej. S Bubim pozeráme Popolušku v TV. Suchá večera.
2. – premiestnenie na kurz. Prvýkrát v miestnosti technikov.
3. – došli lietadlá. Objavili sa nové problémy, ale vyzerá, je lepšie na novom mieste. Nepříjemné prekvapenie hostí. Večer divadlo. List od sestry. Vyšiel opušťák.
4. – ateistická prednáška. Čistenie okolo štábu, a domu. Pomaly, ale idú dni!
5. – nedeľa. Brigáda. Od 13⁰⁰ s Bubim výlet do žehušického parku. Zmrzlina. 15³⁰ do mesta Čáslav. Grand, kino, 21⁰⁰ späť.
6. – zuby! – nešiel som, lebo 2 hodiny v Klube, potom základná údržba. Dnes vybavujem cestu domov. Večer kultúrny program s jednou skupinou súťažiacich ASUT.
- ...
9. – s malým meškaním doma. Mamu operovali. Favorit na povale. Mamina matka u nás.
- ...
14. – lietanie s miešanou skupinou. Starý obvyklý chaos. (A predsa je oveľa lepšie na novom mieste!) Nič zaujímavé. (V noci myš v maske.)
- ...
23. – náhodou ma napadlo: ľudská hlúposť (čo je v podstate jedným prejavom mozgu) má konštantnú a premennú zložku – Fourierov rad!
- ...
28. – myšlienka o možnej rezonancii medzi počtom vydaných činov, a medzi vnútorným rytmom, o (dobrej) účinnosti, čo z nej vyplýva. (Čo však prichádzajúce vplyvy môžu preťažiť!)
- ...

Lietania

(19. január 1974. Svitanie.)

Kapitán, desiatnik, ja. Sedíme pod plachtou, na malom nákladiaku. Opierame sa našimi zadkami o hrany dosák, ktoré ohraničujú nákladný priestor. Chrbty si opierame o plachtu. Rukou držíme dosku, s druhou naše kolená. Nohy si nemôžeme príliš vystierať, pre generátor, ktorý je namontovaný do prostriedka. Celá tá konštrukcia slúži ako mobilný zdroj elektrickej energie, keď treba, tak aj v bunkroch, v ktorých sa skrývajú lietadlá, ale hlavne vonku. Jej ctené meno je Ezop. Toto auto nebolo plánované na dopravu osôb, ale šoféri, vojačikovia, ochotne zobrali „človeka“ ponáhľajúceho sa niekam. Aj šoféri čakajú len ubiehanie času. Istotne im je jedno, ako plyní, s dvoma, tromi vojakmi na ploche, alebo bez nich. O pár mesiacov aj tak odovzdajú svoje autá iným, oni pôjdu domov.

Uháňa malá Tatra 805. Napriek svojej malosti produkuje obrovský hukot. Jej motor je chladený vzduchom. A predsa, akoby bolo ticho, pretože nepočuť iné zvuky, vonku sa nedeje nič. Presnejšie – nevidieť, že by sa dialo. Nevzlietnu stroje, okolo nás sa nepohybujú druhí. Ani nesneží, ani neprší. Okolo je však predsa všetko mrznúco mokré, a vzduch ostro prúdi. Nie je to príjemné, ale pristane k tejto situácii: mieša pach plachty a pach benzínu s otrasmi auta. Človek v takejto situácii doma by práve rozmýšľal nad tým – aby takto tu neprechladol, asi by si tesnejšie potiahol golier. No tu to nemá zmysel. Ktovie prečo, ale tu človeka obídu všetky telesné neduhy. Vytlačením civilizovaných podmienok – ako keby sa vytlačili aj jej slabé články.

A keby, výnimočne, predsa niečo, - tak ani vtedy nič, veď čas beží.

Sedíme. Bez slov. Ako voskové figúrky. Ako vypnuté automaty.

Uháňame v tme. Pre mňa na neznámom mieste. Ešte som tu málo, orientujem sa len podľa smeru. Tajne si želim, aby toto uháňanie trvalo dlho, veľmi dlho. A vojenskú prítomnosť potlačí jeden ľudský pocit:

Fantastická je hra tých, z absolútnej zamatovej tmy opakovane za sebou vyskakujúcich farebných svetiel, ktoré vyznačujú okraj pristávacej dráhy!

Ako veľa iných vecí, aj lietanie je možné začať rôznymi spôsobmi. Aj to robievali. Raz tak, raz inakšie. Jedným z tých najneprijemnejších začiatkov je, keď človeka budia po polnoci, nadránom. Ošklivá vec, hlavne v zime, ale keďže vojačik proti tomu aj tak nič nezmôže, tak ide. Hlavne časom, keď z takýchto akcií už je zdrevnatelý. Vtedy si na také možnosti, že by o niečom mohol aj rozmýšľať, nemyslí.

Prípad sa nezačal poplachom, tak bolo treba spraviť všetky prípravy. To by sa mohlo udiť aj v bunkroch, kde železobetón by vyžaroval podobný pálivý chlad, ale kde aspoň vietor by tak intenzívne nevystrájal, a kde by bolo aj elektrické osvetlenie. No ale prihodilo sa to inakšie. Ktovie prečo, - zasa to nie je moja vec ... , niekoľko lietadiel čakalo na betónových „kockách“, na priestranstve vedľa dráhy. Najprv to len hovorili, ale potom nás poslali pripraviť ich, - a ozaj tam boli! Presnejšie, teraz my sme tvrdili, že tam sú, na základe toho, že sa nám zdalo, že z nich vidíme nejaké kúsky. Celé lietadlá totiž neboli viditeľné, bola veľká tma.

Išli sme kontrolovať, pripraviť stroj. Baterku som nemal. Tých bolo vždy málo, a aj v nich boli vždy slabé batérie. Takže potom väčšina, ktorej sa neušli, ani príliš neprotestovala.

Neostalo teda nič inšie, než z niekoľkých centimetrov si vytriešťať oči na antény, a na kryty, ktoré ich chránili, tam, kde som sa k nim mohol bližšie dostať, a kde aspoň ich obrys sa mohol tušiť. Kam som dosiahol, aj som ich ohmatal, či ozaj sú tam. Že sú, a že nie sú uvoľnené.

Náčelník vliezol do kabíny. Tam, keď si zatiahol kryt, aspoň na niekoľko minút sa dostal do lepších podmienok.

Práve došlo k jednému spoločnému manévru. Ja som dolu mal zapojiť jednu malú škatuľu s anténou, že keď všetko je v poriadku, tak jemu v kabíne to ďalší prístroj signalizuje.

Zásuvka, kam som ten prístroj mal zapojiť, bola pod krídlom, v dutine, kam vo vzduchu sa zasúva aj ľavé koleso podvozku. Tam veru už ozaj nebolo vidieť nič. No tento úkon som už istotne opakoval v minulosti „stokrát“, preto aj teraz som išiel obvyklým spôsobom, - odzadu, ku krídlu, pod krídlo. S jednou rukou pred sebou, aby som nedorazil k hrane krídla presne s nosom. V druhej ruke so zástrčkou. Skúsil som trafiť to správne miesto, zastrčiť tú súčiastku. Pravdepodobne by sa to bolo aj podarilo, nebyť toho, že k veľkej tme sa pridružil aj divoký vietor. Fúkal mi do očí zmrznuté, ako

Ľadové krúpy, snehové vločky. Navyše, v rovine krídla ešte sa prispôbil jeho profilu! A ja – nie a nie trafiť to správne miesto.

Vyrovnať sa pod krídlom nedalo. Stiahnuť sa do stabilnej polohy na zemi zasa znamenalo, že tá zásuvka bola ďaleko. Čo cez deň bola práca na sekundu, to teraz nie a nie, nepodarilo sa.

Zmenil som taktiku. Jednou rukou som začal hladiť plech, aby som vycítil tú správnu nerovnosť. Tak túto ruku by som si tam podržal, aby značila to presné miesto, a druhou rukou by som ten „štopel“ už tam dostal. Prekvapene som prišiel na to, že tú malú okrúhlu umelohmotnú súčiastku s dvoma dierkami nenachádzam ani takto!

Čo sa dalo robiť, stiahol som si tú tenkú zelenú pletenú vojenskú rukavicu, že voľnou rukou to miesto si lepšie vyhmátam.

Lenže, ten mrazivý hliníkový plech páli ako horúce železo, a koža sa k nemu lepila. Snažil som sa tesne nad ním ťahať svoju ruku, - a konečne som našiel aj naslepo tú maličkosť. Z očí mi tiekli slzy, ten studený vietor do nich prihadzoval ľadové ihly. Nebol by som videl, ani keby nebola tma. No konečne, podarilo sa mi ten prístroj pripojiť.

Zaujímavé, že za určitých okolností, za aké ťažké úlohy vyrastú aj maličkosti. Potom koniec. A koľko ľudí o nich ani nevie ...

A ... , majú zmysel? Máme byť šťastným, že my takúto skúsenosť máme? Alebo sa máme hanbiť, že my sme sa dostali do takejto situácie? (Kým druhý, povedzme, podvodom, alebo podplácaním si zaobstaral „modrú knižku“, a užíval si život!)

Určitým relaxom bolo pre nás, keď nás počas lietania určili na výstupnú kontrolu. Raz potom sa to prihodilo aj mne. Ešte v zime, počas nočného lietania. Vybrali sme sa smerom k búde, nie príliš odborne poskladanej z dosák, s jedným mladým, neskúseným podporučíkom. Tá bola tak veľká, a takým štýlom stavaná, ako dedinské latríny. Dvaja, sediac vedľa sebe, len tak – tak sa v nej zmestili. Na bokoch mala jednovrstvové obloky so sklom. Stála uprostred cesty medzi miestom príprav, a medzi pristávacou dráhou. Na niekoľko sto metrov od ostatných chatrčí, a od usilujúcich sa vojakov. Stála, presnejšie sa kymácala, od vetra, alebo od dunenia štartujúcich strojov. Klince z jej dosák, od divokých vibrácií vyliezali aj na dva centimetre. Občas ich bolo treba, nejakým kameňom, zatĺcť znovu.

Vošli, sadli sme si, zatiahli sme aj dvere, - a prebúdžali sme sa z vojenských vecí na nejaké triezve ľudské témy.

Keď víchrica sa stíšila, a štarty, alebo pristávania neboli časté, tak sme z hučania spoznali, že sa blíži lietadlo, ktoré je na rade. Inokedy, v opačnom prípade nás prekvapilo, a zbadali sme ho len vtedy, keď už bolo celkom blízko. V týchto prípadoch sme si zapli helmy, a vybehli sme, smerom k stroju. Automaticky, bez dohody, vyplývajúc z našej aktuálnej polohy, jeden z nás prešiel pod bruškom stroja, za predným kolesom na druhú stranu, a počas svojho pohybu, a potom, kontroloval, či nechýba niečo, či niečo nie je uvoľnené, či tam niečo nie je, čo by tam nemalo byť, a či nekvapká niečo. Druhý robil to isté, na druhej strane stroja.

Potom sme bežali nazad, na okraj cesty, tak, aby sme sa nedostali pred nasávací otvor turbíny. Tam bolo silné prúdenie. Niekedy bolo vidieť, že spodnú hranu otvoru, a povrch betónovej dráhy spája akýsi tenučký kanál. Legendy kolovali o tom – že ako niekde niekoho nasalo lietadlo ...

No teraz sme mali inú starosť! Z jednej plechovej nádrže, zavesenej pod krídlo, tenučko kvapkal „petrolej“. Rozhodli sme sa teda, že lietadlo vrátíme. To sa otočilo na dráhu, ale namiesto štartu, na vhodnom mieste zabočilo, a vrátilo sa tam, kde ho pripravovali.

Prichádzalo ďalšie lietadlo. Aj tam tieklo z nádrže. Nie tak silno, ako u predchádzajúceho, ale tieklo. Tu bolo rozhodovanie ťažké. Mali sme však tu aj vysielачku, tak som išiel vypýtať si radu, od pozemného riadiaceho centra. Dodatočne uvažujúc, to bol hlúpy čin, veď nemali inú voľbu, než zavolať stroj naspäť. Kto by bral na seba zodpovednosť za chybu, ktorú nevidel, a ktorá bola takto zverejnená? Pravda my, vtedy ešte sme boli neskúsení. O niekoľko týždňov neskoršie by som už sám rozhodol takéto prípady. I keď, nie vždy je to jednoduché! Predpokladajme, že pustíme stroj, a ten desiatky litrov benzínu rozstrieka na štát, na úrodu, na ľudí. Aj druhá možnosť je uzavretá. Keby vznikla nehoda. Kto, a ako by dokázal, že nastala vinou poslednej kontroly? Nikto ...

Čiže, zo strany pracujúceho vojaka je to otázkou svedomia, zodpovednosti, inteligencie! O to viac je to potom kontrastné, keď z jednej strany ho poveria takouto zodpovednou činnosťou, a na druhej strane mu spravia podmienky ako soplávemu delikventovi. Je zavretý na ubytovni, v skupine chodí na večeru, večerné kontrolné nástupy, povinné pozeranie TV správ, vychádzky nikdy, atď.!

Keď už takto boli zoskupované privilégia, zľahčilo by situáciu, keby aj povinnosti boli vhodne zoskupené. Žiaľ vyzerá to tak, že situácia je všeobecná. Stačí si len pomyslieť na lekárov – otrokov v staroveku, alebo aj na dnešnú, skutočne pracujúcu, tvorivú inteligenciu. Ozajstne pracujúcich spoločnosť využíva, vykorisťuje, neodmeňuje adekvátne.

Keď sa vrátíme k výstupnej kontrole, okrem rádia sme tam mali aj dve zástavky. Tieto dostal vážnejší člen dvojice. Po kontrole, pokiaľ so žltou zástavkou ukázal smer, tak stroj mohol letieť, pokiaľ s červenou, tak roloval späť. Pravdaže takto, v zime, v noci, mohol ukazovať človek, čím len chcel, pilot z toho nevidel nič. V takýchto prípadoch buď sme tú zástavku osvetlili, alebo častejšie sme osvetlili svoj hore otočený palec.

Niekedy dotyčný prepustil tieto zástavky svojmu partnerovi. Buď aby uctil svojho partnera, alebo jednoducho preto, aby on s tým nemal starosti. Aj toto bola taká ľahká hra, spravili niečo z ničoho.

Oveľa ľahšia, skutočná malá rekreácia, bola táto služba – v lete. Človek sa vyvalil v tráve. Nasával do seba vôňu teplej zeme, premiešanú so spáleným benzínom. Zohrieval sa od slnka. Študoval hmyz, a modré nebo. Poobzeral si stroje, chystajúce sa pristáť. Aj oblaky dymu, ktoré sa rozširovali spod kolies lietadiel, keď tie sa dotkli betónu pristávacej dráhy.

Na niekoľko hodín mal pokoj.

Raz s jedným začínajúcim podporučíkom sme si zahrali aj hru ovce a vlci – s kamienkami. Aj táto bola taká miešaná situácia. Ako vojak z povolania, a ako podporučík, bol mi nadriadený, ale ešte nebol vycvičený za namysleného, pyšného. Na druhej strane ja som už bol kúsok starší, s väčšími skúsenosťami, a navyše, o niekoľko mesiacov ma už čakal civil, sloboda.

Nielen mladí podporučíci, ale aj samotný veliteľ pluku cítil váhu výstupnej kontroly. V iných situáciách neprístupný, s obavami spomínaný súdruh, vyškolený u sovietskych, vždy kamarátsky zasalutoval, keď sme mu ukázali žltý smer.

Možno občas mu preletelo hlavou, že z niekoľko tisícmetrovej výšky aj on by padal len tak ako druhý, - aby som tak povedal ... človek.

Telesne všetci boli ľudia, ale duchom nie vždy ...

Táto inakosť nám vždy bola ukazovaná. Raz to pre nás znamenalo aj malé občerstvenie. Výnimočne niekoľkých nás poslali do jedného, doteraz nevideného bunkra. Do jedného, v ktorom piloti čakali na ich poslanie. Spravili sme, čo bolo treba, obdivovali sme čo sme tam videli, a keďže lietanie sa už ukončilo, najedli sme sa z tam nechaných, po pánsky pripravených sendvičov.

Môj najväčší hrdinský čin na výstupnej kontrole sa prihodil niekoľko týždňov pred mojím odchodom do civilu. Skutočnosť, že civil sa stále rýchlejšie a rýchlejšie približoval, nám hodne zvýšila náladu. Prispelo k tomu aj to, že teraz už sme poznali aj najdrobnejšie triky našej práce, všetky prejavy nášho okolia, všetky jeho reakcie.

Navyše sa objavili nováčikovia, ktorí prebrali časť našej roboty, a pri ktorých aj v očiach našich veliteľov sme sa javili šikovnejšími, skúsenejšími. O tom ani nehovorím, že ešte trvalo teplé, svetlé, príjemne slnečné počasie.

Bolo teda všetko splnené, aby ľahko oblečený, v duchu pospevujúc si, som si všímal, ako ľahko sa dá kráčať v pružných sandáloch na betónových kockách, keď človek obchádza tie lietadlá. I keď boli rovnaké, len ich čísla boli rôzne, predsa, nejakým spôsobom som ich poznal. Vedel som, z ktorého oddelenia, o niektorých dokonca aj to, z ktorého „kopčeka“ prišli. A samozrejme, k nim patrili aj malý oddiel, otáčajúci sa okolo nich.

Obyčajne sme sa snažili nezavadzať jeden druhému. O tomto nebolo potrebné hádať sa, alebo si vyjednávať. Už sme poznali jeden druhého, prácu toho druhého, jeho zvyklosti, takže automaticky sme sa tak pohybovali, aby sme sa nemotali druhému pod nohami. No niekedy aj tak sme sa zbehli pri niektorom stroji. Ale aj v takýchto prípadoch sme si rozumeli.

Skontroloval som jeden stroj, a len tak v pohybe som si všimol, že pri vedľajšom zrejme pracuje skupina elektrikárov, pretože na jeho bruchu, za predným kolesom, chýba jeden veľký kryt. Istotne sú nejaké starosti s akumulátorom, myslel som si, a išiel som kontrolovať ďalší náš stroj.

O chvíľu ku mne došla celkom príjemná správa – posielajú ma na výstupnú kontrolu. Čo viac, s jedným z nových absolventov.

Prevzali sme zástavky, prešli sme sa k búdke, vyskúšali sme vysielacčku, a natiahli sme sa v tráve. Potom prichádzali, po jednom stroje. Vysvetlil som partnerovi, čo si treba všímať. Všetko bolo v poriadku. Púšťali sme ich na ich cestu.

Prichádzalo ďalšie lietadlo. Stranu, kde sme stáli, som nechal na partnera, takto počas mojej cesty v podstate som prekontroloval aj jeho časť, a potom ja som išiel na druhú stranu. Kúsok som musel pribrzdiť, lebo ten nový ako všetko svedomite preskúmal, akurát sa dostal pred mňa, sklonený, skúmajúc brucho stroja. Potom chytrý sa pohol ďalej, skúmajúc iné detaily. A ja, čo ne vidím, skoro nad ním, kde pred sekundou stál, - chýba veľký kryt! Išiel som ďalej, na druhej strane všetko bolo v poriadku. Vrátil som sa. Volal som kolegu, ukázal som mu tú „dieru“. Prekvapil sa ...

Postavili sme sa na okraj cesty, vystrel som červenú zástavku smerom na dráhu. Súčasne vo mne prebleskla paradoxnosť situácie. Počas zlomku sekundy reagoval aj pilot.

Ten pohyb, a dopredu ukazujúca zástavka v ňom vzbudili pocit, že môže ísť. Potom sa zarazil, vidiac farbu zástavky. Istotne si myslel, že sme sa pomýlili, veď teraz na stroji neboli zavesené ani zbrane, ani náhradné nádrže. A pred nástupom aj oni sami ako – tak si prezrú mašiny.

Aby som ho presvedčil, opísal som so zástavkou kružnicu, vo vodorovnej rovine, ukazujúc, aby išiel, ale aby zabočil z dráhy späť.

Je zaujímavé, že vážnejšie veci ľudia si nejakým spôsobom vycítia. Aj teraz, namiesto toho, aby išiel, ako inokedy, čakal, a pýtavo sa díval. Ukazoval som teda v smere chýbajúceho krytu, a do vzduchu som nakreslil veľký obdĺžnik. Takto sme si už rozumeli. Súčasná „špičková technika“, a pravaká symbolická reč ...

Dal sa do pohybu, a my sme hlásili cez vysielacčku, čo sa stalo, pozemnému riadiacemu centru.

Ešte sme pozorovali, ako stroj hvižďal späť.

Ľud sa vyrojil, obstáli ho, a vydali sa na koniec spojovacej cesty. Išli, išli, hľadali v tráve na lúke. Títo si myslia, že ten kryt sa uvoľnil, a potom ho odľúkol plyn, vychádzajúci z motora, pomyslel som si. A veď ten kryt chýbal už pri príprave, istotne ho ani nenamontovali, - oznámil som im svoju teóriu.

Aj ho našli. V príslušnom bunkri! To bolo takou veľkou chybou, že ani pri viacnásobnej kontrole si to nikto nevšimol. Ani technik lietadla, ani skupina elektrikárov, ani pilot! Keby len jedna skrutka tam bola uvoľnená, tú istotne by si boli všimli. Iróniou osudu bolo, že technikom, „majiteľom“ stroja bol jeden sympatický český chlapec, absolvent, ktorý sem prišiel s nami. Aj sa nám poďakoval, smutne, ironicky, tušiac nepríjemné následky, že ten nedostatok sme si všimli, a nahlásili.

Našťastie nič sa mu za to nestalo.

Pilot však z toho mohol mať poriadne ťažkosti. Ktovie, čo všetko by bol vytrhol silný náraz vzduchu z konštrukcie, pri rýchlych manévroch lietadla?

A potom, aj keby to prežil, po celom štáte by hľadali kúsky stroja, keby niekto to nahlásil, že niečo padlo na jeho dom, na jeho auto.

Zožali sme veľké uznanie. Môj partner ihneď dostal dva dni opustenia posádky, - a ja nič ... , mne sa už blížil civil.

Prihodili sa aj iné veľké veci, - niekedy prekvapivo potichu.

K „podívanéj“ príprave lietania patrili okrem vytiahnutie strojov, kontroly zbraní, elektrických prístrojov, a podobných mechanizmov, aj plnenie pohonných hmôt, a pohyby „chemikov“ v bielych plášťoch. Niekedy sa mal doplniť vzduch a kyslík. Túto poslednú vec vždy veľmi starostlivo robili. Na konci ohybnej tlakovej hadice leskol od čistoty ten „dzindzig“, ktorý ju pripájajal na príslušné miesto. Akosi každý vedel, že mazivá, v prítomnosti kyslíka začnú horieť. Nesmeli teda byť nič masťové, napriek tomu, že súčiastky mali chodiť ľahko, a nesmeli hrdzaviť.

Teda, každý to vedel, ale nikto to neveril.

Raz, keď som si robkal svoju robotu pri jednom stroji, vedľa mňa, u druhého sa objavili tí v bielych plášťoch, so svojím autom, so svojimi hadicami, lesklými súčiastkami. Občas som si ich obzrel, pritom som pracoval ďalej, kým odrazu tá ich práca sa stala veľmi hlučnou. Každý sa tam hrnul. Ktosi

si odobral jeden kryt, a podíval sa pod neho. Všetko je čierne, - vyhlásil vecne. Bolo to dielo jedného okamžiku. Vybuchol kyslík. Našťastie nikto neutrpel úraz. Škody a následné potrebné množstvo prác ale zrejme boli obrovské.

Jún

1. – chystáme sa k lietaniu. Zlé počasie. Obvyklý montážny program.
2. – konečne jedna voľná nedeľa – ale s mnohými sprostosťami. Večer opakujú film zo soboty, takže „domov“. Službu má zasa tá koncentrovane sprostá masa tučnosti. Sprostota, idiotizmus, v neznesiteľnej koncentrácii. Prečo tu žije človek!
3. – znovu kvitne koncentrovaná sprostosť. Začínam veriť stvoreniu sveta z ničoho, keď aj zo sprostosti toľko ďalších vecí vzniká.
- ...
11. – lietanie. Od 10⁰⁰ „štúdium“. Pozajtra dôstojnícke skúšky z ôsmich predmetov. Teraz to hovoria! Smiešne. Ako je všetko bezvýznamné, keď to človek logicky vyhodnotí ...
12. – dôstojnícka skúška je tak načasovaná, aby ju spravili akurát len tí zo štábu! Oni majú vypracované otázky, my maximálne dva dni voľna ...
13. – skúšky.
- ...
18. – príprava na lietanie. Večer v knižnici. Od fyziky k filozofii. Vesmír a ...
19. – skončil som na preškoľovaní pilotov. Dostal som 200 Kčs, a dva dni voľna. Ako by som sa dostal nazad, - do väzenia. Som plný tvorivej nálady, ale kde, kedy, pre koho?
- ...
21. – som doma. Dobré sa majú. V nedeľu naspäť ...
- ...
24. – prednáška v klube. Zamestnanie. Kontrola z divízie. Prestáhovali ma na druhú izbu.
25. – lietanie od 01¹⁵ do 14⁴⁵. Organizovanosť: nie ako na kurze ...
26. – základná údržba.
27. – zamestnanie. Poobede schôdza. Myšlienka: podobnosť medzi stavbou hmoty, a „myslením“ ...
28. – už druhýkrát nie som zadelení k lietaniu. Pripravujem vrtuľník.
- ...

Kultúra

Myslím si, že v hlavách polovice obyvateľstva, čiže v hlavách mužov, absolventov vojenskej služby, sa nezmestia spolu pojmy vojsko a kultúra. Hlavne nie u útvarov, ktoré sú v neustálej pohotovosti.

Napriek tomu, možno v dôsledku viacerých omylov, a iných záhad, zdá sa, že relatívne k situácii, sme sa zúčastnili až prekvapivo veľkého množstva oficiálne organizovaných kultúrnych akcií! Ešte aj vtedy, keď si uvedomíme, že vo veľkej tme viac sa vyníma aj malé žmurkajúce svetlo.

Toto „svetielko“ ktoré tu „žmurkalo“, - spravilo pre nás veľa. Náš kultúrny dom, vzhľadom k okolnostiam nezvyčajne veľký, pekný, poschodový, bol na vojenskom území, ihneď za bránou. Mal aj veľkú divadelnú halu, so šikmým hľadiskom, ktorá sa najčastejšie využívala ako kinosála. Každý večer v sobotu, potom v nedeľu poobede, a večer, premietali filmy. Toto už samo bolo dost' k šťastiu, veď kto nemal službu, mohol sa sem prihlásiť. A každopádne to bolo lepšie, tu stráviť dve hodiny, než na ubytovni čakať na kontrolné nástupy, alebo na iné prekvapenia. Kto teda mohol – utiekol do kina.

Príťažlivosť týchto pravidelne sa opakujúcich možností bola násobená ešte rôznymi inými faktormi.

Bolo potrebné, možné! obliecť si vychádzkové obleky. Táto povinnosť teraz bola rád plnenou povinnosťou. Toto oblečenie predsa len bolo bližšie „človeku“, než „maskáče“, alebo montérky, používané cez týždeň. A ľahké poltopánky k nemu patrili.

Nakoľko to bolo možné, snažili sme sa na predstavenia prísť čo najskoršie. Pred ich začatím potom sme sa prechádzali, a diskutovali medzi stenami, zdobenými dreveným obkladom, a veľkými zrkadlami, pri kvetoch a ťahavých rastlinách, vysádzaných do veľkých črepníkov. Tie témy, aj ich spôsob prednesu, boli akosi kultúrnejšie v tomto peknom prostredí.

Kto to náhodou potreboval, mohol tu navštíviť aj tú mohutnú „vedľajšiu“ miestnosť, kde si mohol vybrať asi z pätnástich kabínok! Aký prepych, - vzhľadom na sivú pustotu nášho obvyklého životného priestoru!

V strede haly bol aj jeden veľký biliardový stôl, a na konci futbalová hra.

Otvorili kinosálu. Každý si mohol vybrať, že do ktorej pohodlne tapacirovanej fotelky sa ponorí v tejto príjemne osvetlenej hale, so stenami obloženými drevom.

V takýchto podmienkach sa dali pozrieť ešte aj ruské vojnové filmy, s výchovnými cieľmi. Prichádza však nevysvetliteľné prekvapenie: chodili sem filmy, ako životopis Liszta, Strausa, a sfilmované vážne, hodnotné klasické diela! Nestačili sme sa čudovať. Lepší výber, než v hociktorom veľkom meste!

Narastal nás obdiv smerom k úradníčke tohto kultúrneho domu. Nevie, ako to robila, ako to mohla robiť, ale prekvapivo veľkolepo sa jej darilo – zabezpečovať kvalitné filmy. Bola normálnou civilnou zamestnankyňou tohto strediska. Od nás kúsok staršia, ale nie stará, nie extra krásna, ale ani škaredá. Kanceláriu mala na poschodí, preto sme ju najčastejšie tak videli, ako v sukni živých farieb, a v napnutej blúzke, ide dole schodmi. Aj toto patrilo ku kultúrnemu domu. Aj toto bolo predstavenie. Každý to pozeral. Mnohým vojačikom skoro vyliezli oči, veď okrem škaredej bufetárky tu inú ženu nevideli, niekedy celé týždne.

Aj jej údajný manžel, kapitán, tu pracoval. On už bol menej zaujímavou osobou. K ich vzťahu sa viazali rôzne hmlisté príhody ...

Kultúra mala aj povinné zložky. Otázne však je, či povinné sledovanie TV správ, alebo podobné povinnosti sa dajú hodnotiť – ako kultúra? Ja ich každopádne predsa len zadelím sem, pretože, práve preto, že boli povinné, žiadny nadriadený sa neodvážil ich priebeh ničím narušiť. Čiže, človek pokojne mohol sedieť, rozmýšľať si, nemusel sa obávať, že nariadenia nástup, vymyslia si preňho nejakú robotu, pošlú ho kamsi, alebo ho pre niečo začnú naťahovať.

K takýmto povinným pokojným sedeniam patrilo aj TV program „Kompas“. Vyslovene pre tento účel, vojačikom sa chystal. Niekedy sa v ňom našla aj zaujímavá správa, dobrá hudba, ale často mal taký nemožný, „výchovný“ obsah, že ešte aj vojačikovia sa rehotali na jeho nemožnosti. Hlavne keď si porovnali svoju situáciu s neskutočnosťami ukazovanými v TV. Nebol to obľúbený program.

Jednou ďalšou zložkou bola „MLP“ – Marx-Leninská príprava. V ostatných veciach nás, inžinierov, diplomovaných absolventov vysokých škôl, prihodili k vojačikom, tu výnimočne sme chodili so skupinou vojakov z povolania. Nie z našej vôle ... Možno v záujme lektorov, ktorí prednášali vojačikom. Ľahko by sme ich mohli zosmiešniť. Veď za nami boli poznatky z dejín, skúsenosti a skúšky z „vedeckého komunizmu“, z „politckej ekonómie“, atď. Lektori však najčastejšie boli vojaci z povolania, s nižšími hodnotami, absolventi vojenských stredných škôl, len o niekoľko rokov starší, než ich poslucháči. Ich školenie často sa skladalo len z toho, že si prečítali nejaký 10 – 20 cm dlhý novinový článok, potom sa snažili vyžmýkať z vojačikov jeho obsah.

Prednášky MLP boli inšpirované módnymi témami a výročiami. Nepýtali sa, neskúšali ani dôstojníkov, ani nás. Sedeli sme teda v jednom rade, s našimi malými bohmi.

Tento skoro pravidelne sa opakujúci seriál, pri príležitosti výročí, alebo sviatkov, bol vystriedaný inými, odlišnými programami.

Vyslúžili, vyobliekaní generáli veľmi rád, snívajúc, vyprávali o svojich vojenských akciách, z ich mladosti. Bezprostredne, radi odpovedali na otázky, - keď sa nejaké objavili.

Aj umelecký súbor armády navštívil občas náš pluk. Obyčajne s veľkým švihom, v sprievode skupiny tanečnic predvádzali svoj miestami normálny, miestami výchovný program.

Občas k nám zablúdili aj civilné divadelné skupiny. Nezabudnuteľná je jedna plnoštíhla herečka jednej takej skupiny. Ako hrala svoju rolu, predklonila sa, a prsia jej vyskočili spomedzi zvlnených čipiek. Pomaličky to naprávala, pričom čumiaca armáda šalela! Ktovie, či to nebolo plánované? ...

Pod vplyvom takýchto zážitkov aj druhýkrát sme sa v očakávaní vybrali na popočúvanie, - popozерanie! jednej ženskej speváckej skupiny.

Došli, a ich vystúpenie na javisko tvrdo šokovalo každého, čo vojačikovia neslušne im dali aj pocítiť. Veľká spevácka skupina nastúpila jednotne, vo svetlo oranžových, po zem siahajúcich šatách. Vekový priemer speváčok sme odhadovali tak na 50 rokov. Naše sklamanie potom nevyrovnala ani umelecká úroveň týchto babičiek.

Podobne začínal aj jeden osamelý umelec so svojou gitarou. Vysvetľoval niečo o technike hry, potom o histórii jednotlivých skladieb. Neskôršie však prešiel na prednes talianskych a španielskych čísiel, a – bol to veľký virtuóz! ...

Už bol dávno preč, keď v našej pamäti sa ešte znovu objavili niektoré jeho diela.

Avšak ani toľko krásy nestačilo na to, aby potlačilo neľudskú náladu každodenného „vojačikovania“. Desiateho marca som objavil, zarazene, že mne sa tu ešte nesnívalo ...

Prečo?

24. marca premietali film Planéta opíc. Hala bola plná. V mnohých scénach sme objavili podobné situácie, ako tie naše. Zaujímavé, že aj vojačikovia. O tom svedčili ich nahlas vyslovené poznámky.

Práve ukazovali hlavného opičiaka utláčajúcich opíc, keď z jedného vojačika vyhrmelo: „náčelník štábu!“. Každý súhlasne sa rehotal. Aj mne sa zdalo, že naňho sa podobal, aj so svojimi prejavmi. On bol našim hlavným neprajníkom!

Možno mal žalúdočné vredy. Možno ho mrzelo, že i keď bol plukovníkom, nebol veliteľom pluku. Alebo už chcel byť generálom? Ktovie?

Ku kultúre môžeme rátať aj dôstojnícky bál.

Usporiadali to v telocvični. Nás absolventov sa to dotklo len tak, že nás vymenovali za šatniarov. Poobede sme sa postavili za pulty.

Toľko vojakov človek ešte nevidel! Valili sa dôstojníci, praporečníci, v uniformách, so ženskými.

My sme od nich brali kabáty, umelohmotné tašky. Medzitým sme sa zabávali. Jednému nášmu kolegovi obzvlášť sa protivilo, že musíme obsluhovať našich súdruhov. Kombinácia nasledovala za kombináciou, a dvaja českí mládenci objavili myšlienku. Jeden z nich vytiahol spod pultu vrch akejsi škatule. Druhý doň nasypal nejaké drobné. Keď prichádzajúci dôstojníci to videli, opýtali sa, že koľko platia? Nič, odpovedali sme, ale oni zo zvyku tam hodili niekoľko mincí. Okolo polnoci potom, keď to stráženie kabátov už sa nám hodne protivilo, naši životaschopní českí kamaráti schmatli tie haliere, zmizli, aby neskôršie sa objavili s niekoľkými taniermi s gulášom. Dobré nám to padlo, keďže od organizátorov by sme boli hladom umreli. A bola to taká malá symbolická pomsta, zato, že nás tak využili ...

Môjmu priateľovi Bubimu potom kultúra sa tak zapáčila, že aj on sám sa stal jej pracovníkom.

Využil, že vo veľkej móde boli PVS-ky. Politicko Výchovná Světnice znamenala izbu, halu, miestnosť, ktorá bola rezervovaná pre politickú „výchovu“, pre prednášky, povinné pozeranie TV programov, a usporiadanie podobných akcií. Podstatné neboli ani tak tie akcie, ale to, že sa dalo povedať, že tá miestnosť je, že existuje.

My sme to už mali, ale vyzeralo to dost' na zaplakanie. Vedľa schodmi. Bol tam jeden televízor, pred ním stoličky, jedna železná mriežka – ako symbolické rozdelenie priestoru, a jedno budovateľské heslo.

Bubiho napadlo, že na tomto mieste spraví pre svoj oddiel PVS-ku! Takému návrhu nebolo možné čeliť! Dostal k tomu asi dva týždne oslobodenia spod iných prác, potrebné „stavebné“ materiály, a jedného pomocníka zo svojej čaty, ktorého si on sám vybral. Normálne si ohradili tento priestor stenou, dverami. Steny oblepili textilom. Veľké heslá vyrezávali z penového polystyrénu. K televízoru zabezpečili ešte aj jedno gramorádio.

Treba uznať, že táto miestnosť bola najkrajším priestorom celej budovy. Po jej dokončení, jej kľúč si dali do vrečka, a vyhlásili ju za svoju.

Z tohto potom logicky vyplynulo, že aj naše oddelenie začalo budovať svoju izbu na pozeranie TV, v jednej, na prízemí doteraz prázdnej miestnosti. Bol v našej čate jeden stolár. On tam obložil stenu doskami. Materiál prišiel, bolo potrebné len povedať, spomenúť, že k čomu je potrebný.

Aj nástenky sme spravili. Na tie som aj ja písal. Pekným technickým písmom.

Nakoniec aj naše dielo sa spravilo, ale nebolo také útulné, ako Bubiho výtvar. Asi že to naše bolo oveľa väčšie.

Pravda, my absolventi sme vďaka Bubiho vyhláseniu mali výnimku, mohli sme ísť aj k ním.

Občas, keď sme práve neboli príliš unavení, a aj náladu sme mali, zahráli sme aj šach. Súprava bola majetkom jedného dobre vyvinutého, medzi vojačikmi uznávaného českého chlapca, vlastniaceho jednu frčku. Asi pred tromi týždňami pred jeho odchodom, ako veliteľ izby som mu čosi vytkol. Keď sa dobre pamätám, nejakú svoju prácu presmeroval na mladšieho vojačika. Nič zvláštne. Ja som chránil pravdu. Tú vec pri nástupe prečítali. Nešlo s tým žiadne potrestanie. Avšak slobodníka Růžičku sa to veľmi dotklo. Mrzelo ho to. Nebol na to pripravený. Nakoniec však zrejme poriadne si to premyslel, lebo keď odchádzal, mne zanechal svoju šachovú súpravu. Ďakujem ...

Postupne už natoľko sme sa vyznali v tomto vojenskom systéme, že sme sa začali prebúdzat'. Už sme dokázali získať nejaký čas aj na to, aby nielen druhí riadili náš život, ale trochu aj my sami. Možno k tomu prispela aj prebúdajúca sa príroda, že 28. mája som „objavil“ knižnicu – v našom kultúrnom dome. Na moje prekvapenie, medzi politickými dielami sa nachádzali aj iné témy. I keď sme mali málo voľného času, so záujmom som prečítal dosť kníh. Knihy mi otvárali oblok, - naspäť, do starého, obvyklého sveta.

Z domu som dostal potešujúcu správu. Dostali poštou jeden pretekársky bicykel. Nechceli si ho ani prevziať. Nevedeli odkiaľ, a prečo prišiel? Ja som ho vyhral. Ešte pred mojim narukovaním, vtedy štartujúcom časopise Elektron. Favorit bol druhou cenou. Keď som bol malý, bol to môj nedosiahnutý cieľ. Teraz ma čakal doma ...

Život v nás držala kultúra, veľkí ľudia. Často, až čudujúc sa, ľutujúc svoju vnútornú prázdnotu, a nemožnosť, ktoré vyplývali z okolia, - keď som sa posúval z jedného pracoviska na druhé, - v duchu som si začal pospevovať napríklad skladbu o sne Šípkovej Ruženky, a tá dokázala potlačiť bezlogické skutočnosti našej vojenskej, ľudskej hlúposti.

Júl

1. – služba. Ja hlúpy, oznámil som pedál bicykla ...
2. – priemerný deň. Základná údržba – išlo to celkom rýchlo. Konečne 150!
3. – budíček o 3⁴⁵. Lietanie od 8⁰⁰. Večera už „doma“. Večer kúpeme sa.
4. – revízia na troch strojoch.
5. – skúšanie lietania. Poobede poplach. Spíme v lese.
- ...
13. – nábor do uránovej bane. Prednáška o alkohole. Upratovanie. Film Dom Boria, pekný, na úrovni.
- ...
21. – nedeľa. Výlet. Žleby – krásny hrad, s bohatým zariadením. Kutná Hora – Dóm Svätej Barbory, baňa na striebro, Kostnice. Kačina – Poľnohospodárske múzeum. 17³⁰ – doma.
- ...
30. – ranná rozcvička. Samostatne!

Výlety

Skoro pol roka – výlet bol neznámym pojmom.

Ľudí na návštevu domov nie príliš posielali. Ale aj keby boli, - takéto akcie častejšie, vypadali by dosť čudne. Väčšina z nás by precestovala zhruba celý deň a noc. Doma by sme sa ani nevyspali, a mohli by sme sa chystať nazad.

Vychádzky v sobotu, nedeľu, alebo poobede, o niečo boli častejšie. Veľa vojačikov však ani toto nedostalo, niekedy ani za pol roka. Situácia „absolventov“ o niečo bola lepšia. A predsa, aj ja, na prvú vychádzku som sa dostal až po niekoľkých mesiacoch. Z jednej stránky: človeka príliš nevábi potulovať sa niekde, hlavne v slabšom počasí, v odlišujúcom ošatení, - bez hviezdičiek.

Z druhej stránky: hlavne v chladnejšom počasí, ten výber v dedine bol len jedna krčma, alebo druhá krčma, a v meste kino, alebo reštaurácia. Tieto možnosti potom zjednodušili otázku takto: stojí to za to: pýtať si tú možnosť, pripravovať sa, nastúpiť, cestovať, peškovať, aby sme si mohli dať večeru v mestskej reštaurácii? A nakoniec, kde aj tak by sme sa cítili ako „doma“, veď asi 80 percent tamojších návštevníkov - boli uniformovaní vojaci.

Odpoveď: v podstate nie.

A kino, - lepší program bol v kasárni.

Túto filozofiu pozmenil až príchod mája. Museli sme už zhodiť náš montérsky životný štýl, a začať žiť, - aspoň kúsok tak, ako si to laická verejnosť predstavuje.

Nacvičovali sme nástupy, pochodovanie, slávnostnú prehliadku. Ešte aj jedna vojenská kapela sa našla! Vojačikovia, absolventi, spolu s práporčíkmi, dôstojníkmi, búchali sme nohami do betónu niektorej spojovacej cesty.

Potom to prišlo. Prvý máj. Vykefovaní, vypulírovaní, sme sa napchali do autobusov a na nákladné autá.

Zdalo sa nám, že bolo to len pár sekúnd, ako sme preklusali pred mnohými, na tribúne stojacími, dobrácky sa usmievajúcimi, istotne veľmi dôležitými, ale neznámymi osobami.

Potom sme sa mohli rozísť.

Obdivne som pozoroval valiaci sa dav, rozriedený od žien, oblečených do pestrých farebných šiat, a od celkom malilinkých detí. Po dlhých mesiacoch kasárenskej jednotvárnosti to bolo také zvláštne.

Potom som sa sústredil na slnečné, príjemné počasie.

A snažili sme sa dostať sa z tejto hustoty.

Ako sa oteplilo, náš život sa znovu zmenil. Začali sa pohrávať aj generáli. Pre nás, zo začiatku sa to prejavilo len tak, že sme počuli, že sa začali cvičenia. Dobehol aj k nám jeden poplach, v čom nebola žiadna zvláštnosť. Máličko častejšie, dlhšie sa lietalo. Po dokončení prác, neskoro poobede, veliteľ oddelenia nás informoval, že „modrý“ vytlačili odtiaľ, a odtiaľ „červených“, alebo opačne. Teraz títo zvíťazili, potom ten druhý ... Počúvali sme. Raz dokonca niekto sa aj spýtal: my kam patríme? Tá otázka nás prebrala. Do krátkeho slabého úsmevu. Išli sme na ubytovňu, kde nás vítali so slovami: zbal'te sa, o niekoľko minút ideme!

Keby sme to brali vážne, vznikol by veľký zmätok, veď nebolo jasné, kam ideme, a dokedy tam budeme, a čo vlastne máme brať so sebou?

V mozgoch nám pracovala teória, že koľko košiel, ba aj adresovaných obálok, a podobných vecičiek má byť v podobných prípadoch v plecniaku.

Pravda medzi tieto myšlienky sa ihneď namiešali aj reálne skutočnosti!

1, že to všetko je len hra, aj tak nebudeme potrebovať všetko, čo stará teória hovorí,

2, môže sa však prihodiť, že čiste len z hry niekoho napadne nechať skontrolovať, či každý má aj to, aj tamto, ...

3, nie sme dostatočne vybavení!

Toto posledné bolo to horkasté ...

Vojačikovia balili svoje nafukovačky, no my absolventi toho času sme dostali tri normálne matrace. A s tromi matracmi pod pazuchou by sme sa dosť nešikovne pohybovali ... Bežali sme teda do skladu.

Aj náčelník sa zhrozene tváril, a horko – ťažko sa našli nafukovačky aj pre nás. Či sú funkčné, to ešte nikto nevedel ... To v tejto chvíli ešte ani nebolo dôležité. Hlavne, že poskladané, tam mohli hnednúť na plecniakoch.

Žiaľ ešus, a podobný prepych už nebol k dispozícii. Takže na nákladiaky sme vyskakovali bez nich.

Išli sme, išli, a ešte pred zotmením sme došli do jedného lesa.

Aj toto je výlet. Ale zasa inakší.

Keď doma sa vydá človek na výlet, tak pozná cieľ, a pohybuje sa podľa svojho rozhodnutia. Pri cestovaní potom najčastejšie rozmýšľa a diskutuje o vytýčenom ciele. No my sme mali neznámy cieľ. Takže, i keď naše telo unášali smerom k nemu, naše reči sa viedli o iných, o obvyklých témach.

Na čistinke a okolo nej, už boli postavené veľké stany. Ešte celkom dobre bolo vidieť. Viacerí, potom, čo nazreli do stanov, vyhlásili, že budú spať vonku. Pod holým nebom. Dotiahli svoju batožinu ku kmeňu nejakého stromu, a usalašili sa. Mnohí z vojačikov zrejme prvýkrát boli v takejto situácii, a nejak inštinktívne vycítili význam stromov, pritiahli sa k nim.

Bolo to romantické, byť v zeleni, len, keby to nebolo so zelenými ...

Ja som si zvolil predsa len menej čerstvý vzduch stanu, mysliac, že v prípade nečakaného dažďa, v noci by sa zle s'ahovalo.

O niekoľko minút sme mohli ísť na večeru. Normálne varené jedlo, lebo aj kuchári tam boli, s celou ich mobilnou kuchyňou. Tí z povolania to dostávali na tanieroch! U nás však najprv bolo potrebné nájsť riešenie, - presvedčiť niektorého vojačika, aby nám požičal vrch svojho ešusu. Na to potom capli tú poriadnu porciu zemiakovej kaše, v spoločnosti celého dobre vyvinutého kuracieho stehna. Zasa sa každý stiahol na jemu sympatické miesto, a trhajúc to mäsko na zdrapy, napchával si brucho.

Bolo v tejto situácii niečo praveké, inštinktívne, prirodzené, zvieracie ...

Nesedel ľud v jedálenskej štvorici, oproti, oproti.

Po vyčistení hliníkovej nádoby mohol prichádzať spánok. Bolo jedno, kde. Automaticky sme spali, keď prišiel čas, a radi, veď hodiny sa míňali bez vyrušovania.

Ráno sme sa pozbierali, a išli ďalej. Ja som sa dostal medzi tých z povolania, do zatvorenej kabíny, nie na nákladné auto. V strede bola jedna obrovská debna, do polovičky naplnená konzervami. Bolo ich tam tak na 3, 4 vrecia. Istotne zásoby, doplnené zbytkami všelijakých akcií.

Niektorí prapórci zabíjali nudu cestovania štúdiom historických kúsok týchto zásob. Na ich komentároch sa rehotala celá spoločnosť. Čo inšie sa dalo robiť? ...

Avšak z vnútra sa nikto nepozrel ani na jednu konzervu. Nikto nebol hladný, a tie obsahy neboli nejaké vábivé.

Naše veľkolepé teoretické úvahy o malom osamelom toaletnom papieri, zabalenom medzi plechovkami jednodennej dávky jedného vojaka, prerušil náš príchod. Odrazu sme tam stáli, na poľnom letisku. Kto by to vedel, keby nám nepovedali, že čo to je? ...

Veľká otvorená plocha. Sem – tam trávnaté, zaburinené, matne zelené tabule, hmlisto pripomínajúce nejaké zemiakové polia. Inde asi nič. Alebo pasienky? A jedna tmavšia, vyasfaltovaná cesta. Toto je teda záložné letisko ...

Túlali sme sa bezcieľne. Koniec sa mi vygumoval z pamäti.

Mali sme dva takéto letné výlety.

Na začiatku leta, raz, v jeden utorňajší deň, sa nám zmenil život. Doteraz vojenčina sa nám zredukovala na to, že na pískanie spoločne sme vstali, išli sme (na raňajky, obed, nástup, ...), a samozrejme vždy bolo potrebné robiť to, čo niekto rozkazoval. Z toho však, čo laici považovali za vojnu, nič sme nerobili.

Teraz prichádzal ten čas, - na ochutnávku.

Zo schovaných zákutí sa dostali na svetlo pištole, samopaly, náboje.

Nasadli sme na nákladné autá, a štverali sme sa cestou – necestou, v strmých vymytých lesných brázdach, v spoločnosti opakovane udierajúcich konárov.

Strelnica bola v jednej napoly otvorenej kotline. Strelnica bez výbavy, len ako to príroda vytvorila.

Najprv strieľalo mužstvo. Z malých, starých samopalov, pripomínajúcich rúry. V skupinách. Na konci už celkom sa zaučili aj do povelov. Výsledky, vzhľadom na kvalitu samopalov boli dobré, inakšie mizerné, veď za viac než polročné obdobie teraz mali prvýkrát zbraň v rukách.

Potom sme nasledovali my, absolventi vysokých škôl. Modernejšie samopaly, na ktoré sme si zvykli pri našom školskom výcviku, a s ktorými som dosahoval výborné výsledky, tu neboli. Dostali sme pištole.

Piff – paff, v predpísaných pároch. A terč: prázdny ... Bez zásahu!

Neostal osamelý. Z troch rán človek ťažko dokáže skorigovať svoj „omyl“, štýl.

Výsledok nie je dôležitý. A keby to bolo potrebné, na papieri sa opraví ...

Finiš patril Pepovi, nášmu podpráporčíkovi. Snáď ani netreba hovoriť, on bol jediným veliteľom celej akcie. Niektorí starší vojačikovia nás už dopredu „informovali“.

Keď už každý končil, Pepa si dal vystaviť niekoľko zhrdzavených prázdnych plechoviek tak asi na 50 metrov, a vypýtal si plný zásobník.

V štýle filmových hrdinov pridržel si samopal k boku, a! – plechovky lietali vo vzduchu, - ako vo filmoch! Treba uznať, v tomto bol šampión!

Na technickom oddelení, kde ľudia boli spolu, v dielňach, v hangároch, - asi viac času ostalo, na otvorené rozhovory, a na styk so šéfmi, ako vonku medzi „kopcami“. A aj Bubiho nálada do života sa zasa rozvíjala. Organizoval výlet. Samozrejme zasa zavolať aj mňa. A ešte niekoľko osôb, na vyplnenie autobusu.

21. júla, v krásnom počasi, a v dobrej nálade sme štartovali. Naším hlavným cieľom bola Kutná Hora. Obdivovali sme staré námestia, ich zachránené ozdobné studne, sochy, obrovský dóm. Cez úzke chodbičky bane na striebro sme sa pretláčali v bielych drsných kutniach, v rukách s lampášmi. Pozreli sme aj starý stroj na výrobu mincí. Potom sme si vybrali jednu solídnu, tichú reštauráciu.

Otrasným zážitkom ostáva návšteva kaplnky z 13. storočia, „zariadenej“ z desiatok tisícov ľudských kostí.

Tento zážitok nie je rozpustený ani návštevou Poľnohospodárskeho múzea v Kačine.

O týždeň sme sa stali účastníkmi malého miestneho výletu. My, utláčani absolventi pluku, konečne sme si vyboxovali, aby sme mohli mať raňajšie rozcvičky samostatne od mužstva. Zo strany velenia to bolo také polooficiálne zažmúrenie očí, a z našej strany kľúčkovanie medzi časťami nariadení. To, že situácia sa predsa len takto vyvinula, mohlo mať tieto príčiny:

- vyzerá, že bola to plánovaná jednorazová politická akcia, aby sa „zaoberali“ našimi „problémami“, a istotne si nemysleli, že to takto dopadne,
- pohovor viedol jeden dôstojník, s vyššou hodnotou, ktorý s nami nebol v priamom styku,
- blížila sa doba, že z nás už aj tak budú podporuči.

Aj toto je príkladom toho, že naši nadriadení nechceli rovnako interpretovať pravidlá, rozkazy, a báli sa otvárať témy, ktoré by medzi nimi mohli viesť k hádkam.

My absolventi potom sme to brali tak, že môžeme sa odvolávať na naše stretnutie, na funkcionára, ktorý naše argumenty síce vyslovene nepodporil, ale ani kategoricky neodmietol. Jeho postavenie postačilo k tomu, aby prípadný nesúhlasiaci, v nižšej hodnosti, si stiahol chvost.

Bežali sme teda von, ďaleko, prvýkrát sami, „slobodne“.

Zacvičili sme si s chuťou, oveľa rozmanitejšie, oveľa odbornejšie.

Stál som oproti vychádzajúcemu slnku. Napadli mi spomienky na jeden film. Ako pred tisícročiami, v dobe faraónov pozerali, obdivovali slnko. A jedna pekná melódia. Z kasárenského kina. Kolík sa už tak obdivovali ... Ľudia, - a slnko ...

Čo všetko to slnko už videlo ...

Asi o dva týždne, 6. augusta nasledoval ďalší výlet. Z povolania asi išli na dovolenku. Mohli sme sa prihlásiť. Dostali sme sardinky, - konzervu. A išli sme. S vojenským autobusom. Do jednej dediny. Pod záhradkami sa nachádzal osamelý, dosť veľký betónový bazén, bez okolia. Ten mal byť cieľom. Kúpanie sa.

Ktovie, načo ho využívali dedinčania? Že na kúpanie sa nie, to bolo isté. Voda – ako keď sa rozmieša bahno ... Bola vyslovene hnedá. Na dva centimetre pod hladinou, človek už nevidel vlastné telo. Ale nie od plávajúceho lístia ...

Predsa sme si to skúsili. Ktovie prečo?

Pepa usporiadal ešte aj súťaž. Na čas.

Ja som sa ho nesmel spýtať, či aj ja musím súťažiť. Veľkoryso povedal nie, - čo som s radosťou bral.

Na druhý deň, 7. augusta! nariadili rannú rozcvičku v košeli!

Ktovie prečo?

Po toľkých relatívne normálnych „výletoch“ nasledovala jedna ozaj veľká politická akcia:

Pred koncom augusta, s veľkými prípravami, sa chystala oslava Slovenského národného povstania. Do kasární sa zvonku nedostali informácie, ale podľa neskorších udalostí sa mi videlo, že to bolo zorganizované, aby z každého kúta republiky sa valili ľudia na príslušné miesto. Nie je teda zvláštne, keď aj od nás vyštartovala jedna delegácia.

Ako sme usúdili, že bude lepšie niekoľko dní v autobuse, než na ubytovni, prihlásili sme sa aj my. S Bubim. Samozrejme dostali sme sa medzi cestujúcich.

Po dlhoch dňoch, počas ktorého sme sa zastavili (aj) pri vhodných pamätníkoch, skotúľali sme sa cestou cez Donovaly do Banskej Bystrice. Pozreli sme tam ten veľký pamätník, potom neďaleké povstalecké letisko (ktoré teraz sa skôr podobalo na pole). Večer, pri stmievaní, sme zakotvili v kúpeľoch Sliač. Major, jediný dôstojník z povolania s nami, nám tu dal voľno, - na večeru. Bol to starý, pre nás neznámy dôstojník, pracujúci niekde vo vyšších úradoch. Nepoznal našu situáciu, prisudzoval nám väčšie privilégia, než v skutočnosti sme ich mali. Chodte si zatančiť, chyťte si nejaké dievčatá, - hovoril, keď sme sa poberali hľadať nejakú večeru. Skoro nasilu, nám chcel vypísať vychádzku, na celú noc.

My s Bubim sme však mali iný názor. Slušne sme sa mu poďakovali, za jeho snahu, povedali sme, že pri odchode autobusu budeme tam aj my. Nemali sme žiadnu náladu ani si zatančiť, ani za dievčatami behať. O to viac sme túžili – niekde si dobre povečerať. (Možno to bol omyl, veď je obrovský rozdiel medzi večerajúcimi, spievajúcimi ľuďmi v českej dedinskej krčme, kde všetci sa poznajú, - a medzi vyrevúvajúcimi klientmi slovenskej mestskej krčmy nižšej triedy.)

Takže v danom čase, už v tme, všetci sme tam sedeli v zelenom autobuse, a štartovali na Bystricu, do kasární. S veľkými nádejami, že po dlhom cestovaní, a po večeri konečne sa dobre vyspíme.

Šlo všetko hladko. Vedeli o nás, pustili nás do budovy. Dnu na chodbu, dnu do izby. Do jednej „izby“! Celý autobus.

Posteli bolo dosť. Poschodové železné posteľe. Holé železné posteľe.

Keď sme sa prebudili, objavili sme v kúte, medzi haraburdím, niekoľko matracov. Chytráci už aj klusali. Štverali sa na stoh haraburdia, ťahali z neho, a od druhých, tie matraxy. Komu sa podarilo získať jeden diel, ten kľučkoval medzi ostatnými, ťahal ho k niektorej prázdnej posteli. Potom strážil svoj brloh, ako tiger.

Niektorí sme ten súboj považovali za nedôstojný, nezapojili sme sa. Avšak potom, keď sme pochopili smutnú skutočnosť, pohli sme sa, či sa aj nám podarí niečo uloviť. Ja som získal jeden malý matrac, s trojuholníkovým prierezom, aký sa dáva pod vankúše. Niesol som to na svoju posteľ, že aspoň jeden bok mi to bude zohrievať. Potom na chvíľu som sa otočil, - a matrac už tam nebol.

V noci sme mnohí ležali len na plechových pásach. Vo vychádzkovom obleku. O minútu aj takto sme už spali.

Kto vie, ako to riešili tí s jedným matracom?

Dva sa už mohli dať na dĺžku ...

Druhý deň sme išli na miesto hlavných osláv, k pamätníku na jednom vršku. Išli by sme, lenže, - od mnohých autobusov a ľudí, nedalo sa ani sa pohnúť. Takže v polovici cesty, zaparkovali sme aj my, ako ostatné autobusy. Pamätník údajne ešte bol ďaleko, a ľudí priveľa. Ani nás nenapadlo prebijať sa ďalej. Mali sme aj súrnejšie povinnosti. Istotne od nočného nachladnutia. Húfne sme bežali z cesty do lesa. Utekali sme svahom dole. Naša situácia bola temer beznádejná. Pri každom kríku jeden „partizán“. Raz sa mi už zdalo, že už je čistý vzduch. Už – už som sa chystal, keď neďaleko nado mnou som zbadal dve kolena, a medzi nimi ich majiteľku. Jedna žena tam „vykonávala“ svoju „prácu“. Zrejme už musela.

Bežal som teda nižšie.

Končiac, sa mi ulavilo, ľahšie som sa štvral nazad, hore. Odrazu, medzi mnohými autobusmi som uvidel majetok môjho civilného pracoviska. Žiaľ zamknutý. Nestretol som žiadneho známeho. Jeden jeho oblok však bol kúsok odchylený. Našiel som akýsi papier, napísal pozdrav, a hodil som to dnu, nech to odovzdá, kto si to nájde.

O niekoľko hodín sme cestovali späť.

Predsa je pohodlnejšie spať „doma“ v kasárni.

Tam nás čakalo jedno príjemné prekvapenie. Z Košíc, z vysokej školy, z príležitosti jedného okrúhleho výročia, nás pozvali na stretnutie, spojené s odbornými prednáškami.

Sympatický, usmievavý náčelník nášho oddelenia, typický príjemný český človek, pozrel sa na pozvánku, a ihneď vydal svoj súhlas. Zrejme dostatočnú váhu pripisoval tomu tlačnému papieru, s úradným textom, a programom.

Aj Bubi získal pre seba súhlas. Vzrušene sme čakali, aby ubehol týždeň.

Žiaľ cez posledné hodiny sa objavili prekážky. Ja som mal službu v kuchyni. A ako inokedy, keď človek sa niekam ponáhľa, striedajúci omeškal. Konečne, poobede o 16⁴⁵ sa objavil. Samozrejme plánovaný vlak takto sme omeškali.

Cieľ však bol daný, takže podľa hesla: „nejako bude“, predsa sme sa len vybrali.

Mali sme šťastie. Na bráne nás zobral do svojho žltého žiguliaka náš vojenský lekár, ktorý sa práve chystal domov. O ňom som vedel len toľko, podľa reči, že medzi ním, a medzi blondínou, pracujúcou medzi „bohmi“ niečo „je“. To dievča sme videli len veľmi zriedkavo, a možno ani nebola tak výnimočne krásna, ale v tomto uzatvorenom mužskom svete sa počítala za extra exotickú.

Je niečo, nie je, ... nevádi. Dievčine zrejme, napriek veľkému počtu, asi veľký výber neostal.

Dôležité ale bolo to, že lekár nás zobral až do Kutnej Hory! Tam sme náš vlak stihli, aj vďaka tomu, že meškal. No naša radosť mohla byť len polovičná, keďže takto sme zasa zmeškali nasledujúci prípoj

...

No konečne predsa sme sa dostali hore na sever, na linku s hustejšou premávkou, a o 20²⁷ už sme ležali, len dvaja v kabíne, na sedadlách pokrytých zelenou koženkou. Ešte sme si aj pospali!

Dosť som sa čudoval, že napriek predchádzajúcej službe, a nie najvydarenejšiemu cestovaniu, celkom bdely som si uvedomil, že je ráno, a došli sme do Košíc. Objavila sa nová stanica, ale cítil som ju, ako tú starú, tú „moju“.

Bolo to omamné, vrátiť sa zhruba po roku ukončenia vysokej školy, vedieť, že zasa sa stretnem so známymi ulicami, parkmi, s internátom, kde som päť rokov býval, a so známymi, ktorými päť rokov sme spolu behali, hrali futbal, pracovali, rozprávali sme sa, radovali sa, ...

Stretnutia, prednášky, už prebiehali v novej budove. Všetko bolo pekne zorganizované. Organizátori sa postarali aj o to, aby každý z nás mal vyvesenú malú menovku. Takto aj starší „známi“ sa hravo identifikovali, zasa sa rozpamätali na zabudnuté mená.

V organizačnom výbore bol aj náš bývalý „spolužiak“ z našej skupiny, lyžiarsky pretekár, Juraj Sinay. On zostal na vysokej škole, učiť. Nezávidel som mu, aj moje pracovisko bolo dobré: výskumný ústav v Novom Meste nad Váhom.

Témy prednášok boli zaujímavé, i keď ja som od nich už odbočil. Dostali sme aj ich text, aj s jednou brožúrou, kde boli napísaní absolventi jednotlivých ročníkov.

Akcia trvala až do siedmej, do večera.

Prestávku som využil na to, aby som sa dal ostrihať.

Bol to dobrý deň. Večer po jedenástej, som si ešte poznačil jeho obsah do môjho zápisníka. Potom v sprievode asi pol kila hrozna s veľkými bobuľami, zhruba do druhej hodiny som čítal civilné noviny, a materiály, ktoré sme dostali.

Na druhý deň, poobede, po skončení akcie, sme navštívili nášho kamaráta s modrou knižkou, v jeho košickom byte, potom sme išli do blízkej dediny k Bubiho rodičom. Chystali sme sa navštíviť aj ďalšieho nášho kamaráta, ale ten práve teraz rukoval ...

Neskoro poobede, som ešte stihol navštíviť knižný obchod, kde som objavil, a kúpil si Vybrané štúdiá od Maxa Borna. Taktiež som navštívil stanicu, kvôli zajtrajšiemu cestovnému poriadku.

No môj najväčší vojenský výlet prišiel až potom, 13. septembra, keď som išiel na dovolenku, domov, do Soboty.

August

1. – prvý deň cvičenia. Večer odlietajú stroje.

2. – lietanie, z bunkrov, v skupinách. Večer o 11⁴⁵ ideme spať v stanoch, v lese.
3. – ráno o 3³⁰ budíček. Naspäť. Príprava strojov, ktoré tu ostali. Kosenie, hrabanie. Zakázali TV, aj Klub. O 20¹⁵ kontrola stavu.
4. – nedeľa. Kosenie trávy, čiže ničenie buriny. Večer do 17³⁰. Generál na 603 ...
5. – hrabanie. Základná údržba.
6. – Tremošovice. Výlet. Futbal naboso. Plávanie. Dnes tri nástupy!
7. – ranná rozcvička v košeliach! – i keď svieti slniečko! My samostatne. Ja za 30 minút som neopakoval ani jeden cvik. Dve hodiny prednášky o Slovenskom národnom povstaní. Prekvapenie, idem do služby namiesto vojaka z povolania.
-
10. – zastupujem Bubiho v službe DSL, išiel na 15 dní na dovolenku. Večer korejský film: „Predavačka kvetov“.
-
13. – začína sa cvičenie, cestujeme do Hradca.
-

Služby

Najčastejšia, každodenná služba bola „dozorný roty“. Nás absolventov táto služba obišla. Vojačikov nie. Jeden z nich sedel tam vždy, nad schodmi, na sivej, temnej chodbe. Pred ním malý rozhegáný stôl. Na stole telefón, a otvorený zošit pre zápisy. Títo vojačikovia usmerňovali život v kasárni. Oni nás budili, oni hlásili nástupy, z nich jeden viedol ľud do jedálne. Oni hlásili tým s hviezdikami, že čo práve robí ľud, že všetko je bez závad. Oni trpeli ako prví, pokiaľ dotyčný práve nemal dobrú náladu, alebo pokiaľ práve mal náladu „vychovávať“.

Výnimočne sme sa dostali aj k stráženiu brány. Do druhej línie. Na jednu takúto službu sa pamätám.

Ja s odlišujúcimi šnúrami, a niekoľko vojačikov s obvyklou červenou výzdobou.

Prečítal som si naše povinnosti vyvesené na stenu, potom som pozeral, ako behajú vojačikovia dvíhať závoru, ako hlásia väčším kápom. Pri príchode do práce, a pri odchode, bola veľká premávka. Inokedy sme len čakali, aby čas sa pohol. A samozrejme dúfali, že ani náhodou k nám nezablúdi nejaký nudiaci sa generál.

Výnimočný jav bol, keď náhodou došlo nejaké zúfalé dievča, hľadajúc toho dotyčného mládenca. V týchto prípadoch to dievča zaviedli do na to určenej skromnej miestnosti, snažili si telefonicky nájsť toho bežára, a kým ten došiel, vychutnávali možnosť konverzovania s tou bytosťou z „inéno sveta“.

Najsilnejší môj zážitok, že na noc som si mohol zaľahnúť, ale nesmel som si vyzuť kanady.

Zakryl som sa so smradľavou, na plech lisovanou dekou (pre koňa ...).

Často nás dávali do služby do kuchyne. Bola to dráha tých so striebornými hviezdikami, a normálnemu človeku sa to hnusilo.

Oficiálnym šéfom kuchyne, keď sa dobre pamätám, bola osoba, ktorá vlastnila len jednu striebornú hviezdiku, žiže mala najnižšiu hodnotu vojakov z povolania. Že kde sa nachádzal celý deň, to sme nevedeli. Ani nechýbal, nikomu. Skutočným vodcom bol jeden starší vojak základnej služby, s nie veľmi dôveryhodným výzorom. Nasledovalo niekoľko „kuchárov“ základnej služby v bielych plášťoch, a potom skupina pracujúcich vojačikov v hnedozelených pracovných oblekoch. Táto skupina sa potulovala, skrývala sa, v niekoľkých miestnostiach niekoľkých budov, a v priestore medzi nimi.

Za činy tejto skupiny sa mohol brať na zodpovednosť službukonajúci v kuchyni.

Služba začínala poobede, nástupom na osobitnom mieste, s osobitnou skupinou.

Potom bolo potrebné skontrolovať sklad, kde boli nakopené zásoby určené na nasledujúci deň. Prevádzajúci kuchár odomkol mreže, ukázal miestnosť, zásoby, nahlas porádal chleby na policiach, citróny, a čakal, že služba v bielom plášti mu podpíše jeho papiere.

Neskoršie, keď už aj toto miesto som poznal, aj s jeho filozofiou, z ničoho nič, začal som spočítavať škatule čaju. Jedna samozrejme chýbala. Keď som to spomenul, kuchár reagoval prekvapujúco

pohotovo: istotne to spadlo – hovoril, a ihneď vytiahol chýbajúcu škatuľu spod políc. Položil ju k ostatným, vzorovo poukladaným.

Myslím si, že kuchárov, aj s ich vedúcimi, by bolo možné ihneď zavrieť. Vedeli by, prečo.

Mreže skladov mali byť vždy zamknuté, ale koľkokrát som k nim len zablúdil, vždy boli otvorené.

Istotne s týmto stavom súvisí aj príbeh mäsovej konzervy, v nedeľu na suchú večeru, s zomletými kosťami.

Druhým svetlým bodom týchto služieb bola očakávaná kontrola v čase večere. Objavil sa v jedálni, potom v kuchyni – dôstojník, videný pri nástupe. Čakal na hlásenie služby, potom pod označením kontroly sa navečeral. K tomu samozrejme služba mu musela požičať vlastný príbor.

Jedno takéto moje hlásenie sa vydarilo hodne komicky. Potuloval som sa práve za pultom, kde sa vydávala strava, pozeral som, ako sa pripravujú kuchári, medzitým som ochutnával pol krajca chleba. Vtedy vstúpil službukonajúci major. V ľavej ruke, a v ústach chleba. S pravou rukou som salutoval, pritom usilovne žul ten práve vložený kúsok chleba, aby som mohol hlásiť. Sústo bolo akosi veľké, ešte nie dosť požuté, nie dosť vlhké, aby sa dalo zhltnúť. Nechcelo sa mu dole!

Major pochopil situáciu. Zjedzte to, hovoril, a postavil sa do čakajúcej pozície.

Pripadalo mi to ako večnosť, ako ja sa ten chleba snažím prehltnúť, a ako major na to čaká. Bolo to komické, ale jeť je ľudské, zverské, prírodné, a pred takými zákonmi si skloní hlavu aj vojak z povolania.

Na túto službu doplatili len moje vychádzkové nohavice. Kvaplo na ne z vajíčka, keď ho jeden z kuchárov priateľsky šmaril k svojmu kamarátovi, a ja som im náhodou vstúpil do cesty. Takéto zábavky aj tu boli obvyklé. Vajíčka boli určené do praženice na večeru.

Po večeri sa začínalo čistenie zemiakov na druhý deň. Hlavný kuchár, tiež vojak základnej služby, s veľkými ťažkosťami presvedčil vojačikov v zelenohnedých montérkach, aby už začali. Tí, z predchádzajúcich príprav, a z umývania riadu, sa už teraz cítili na smrť unavení, - a znovu mali „začať“... Presunuli sa – ako slimáci – do zimnej, vlhkej pivničnej miestnosti v suterénu. K stohu zemiakov. Väčšina z nich vedela zo svojich predchádzajúcich služieb, že stroj na čistenie zemiakov je tam, ale nefunguje. Niektorí vojačikovia tu slúžili každý druhý deň, veď v skupinách aj k náročnejším prácam bolo málo ľudí, a tak sem sa dávali najmladší, najmenej vycvičení, začínajúci jedinci. Takéhoto nešťastníka vyslobodilo len to, keď po mesiacoch prišiel novší, mladší, začínajúci vojačik. Dostali sa do tejto pracovnej skupiny aj „starí“ vojaci, z druhého ročníka. Leniví, prešpekulovaní, väčšinou stučnelí vojaci. Ktorí sa nedali využiť na technickú prácu. No ani na takúto. Keď už ich niekto veľmi naháňal, tak presvedčili mladších, aby tí robili aj miesto nich. Robili, aj preto, lebo sa báli, ale aj preto, že v tejto „patopsycho“ situácii už im začalo byť všetko jedno. Čo však tí najväčší grázli inštinktívne zneužívali.

Nasledovalo ďalšie predstavenie. Vyšlo najavo, že nemá každý ani nôž... Potom pokračovanie: niektoré nože sú, - ale zlé... To dalo príčinu na ďalšie divadielko.

Konečne niektorí pracujúci začali, a hadi si mohli ľahnúť.

Keď potom službukonajúci okolo desiatej večer ich išiel kontrolovať, že už by sa mohlo končiť, zatvoriť, a ísť spať, - s prekvapením zbadal, že dve tretiny skupiny spia, a tá ostávajúca tretina sa pomaličky rozpráva. A očistené zemiaky nie sú ani na ukážku.

Nové rozkazy, nové prosíkanie, nový začiatok.

Konečne, okolo druhej v noci potom sa už mohli dvere zamknúť, službukonajúci zaliezol pod konskú deku, a čudoval sa, prečo je svet taký. Prečo nedôjde týmto vojačikom, že tú prácu tak či onak treba spraviť? Mohli by ísť včas spať, odpočinúť si.

Spať... Na to nebolo času, pretože na svitaní znovu sa objavili kuchári. Chystať raňajky.

V tento nový deň bolo treba prežiť ešte jednu kontrolu. Objavil sa z vyšších sfér jeden tučný podplukovník. Zdá sa, aj kuchyňa patrila (aspoň na desať minút) k prácam jeho kancelárie medzi oblakmi. Presunul sa v sprievode dozorného kuchyne medzi kotlami. Mal prednosť, poznal už všetky možné miesta smetí. Niektoré ich „objavil“, zdeptal svojho sprievodcu, počkal si, kým ten vydal rozkazy, kým rozkazy skákali od vojaka k vojakovi, až sa objavil ten najslabší (aj postavou), a s veľkou usilovnosťou a ľutovaním odpratol predmet svojho „na nebo volajúceho“ hriechu.

Skoro za rekreáciu sa rátala ďalšia povinnosť, pretože bola ďaleko od kuchyne, dokonca aj od kasárne. Bolo treba kontrolovať miesto, kam vozili ostatky stravy a smeti.

S jedným nákladom som sa teda vydal na cestu. Ako sme opustili budovy kuchyne, potom skladu, a ako sme kráčali na trávnom poli, medzi stromami, kríkmi, kde som ešte nebol, bolo to celkom príjemné. Nebolo potrebné rozmýšľať, kam sa človek má postaviť, čo má robiť.

Ako sme sa blížili k smetisku, nebolo možné ani zablúdiť. Ostatky, z obrovských plechových kontajnerov, ktoré vojačikovia ťahali na štvorkolesovom vozíku, zhotovenom špeciálne pre tento účel, sa mali dávať do jedného vagónu. V skutočnosti skôr liať, pretože tá smradľavá masa skôr tiekla.

K tomuto úkonu vojačikovia nejavili žiadnu ochotu. Zápach prinesených dávok totiž sa zdal byť vôňou orgovánu, vzhľadom na neznesiteľný zápach, ktorý sa šírila od vagónu. Po veľkom presvedčení predsa sa pohli, zapadávajúc v gumených čizmách do neurčitého prostredia, načo sa nazlostila taká armáda hmyzu, chrobákov, múch a osí, čo v normálnych podmienkach človek nevidí. Vojačikovia zo začiatku hrdinsky trpeli, ale o chvíľu doštípaní, revúc sa dali na ústup. Tešili sme sa, že ideme. Preč. Naspäť.

Našou najlepšou, najväčšou, a súčasne najtajnejšou službou bolo stráženie, dozeranie letiska. Na toto chodili práporčíci, dôstojníci, aj vyšších hodností. A medzi nimi, výnimočne v našom položení, aj my absolventi. Po rozvode dozorný pluk nám odovzdal jednu pištoľ, čo sme si mali pripevniť na opasok, kde to malo vydržať 24 hodín! Neradi sme to vláčili, lebo bolo ťažké.

Pred nami spočítal aj náboje. Mali sme ich zasunúť do zásobníka, a zásobník zatlačiť do zbrane.

Áká obrovská dôvera to bola pre nás teraz. V našej nevyváženej situácii. Inokedy podcenení do pozície vojačikov, teraz vyzdvihnutí k vojakom z povolania.

Táto služba mala aj jednu veľmi dobrú stránku. Letisko je veľké, jeho strážca dostal aj bicykel. Aj ten predával predchádzajúci vojak tomu ďalšiemu osobne.

Práve sa to udialo. S radosťou som išiel z poschodia na prízemie, pozrieť si môjho tátoša. Bol v poriadku, ešte aj gumy boli tvrdé. Podpísal som teda jeho prevzatie, a už som veľmi čakal, aby som mohol začať „služiť“. Prišiel rad aj na to. Sadol som si naň, tešil som sa. U vojakov nemôže sa voziť človek, chcem povedať vojak, len tak, kam sa mu zachce, a kedy sa mu zachce... O chvíľu však niečo začalo byť podozrivé. Jeden z pedálov. Zasekával sa, vydával čudné zvuky, a šmýkal sa nabok. Lepšie som to pozrel: chýbala matica, podložka, dokonca aj ložisko. Pedál sa dal stiahnuť ručne, dokonca pri bicyklovaní zliezal dole aj sám!

Môj predchodca, beťár, - napadlo ma... (Alebo ktovie, koľkí to už takto predávali ...)

Druhá moja myšlienka bola, že pedál odložím, a budem sa voziť len tak, pomocou jeho ocelevej osky. To však bolo nemožné, lebo tyčka sa zachytila medzi zubkami podrážky, a navyše sa ani neotáčala. Tak to potom brzdlilo.

Išiel som, hlásil som nadriadenému, čo sa prihodilo.

Treba to spraviť! – vrátila sa odpoveď.

Vedel som, k tomu potrebujeme nový pedál. V civile žiadny problém. Ide človek do obchodu, a kúpi si. Peniaze by som aj mal. Ale kto sa odtiaľ teraz dostane do mesta? Nikto!

Letisko však má obrovské technické oddelenie, vybavené so všetkým. Išiel som teda tam. Takáto práca pre také oddelenie nie je nič. Maličkosť. Žiaľ Bubi, kto s nimi pracoval, teraz práve sa potuloval na nejakom „opušťáku“. Avšak panely, krídla, odkiaľ sa tam dalo dostať, boli kúsok rozťahnuté. Ba čo viac, odrazu sa predom objavil sám náčelník oddelenia. Tiež s bicyklom, asi odchádzajúc.

Pozdravil som, povedal som, aká je situácia, čakal som, že ma usmerní, že mi pomôže.

Jeho odpoveď ma prekvapila. Pristala k niektorým našim vojakom, veliteľom:

Zbalte si kufre, a zmiznite!

Keby som ten obsah aj zle rozumel, ten tón bol jasný.

Bezradne som sa vzdialil, nevedel som ani predstaviť, čo by sa tu ešte mohlo vymyslieť. Išiel som po asfaltovej ceste. Slniečko pomaly už zapadalo. Vysoké stromy na obidvoch stranách vytvárali celkom príjemnú atmosféru. Na boku boli nejaké kopce, zo zeme. Ten pracovný tábor tu niečo buduje, - napadlo ma. Kúsok ďalej zelený stan ... Vedľa neho zväčša aparatúra.

A nápad už je tu!

Išiel som do stanu. Dostal som sa k človečikovi, zaobľčeného do vojenskej montérky. Asi za dve minúty pochopil moju situáciu. Ložisko samozrejme nemali, ale jednu vhodnú maticu našiel. Strčil na miesto ložiska, a privaril to!!

Fungovalo. Poďakoval som sa mu.

Dve myšlienky sa vo mne striedali:

Jedna technická: sprosté riešenie, ale normálnejšie mi neumožnili! Niekoľko dní, niekoľko týždňov to vydrží, potom nech rozmýšľa niekto druhý.

A jedna psychická: odlišné správanie jedného „vzdelaného“, „uznávaného“, dobre odmeňovaného „odborníka“, kto je „niekto“, nie hocikto, - dôstojník z povolania, a jedného z pracovného tábora, ktorého celá oficiálna spoločnosť považuje za vyvrheľa, ktorým treba pohrdáť ...

Ktorý z nich bol vernejší svojej vlasti? Ktorý konal triezvejšie?

Ktorý bol človekom?

Myšlienky, z ktorých by sa mohlo vyvinúť, že službukonajúci vyťahne ten ťažký kus železa spoza svojho opasku ...

Večer som mal byť v miestnosti toho mne nadriadeného, či priradeného? dôstojníka z povolenia.

Cez malé okienko som sledoval nástupy, ktorých inokedy aj ja som sa mal zúčastniť. Nemal som náladu vyjsť na chodbu.

Potom som popozeral vymenovávaní, predpisy, zasklené skrinky, škatuľky, - pre dôstojníka. Tam mal pracovný postup: čo má robiť, keď nariadenia také alebo onaké poplach. Za sklami: ďalšie tajné rozkazy.

Aj ja som mal body svojich povinností. Tieto body znamenali skôr práva! Veľké práva, čo absolventi nikdy nevyužívali. Čo v našej situácii využívať nemohli! Nové množiny paradoxov, formalít.

V podstate som dozeral na celé letisko. Na plochu niekoľkých štvorcových kilometrov. A na to, čo sa tam deje. Čo robia na oddeleniach, čo robia tu, čo tam?

Raz mi hlásili z riadiacej veže, - špeciálne mne, službe -, že pristáva jeden výnimočný (tajný) stroj. Nemal som poňatia, načo mi je táto informácia, ale istotne takto to kázal príslušný predpis. Možno, vo výnimočnej situácii by to malo nejaký význam, keby ďalšie duše by boli potrebné pre rozdelenie nejakej zodpovednosti.

A možno že to bol aj taký rebrík pre snaživých, dostať sa vyššie.

Táto služba bola nadriadená aj stráženiu letiska.

Večer bolo treba si všímať, ako rozostavia veliteľ stráže svojich vojačikov do jednotlivých pozícií, ako plombujú, a kontrolujú jednotlivé objekty.

A na druhý deň ráno: že ako to spravia opačne naspäť.

Ešte šťastie, že príslušní vojaci vždy vedeli, čo majú spraviť, kam majú ísť. Ja som bol v podstate len účastníkom okružnej jazdy v džípu.

Medzi moje povinnosti patrila aj prehliadka väzenia.

Po týchto milých povinnostiach a medzi nimi, celkom príjemne sa dalo slúžiť celé hodiny: byť všade, a nikde, bicyklovať sa na kilometrových asfaltových cestách, ktoré spájali jednotlivé oddelenia.

Slovom, táto služba bola najlepšia. (Ani jej nebolo mnoho!)

Do najvyššej služby (pomocník dozorného posádky!) som sa však dostal vtedy, keď neskoro na jeseň, veľké dažde, a blížiac sa sneženie nútilo prebudiť sa výborným odborníkom nášho plánovaného hospodárstva, lebo urodené zemiaky (nie rekordného množstva) školáci zasa nepzbierali načas.

Skoro všetci vojačikovia, väčšina práporčíkov, dokonca aj časť dôstojníkov musela si zbalit' svoje veci. Išli, na dlhú dobu, do ďalekých dedín, - zbierať zemiaky.

Ja som ostal. Vtedy ma už považovali v našej skupine za prvotriedneho odborníka, a tak pravdepodobne som mal aj protekciu. Hlavne však potrebovali moje vedomosti a skúsenosti. Nebolo mi ľúto, že som ostal, nemal som veľkú chuť zemiaky zbierať, napokon pred touto skupinovú akciu už som sa zúčastnil na niekoľkých výpomocných akciách koncom predchádzajúcich týždňov.

Pri jednej príležitosti na poliach už bol sneh, my vojaci sme stáli v rojnici, s plechovými vedrami v rukách, a čakali sme, že sa k nám dostane traktor, vyvráti čiernu zeminu na biely sneh, a my vyškriabeme z nej niekoľko zemiakov.

Predchádzajúca akcia bola lepšia, lebo zúčastnili sa jej aj vysokí dôstojníci z velenia pluku, spolu s veliteľom pluku, a s náčelníkom štábu, - a tak sa nám ušiel aj teplý čaj s rumom!, navyše bolo to bez snehu. No ani to neodohnalo moju myšlienku, že: „prečo je to takto?“.

Kde sú poľnohospodári? Kde sú stroje? Kde sú vedúci, a tí, čo by to mali riadiť?

A kde je pravda? V novinách ódy o výsledkoch, a v zemi zemiaky, - pod snehom!

(Keď som bol dieťa, a mali sme pole, nikdy sme neškriabali zemiaky spod snehu. Takéto hospodárenie som spoznal len neskoršie, vo „vyvinutom štádiu“ socializmu...)

Brigádnici, ktorí odišli, mali ešte horší osud. Rozprávali, ktorí chorí sa vrátili domov. Lial dážď. Premočili sa im maskáče, kanady. Na ubytovni nemali ich kde vysušiť. Nepomáhali ani pogumované plášte, držané pre prípad jadrovej vojny. Pod nimi sa tak spotili, ako keby z vonku zmokli.

Takže s radosťou som konštatoval, že patríam do tej malej skupiny, ktorej šťastní členovia, po vykonaní ich prác, tu sa potulujú, v skoro prázdnom T-čku.

Na vážnosť situácie ukazovalo aj to, že nad schodmi, prvýkrát čo som tu, slúžil jeden absolvent. Tešil som sa, že nie ja.

O niekoľko minút sa objavila služba, dôstojník z povolania. Odovzdal mi rozkaz, ktorý práve dostal cez telefón: idem do mesta, slúžiť, dozerať na posádku. Namiesto niektorého dôstojníka.

Dopravili ma tam osobným autom. Dozorný posádky, jeden starý, pokojný, nie príliš mohutný človek: „do tejto služby boli zadelení vždy dôstojníci s vysokou hodnosťou“...

Okolie tvorila jedna obvyklá, zle osvetlená, chmúrna miestnosť.

Málo sme sa rozprávali. Večer ma poslal pre nejaké potraviny do krčmy, ktorá bola skoro oproti.

„Počas našej služby sa neudialo nič mimoriadne.“

September

1. – nedeľa. Doobeda voľno, kontrola delfína. Poobede služba v kuchyni. Neporiadok z predchádzajúcej zmeny. Čistenie zemiakov do 00⁴⁵. Bolí ma hlava, hrdlo, mám horúčku.
...
6. – rozsvička ráno v teplákoch! Čistiace práce, návšteva ministra a generála. Vyhodnotenie, pochvala. Večer divadlo.
7. – čistenie. Poobede výnimočne voľno, bez kontroly. Večer som nešiel na film, ale spať.
8. – nedeľa. Službu má poručík T. Pokojný deň. Opakujú film, takže spanie.
9. – začína sa prechod na zimnú prevádzku. Merania na kontrolu káblov.
...
13. – doobeda MLP. Všeobecné skúšanie. Poobede nástup so zimným vybavením. Od 14-tej peši do Čáslava. Asi 5 hodín státia. Podobne až domov od Zvolena.
14. – doma na vojenskú správu, na pole, na návštevu.
15. – doma na cintorín, bicyklom na návštevu.
...
27. – 6²⁵ cestovanie do Zvolena autobusom. O 21³⁰ v Čáslave. Nejde autobus. Pole zorali. Takže celú hodinu peši po asfaltke. Kúsok ma tlačia topánky.
28. – ráno: veľmi zlý pocit po návrate. Spal som na mieste „spolubojovníka“. Môj nočný stolík už je na novom mieste, skriňa na konci chodby. Už kúria, je veľmi teplo.
Do 14-tej lietanie, medzitým aj základná údržba. Poobede sa presťahujem na novú izbu, primontujem si hviezdičky, príšijem „zlaté“ gombíky. Večer americký film (Vec).
29. – nedeľa. 301. deň. Zhruba som sa vyspal.
30. – napísali mi povýšenie do vojenskej knižky. Základná údržba. Vymontujem dva prístroje. Večer TV správy, trochu čítania, spánok.

Charaktery

Veľká časť ľudskej spoločnosti na určitý „dotyk“, „vyrušovanie“, „otázku“, rovnako „odpovedá“. Zdá sa nám: máme dočinenia s rozumnými, inteligentnými bytosťami.

Pozerajúc na to z jednej strany, skutočne, stojí za nami vývoj, skoro s nekonečnou hodnotou. Keď sa dívame na to, na vytvorenie čoho máme telesné danosti. V tom zmysle, že v podstate každý človek má ruky, prsty, je schopný chytiť jeden klinec, kladivo, priklinovať jednu dosku k druhej, postaviť jeden domček, atď.

Avšak pozerajúc sa z druhej strany, sme ohromne nevyvinutí, primitívni. K tomuto konštatovaniu nemusí nás viesť, že aké technológie by sme už mohli mať, stačí si všimnúť: ako primitívne uplatňujeme to, čo už teraz máme k dispozícii.

Tento obraz je ešte horší, keď sme ochotní vidieť, a uznať, že vytvorenie našich „nekonečných schopností“ nie je našou zásluhou, našej nevyvinutosti sme ale príčinou! A čo navyše, naše „nekonečné schopnosti“ sú nejaká „kolektívna“ „vec“, kým naša nevyvinutosť je až príliš osobná.

Myslím si, že ľudia si toto neuvedomujú. Praktizujú však to, vehementne, že svoju osobnú nevyvinutosť chcú zahrať, ako kolektívnu nevyvinutosť.

Takto sa potom vytvorí jedna hra, vyhovujúca mnohým, aj mocným, ktorá nie je normálna, perspektívne je škodlivá, ktorá v „menej“ „vyvinutej“ prírode ani nemá ekvivalent. „Špičkovo vyvinuté“ ľudstvo nepozná, nerozlišuje, neuplatňuje hodnoty. Dokonca ani nevypracovalo teóriu hodnôt...

Na to sme už dost „vyvinutí“, aby sme považovali za „zvláštne“, keď napríklad skupina zajacov by sa zbláznila, napríklad s nejakými bobuľami by si zafarbili chvosty na fialové, aby sa odlišovali od ostatných.

Potom by sa rozdelili na štyri skupiny. Niektoré len tak dobrovoľne, niektoré nič netušiac, niektoré podľa toho, že kde práve stáli. A niektoré by boli nasilu vyhodené do inej skupiny (preto že dotýčným sa nepáčili, pre niečo, alebo len tak, z „hry“).

Potom skupina zajacov by sa zaoberala len s tým, aby si vymyslela, vynašla, nové a nové pravidlá a činnosti, pre ostatných zajacov.

Niektorým z ostatných by sa to páčilo, lebo ony by nemuseli rozmýšľať. Niektoré by do toho vošli, myslia si, že je to len hra. Čo by boli proti, okriekli by ich.

„Rozmýšľajúce“ zajace by poslali druhú skupinu zajacov, aby ich veľké územie ohradili pritiahnutými konármi. Potom aby tam, na „hranici“ sedeli, a cerili si zuby na všetko, čo sa približuje. A aby sa nenudili, v každú polhodinu by zmenili poradie tých konárov.

Tretiu skupinu by „rozmýšľajúce“ zajace sústredili na malé miesto. Neposielali by ich ani pracovať, ani sa zabávať, aby boli v pohotovosti, keby „náhodou“ „niečo“ sa udialo.

No a nakoniec, štvrtá skupina sa začne potiť, lebo ony budú vyhľadávať, pripravovať, a servírovať potrebnú potravu pre všetky štyri skupiny...

A končí sa leto...

Na letisku už nebol zajac s fialovým chvostom. Len veľa vojakov. Väčšina z nich ešte verila, že oni sú veľmi dôležité osoby. Ktovie, či rozmýšľal niektorý z nich o tom, že oni veru nepatria do príbuzenstva „rozmýšľajúcich“ zajacov... No veď ale ani nebolo potrebné rozmýšľať – jest' ešte bolo čo, a dala sa zahrať aj hra „rozmýšľajúcich“, - aj keď len v malom.

Raz som odniekadiaľ išiel len sám, na ceste, medzi bufetom a jedálňou. Z jedných dverí vyšiel jeden neznámy, bruchatý podplukovník. Pravdepodobne prežíval v kanceláriách divízie. Podľa predpisov som salutoval, išiel som ďalej. Niečo sa spýtal, načo som sa zastavil, otočil som sa k nemu, odpovedal som mu. Normálne.

„Neviete sa postaviť do pozoru!!?“ – zreval, s čím ma hodne prekvapil...

Dodnes sa na to pamätám. Je pravda, že nezašaškoval som, ale ani som sa nenakláňal ako opitý otáznik, takže žiadnu príčinu nemal pre taký prejav.

No ale keď už to chcel, tak o dva centimetre som sa viac natiahol, potom som si vypýtal, a dostal, povolenie, aby som mohol odísť.

Takéto prípady istotne sú strašne potrebné pre zachovanie našej civilizácie, a pre rozvoj našej kultúry... Naša spoločnosť ich praktizantov aj dobre zaplatí...

Inokedy, v sobotu poobede, odrazu len prišiel odkaz, odovzdal mi ho sám službukonajúci dôstojník, že mám ísť na bránu. Išiel som. Pýtam sa strážnikov: kto ma hľadá?

Že vraj mám volať veliteľa pluku, telefonicky.

Zavolať som mu, zahlásil som sa.

Že mi nariadi, budem veliteľ vozu! Aby som čakal na bráne na auto, potom aby sme išli do X dediny, na letisko Zväzarmu.

Ale aby nás nenapadlo, niekde sa zastaviť, a kúpiť si pálenku!!

Nepatrilo som ku skupine automobilistov. Ani požičanie autožeriavu pre stavbu dedinského civilného hangáru nie je bojovou úlohou. No ale veliteľ pluku, - je veliteľ pluku.

Ale vymenovávanie všetkých možných trestov v prípade nákupu alkoholu ma poriadne našťvalo. Ved' ma ani nepoznal. Myslí si, že každý je taký, že ako vyjde z kasárne, tak ihneď sa ožerie?

Išli sme. Šofér poznal cestu. Kým žeriov pracoval, ja som pochodoval na lúke, od jedného vetroňa k druhému. Prvýkrát som ich videl takto z blízka.

V kasárni ešte som stihol večerný film, po hlásení, že sme sa vrátili.

V jedno smutné poobede, na konci týždňa, v mŕtvej dobe, keď sme už splnili všetky povinnosti, čo druhí pre nás vymysleli, ale keď čas večerného filmu bol ešte ďaleko, zabočil som, z nudy, do susednej izby, navštíviť svojich českých kolegov. Bola to tá výnimočná izba, kam sa dostali dvaja absolventi. Na cudzie izby sme nechodievali. Vojačikovia cudzích aj vyhadzovali, absolventov však strpeli.

Tam ležal, hľadaný kolega, na svojej posteli, v uniforme, v kanadách. Že neležal na boku, ale na chrbte, to ukazovalo, že nespí, ani nechce spať, akurát len tiež sa nudí. Nemá iné riešenie, tak leží.

Na jeho tvári črty ukrivdeného filozofa... Tie ukazovali, že rozmýšľa, uvažuje, a že toto uvažovanie pravdepodobne sa týka jeho terajšieho postavenia.

Ani sme nezačali svoj rozhovor, keď zasa sa otvorili dvere. Jeden veľký kus, tučný, bacuľatý podporučík stál medzi zárubňami. Ešte ako dieťa. Z oddelenia českého kolegu.

Nohy si rozhodil, na opasku si posunul puzdro pištole dopredu, - ako cowboy vo filme. Strašne sa tešil svojmu položeniu.

Akurát mal službu, dostal k nej pištoľ. Tešil sa tej vecičke, ako dieťa. Cítil sa veľmi dôležitý.

My sme len pozerali, počúvali...

Debil, ... poznamenal si môj český kamarát, keď jeho kolega z oddelenia, dôstojník z povolania, ktorý nedávno vyšiel zo školy, konečne odišiel.

Osobitnou kapitolou, zvláštnym prejavom bol Pepa. Podpráporčík, ktorý nám všetkým, deň, noc, znepríjemňoval životy. Často by sme ho mohli porovnávať s „detektívom“ z románu Viktora Huga. Situácia bola daná. Aj on bol veľmi spokojný.

Už sme boli podporučíci. Tak už sme bývali spolu, piati na jednej izbe.

Občas nás navštívil. Spočiatku to bolo zvláštne, veď hodnotou teraz sme už boli nad ním, avšak on, podľa svojej oficiálne neexistujúcej funkcie, rozkazoval všetkým zo základnej služby, ktorí bývali v tejto budove. On to riešil tak, že odrazu si pozmenil svoj prístup, ktorý predtým aj smerom k nám prejavoval, odrazu si nevšiml formality, odrazu by mu vyhovovalo kamarátstvo.

Istotne by bol prichádzal aj častejšie, my sme však nezabudli na predchádzajúce mesiace, nevolali sme ho.

Nám to nejako neimponovalo, že nás utláčali, a potom odrazu aby sme boli kamaráti, aby sme už patrili k nim.

Prišiel, pozrel si čísla, čo tam vystavil Bubi. Čo mimochodom bolo zakázané, avšak – jeden dôstojník si to môže dovoliť...

Potom možno preto, aby vyvážil našu zväčšujúcu sa radosť, z našej čoraz ružovejšej budúcnosti, odrazu nám naservíroval všetky (podľa neho) výhody jeho povolania. No veru náš začínajúci inžiniersky plat – 1600 Kčs, bol dosť skromný pri jeho mesačných príjmoch (3400, či 4300 ? Kčs), ale aj tak by sme s ním nechceli meniť.

Prejavy svojho nadriadeného napodobňovali aj „výkonní práporčíci“.

Túto funkciu v skladoch zastávali vojaci základnej služby, isto, aby sa ušetrilo. Bolo to veľmi výnimočné zadelenie. Podľa toho Pepa sem navrhoval (v podstate vymenovával) vhodné osobnosti, nepredstaviteľne hrubé, divo vyzerajúce postavy.

Každé oddelenie malo jedného výkonného, každý výkonný mal jeden sklad.

Skladník občas pozbieral špinavé veci, a vydal čisté. Ináč celý deň sa motal v svojej miestnosti, alebo karty hrali v Pepovej kancelárii. Rátali sa za malých šéfov. Mali výnimku aj pri nástupoch. Vojačikovia sa z nich desili. Oni boli Pepove buldogy.

Túto situáciu nalomil Bubi, keď pri jednej priaznivej príležitosti namiešal karty tak, aby túto funkciu dostal jeden slabučký, ale inteligentný vojačik, z jeho skupiny. To pre mnohých z nás sa premenilo na výhodu. Napríklad odrazu sme mohli chodiť v normálnejších košeliach, kanadách, bez toho, aby sme sa s niekým museli dlho naťahovať.

A chlapec bol šťastný, odrazu bol dôležitý.

Cez tieto cestičky som sa dozvedel, že v sklade všetko je spočítané, nikdy nič nechýba.

Napríklad keď z jednej kopy chýba jedna plachta (ktovie prečo?), tak sa rozdrapí jedna ďalšia. Takže počet kusov sedí. Akurát že dve plachty sú „zodraté“, tie ale sa môžu odpísať.

Pravdaže takéto záhadné zmiznutia sa netýkajú len plachiet. Napríklad:

- Štvrtého marca, v noci, zmizla zo mňa moja deka. Príčina jej zmiznutia ale asi mala dobré srdce, lebo ja som sa zobudil predsa len pod dekou. Pod cudzou dekou. Tá prvá zrejme niekomu sa lepšie páčila. Dotyčného som nevedel odhaliť, lebo s takým prípadom som nepočítal, svoju deku som neoznačil...

- Tridsiateho prvého marca, deku nasledoval môj ešus. Preto chýbal na letnom cvičení. Zmizol zvláštnym spôsobom. Ja som ho odštartoval. Požičal som ho, keď službukonajúci chceli priniesť stravu tým čo boli na lietaní, a nemali v čom. Naspäť sa už nevrátil. Keď som po ňom začal pátrať, stopa viedla vždy ďalej a ďalej, ale tie hliníkové nádoby už nedobehla. Ani ich som nemal označené.

- Pri jednej príležitosti mi zmizol aj holiaci strojček, zo súpravy. Akurát som sa oholil pred zrkadlom, ktoré bolo zabudované v hornej časti súpravy. Položil som to všetko na okenicu, a otočil som sa, aby som zmyl stopy peny. Keď som sa otočil, strojček tam už nebol. Okolo nás kopa vojačikov, ale „nikto nevedel o ničom“...

Neskoršie som pochopil, nebolo by mi pomohlo žiadne označenie. Medzi veľkým množstvom skriň, na chodbe, ich bolo viac, ktoré „nepatrili nikomu“, ale boli zamknuté kladkami. Boli to tajné sklady. Pri týždenných kontrolách službukonajúci dôstojník, alebo práporčík, nestačil si zapamätať, ktoré skrine už pozrel, ktoré ešte nie.

Keď náhodou sa pomýlil, alebo niečo sa mu nezdalo, povedali mu, že ten vojak už dávno odišiel, ale pri odchode zabudol zámok na „prázdnej“ skrini. K tam „zabudnutým“ zámkom ale čírou náhodou niektorí druhoročáci mali vhodné kľúče.

Našťastie zberatelia mali aj určité estetické cítěnie.

- Raz v noci zmizla moja baranica. Večer sme si vždy mali položiť naše poukladané šaty na nočný stolík. Navrch sme položili opasok, a naň baranicu.

Ráno som sa zobudil, obliekam sa, - a baranica nikde.

To je nepríjemné, nielen kvôli zime, ale aj preto, že v rade medzi hlavami s baranicou hlava bez nej sa hodne vyníma...

Hľadal som ju všade, no nebola nikde.

Napadlo ma, že nebolo to takou hocijakou čiapkou. Keď som tú baranicu dostal, nie celkom sa mi páčila. Jej kožušina totiž na jednom mieste bola spálená. Túto skutočnosť som teda rozšíril v mojom okolí. A o chvíľu, pri nástupe, sa dostavil aj výsledok. Jeden vojačik „našiel“ moju stratenú čapicu. Na chodbe, medzi dvoma skriňami.

Ten, kto ju ukradol, istotne až teraz objavil to vypálené miesto.

Takže: aj jeden fľak môže znamenať výhodu!

Takéto „premiestňovanie“ vecí bolo každodenné. Ešte aj vo vyšších kruhoch.

Počas jednej viacdňovej kontroly, keď delegácia z vedenia armády už skontrolovala všetky existujúce, aj nemožné veci, „náhodou“ sa k nám dostala informácia, že chcú pozrieť ešte jeden stroj, u nás, že ako je udržiavaný. Tajne si ho vybrali. Potom sa im „istotne“ niečo prihodilo, lebo kontrolu na pár minút odložili. Medzitým, zasa „tajne“ im unikla informácia, že ktorý to má byť, ten stroj.

Už som spomínal, že jednotlivé stroje sme poznali do detailov, aj keď boli „navlas rovnaké“. Aj teraz teda kapitán, náčelník našej skupiny sa rozpamätal, že na tom lietadle, pod jedným hliníkovým plechom, na prípojnom mieste príslušného prístroja, chýba jeho skrutkovací kryt.

Utekaj! – hovoril najmladšiemu zo skupiny – sprav to, kým my tam dôjdeme. Aj vojačik poznal situáciu. Tiež vedel, že tá príslušná súčiastka nie je uvoľnená, nie je spadnutá, ale jednoducho nie je, neexistuje! Takže, je ju dosť ťažké zasa namontovať...

Odkiaľ ju mám brať? – pýtal sa, čumiac na svojho šéfa, právom urazene.

Odmontuj to z ... , hovoril kapitán číslo susedného stroja.

Vojačik sa otáľal. Kapitán ho presviedčal.

No už sme mali ísť.

Postavili sme sa do „bunkra“, ku lietadlu, a čakali sme.

Vo svetle, v štrbine odťahnutých betónových „dverí“, sa objavila, vo vychádzkovom tempe, trojčlenná delegácia velenia armády.

Náš kapitán velil, bežal pred nich. Jeho hlásenie prijímal najmladší člen skupiny, jeden nadporučík. Skoro ešte dieťa. Ktovie, ktorého generála syn? ... Jemná koža na jeho lícach bola napnutá na guľato, - ako keby len oznamovala, že jej majiteľ má čo drobiť do mliečka, a nemusí príliš pobežovať.

Tí dvaja ďalší zatiaľ, ako by v nejakom parku, sem – tam si vykračovali, nezáujmom postávali.

Nadporučík vystúpil na stojan, pozrel sa k sedadlu pilota, vymenili si pár slov s kapitánom, a kontrola bola hotová. Pre mňa... Pretože, že čo vytkli tým z povolenia, to vedeli len oni. (Veď nebola by to kontrola, keby nenašli nejaké nedostatky.)

Nevedno, výsledkom ktorej kontroly to bolo, ale odrazu chceli pozdvihnúť kultúru. Každý z povolania si musel objednať nejaké noviny, nejaký časopis. Samozrejme, z výberu tých „vhodných“. Zhruba tak zo štyroch novín, týždenníkov, mesačníkov, sa dalo vyberať. Nezávideli sme im, ani by ma tento prípad nebol zaujímal, keby ma neboli čudným spôsobom povýšili. Na novinového referenta.

Podstata funkcie spočívala v tom, že od každého som mal pozbierať peniaze. Odnieť ich určitému majorovi na veliteľstvo. A každý deň rozdať príslušné tlačivá. Za toto, za odmenu som mal dostať dokonca nejaké percentá z predplatného.

S predplatným však nastali problémy. Strážmajstri a práporčiaci, svojim nadriadeným sa báli oponovať, no mne nie. Mne neplatili. „Teraz nemám u seba“, „ja som tie noviny nedostal“, „ja som si ich neobjednal“, - vymýšľali si. A čas vyúčtovania sa blížil.

Istotne mi tie peniaze dajú, keď dostanú výplatu, - myslel som si. Odrátať som moje percentá, doplnil som chýbajúce korunky z môjho vreckového, a odovzdal som potrebnú sumu.

Potom, o mesiac, všetko sa opakovalo od začiatku.

Takže nakoniec, s najukecanejším mojím českým kamarátom museli sme si to zariadiť tak, aby sa o situácii dozvedel náš náčelník oddelenia. Nemohol som predsa zásobiť z vlastného vrecka niekoľko nositeľov strieborných hviezdičiek...

Výsledkom bolo, že ma tá funkcia už nezaťažovala, a pomaly aj celá táto móda pominula.

Prípád však zanechal hlboké stopy aj v mojom českom kamarátovi. Keď tie noviny raz tam už boli, tak sme ich čítali aj my. S veľkou obľubou aj inzeráty. Tipol si jeden, napísal. Pri jednom opušťáku sa stretli v Prahe. Dievčina bola ochotná docestovať zo Šumavy do Prahy, aby sa stretla s vojacom, ktorý si tu prerušil svoju cestu...
Odvtedy poznám ten výraz, že v dedine na Šumave si líšky dávajú dobrú noc.

Ktovie, aké špiny pripomenulo niektorému veľkému šéfovi sprchovanie ...
Odrazu ho povinne nariadili!
Boli síce na našej ubytovni sprchy, aj umývadlá, - aj sme sa sprchovali, ale teraz si vymysleli to, čo tu ešte nebolo.
Podvečer, všetci vojaci základnej služby pluku nastúpili do obrovského pochodového prúdu, a udupali svojimi kanadami asi kilometer a pol dlhej cesty. Dopochodovali k akémusi betónovému bazénu, z ktorého mobilné vojenské čerpadlá ťahali vodu, podobajúcu sa na mlieko s kávou. Tlačili ju cez gumené hadice do sprchovacích ruží, ktoré boli zavesené v plátených stanoch. Pod nimi sme mali po jednom prejsť. Vyzlečení do naha.
Na spodku boli uložené aj nejaké panely z umelohmotných tyčí, lenže tie sa ihneď na začiatku ponorili do blata.
Po predpísanom sprchovaní sme teda vyzerali ako prasatá, a nevedeli sme sa dočkať, kedy sa už vrátíme na ubytovňu, aby sme sa normálne znovu osprchovali.
Niekoľko dní sa to opakovalo.
Prinajlepšom to bol idiotizmus.
Zlé je si na to pomyslieť, po toľkých rokoch, a po toľkých filmoch v TV, že to mohlo mať aj nejaké „racionálne“ jadro!

Ktovie koľkí z nás sa zamysleli nad takýmito prípadmi? Niektoré veci mnohým veľmi imponovali. Cítia sa hrdinami, keď vyprávajú, že čo všetko oni museli prežiť. Že čo s nimi robili, alebo, že čo oni druhým robili.
Cítia sa hrdinami, keď vyprávajú, že čo všetko vyvádzali, alebo, že koľko si vypili.
Druhí sa dostanú do rezonancie s masou. Udierať podrážky kanád o betón, nemyslieť na nič. Zberba funguje, ako nejaký duniaci motor.

A sú aj ktorí rozmýšľajú. Ich chyba ...
Jeden z vojačikov už to nevydržal. Podrezal si žily. V umyvárni. V dôsledku toho ho včas našli.
Jeden druhý si rozmyslel, že sa bude mať lepšie, keď bude hrať šibnutého. Neskoršie to už ani nemusel hrať. Zošalel. Vyhral ... Na niekoľko týždňov sa dostal do Ústrednej nemocnice. Dovtedy nemusel zemiaky škrabať po nociach u nás v kuchyni.

Prihodili sa však aj krásne prejavy. „Dobrí“ dôstojníci, aj dôstojníci, ktorí hrali dobrých, a aj dobré príležitosti.
V podstate sme mali vyhraté, keď službu mali piloti, a keď pritom Pepa sa nechystal prespať vo svojej kancelárii.
Ako keby ľudia, zaoberajúci sa technikou, alebo vôbec s niečím, mali oveľa normálnejšie myslenie ...
Pravda, oni mohli spadnúť z väčšej výšky, než ich kolegovia, sediaci v kanceláriách ...

Raz sme kosili, hrabali lúku. Veľké plochy. Rozdelili sme sa. Boli sme od seba ďaleko.
Ja medzi našim oddelením, a medzi štartovacou dráhou.
Naraz som si všimol, na okraji dráhy sa v krôčikoch posúva jedna 603 ... Potom z nej niekto vystúpil. Poprechádzal sa. Popozeral si okolie. Bol odo mňa veľmi ďaleko, nevidel som ani jeho oblečenie. Nereagoval som naňho, kým na mňa kamarátsky nezakričal. Odpovedal som. Pokračoval som vo svojej robote. Odišiel.

Nemusel sa hrať na dobrého náčelník nášho oddelenia. Ryšavý, modrooký, usmievajúc sa major Jiří Kučera bol sympatický, triezvy, dobrý človek.

Pri jednom nočnom lietaní, ako sme sa prechádzali, návratom z večere, sa opýtal, či sme spokojní so stravou.

Boli sme spokojní. Občas večer, neskoršie sme si ešte pomysleli na niečo, ale aj na to viac len kvôli činu, nie že by sme boli ozaj hladní.

Občas na ubytovni fungovala „arma“, čiže jeden z vojačikov, v jednej malej miestnosti, predával lacnú žltú limonádu, a „tatranky“. Ísť, kúpiť si keks, zjesť ho, nám pripadalo celkom normálne, - v našej nie celkom normálnej pozícii ...

Samozrejme, pokiaľ pri obede, alebo pri večeri sme si odložili pol krajca chleba, to bolo lepšie.

Na množstvo, chuť, a rozmanitosť stravy sme nemohli nadávať.

Chýbalo však, úplne, čerstvé ovocie, a zelenina!

Fantastické boli raňajky v nedeľu. Každý z nás dostal polovicu! vianočky, alebo makového koláča, s dávkou výborného lekváru, a s miskou kaka. Mohli sme si vypýtať aj dupľu, ale na to už nebolo v žalúdkoch miesta.

Takže, môjmu veliteľovi potom som už len to povedal, čo som videl v Žatci, keď z vysokej školy sme tam boli na sústreďení. Tam počas nočného lietania namiesto čokolády (Kofila, alebo Milena), vyložili na stôl kocku masti, a niekoľko chlebov. Na svitaní potom sa to javilo ako božské, kým tu, tú našu čokoládku najčastejšie sme zhlkli už večer, nadržanom potom nám už bola na ňu len spomienka.

O pár dní ... – aj u nás sa objavil chlieb, s maslom.

No neviem, - buď sa to neosvedčilo, alebo bolo drahé, lebo nestalo sa to zvykom.

Myslím si, darom môjho náčelníka pre mňa bol aj moje cestovanie vrtuľníkom.

Vo vrtuľníku som často sedel, keďže pluk mal aj jednu malú Mi 5.

Pred lietaním obyčajne s týmto strojom boli pozrieť, či bude vhodné počasie. A samozrejme aj túto mašinu bolo potrebné kontrolovať, a udržiavať.

Inokedy, s väčším strojom, nejakí „pohlavári“, museli núdzovo pristáť. V chotári jednej dediny. Na džipe sme tam prišli, znovu pripraviť mašinu, na vzlet.

Pohybovať sa pri naštartovanom vrtuľníku je nepríjemné. Človek automaticky si stiahne krk, ale ani tak nevie, ako ďaleko je list vrtule od jeho „búbku“.

Čiže, sedieť, som sedel vo vrtuľníku. Kontroloval som jeho prístroje. Ale len na zemi.

Ani ma nenapadlo, že by som v ňom mohol aj cestovať. Avšak dobre mi padlo, keď prišla príležitosť, mohol som si to vyskúšať:

V jeden teplý deň, z chladného železobetónového bunkru, zo „žalúdka“ jedného kopčeka, sme sledovali, čo sa deje na dráhe, a vedľa nej na trávinatej lúke.

Priletelo k nám niekoľko Mig 15 z letiska, z Hradca Kráľového, na cvičenie. Okolo nich len sa tak rojili vojaci, zrejme ich technici, mechanici, - v „atombordeloch“. Zrejme bolo „príjemné“, pracovať im na pražiacom slnku, celé hodiny, v pogumovaných plášťoch, rukaviciach, a maskách ...

Tešili sme sa, že my tam nie sme. A so záujmom sme pozerali Mig 15 – ky. Už sa rátali za múzejné kusy.

Takto, neskoršie na to myslia, je to však logické. Veď starí plukovníci a generáli majú aj inú prácu, než chodiť na preškolenia. Aj na udržanie svojej kondície sú dobré ...

Onedlho, možno na základe: „tam“ – „späť“, my sme sa dostali do Hradca. Pripravili sme naše stroje. Odleteli. My autobusmi za nimi. V noci sme všetci spali spolu, v jednej telocvični. Ráno vznikla kuriózna situácia. Kuchári sa zarazili, lebo v Hradci absolventi sa stravovali spolu, ale my sme išli s mužstvom, ako sme to mali nariadené „doma“.

Takto to dopadne, keď nie je jednotnosť, ani u vojakov.

Potom sme išli pripraviť naše stroje, aby mohli letieť domov. Nieкого napadlo, že cestovať autobusom bude dobré, doma tie stroje budú kontrolovať tí, čo tam ostali.

Iné múdre hlavičky sa však vynasli, že treba vytvoriť jednu malú zdatnú skupinku, ktorá sa chytrou dopraví za lietadlami, cudzím veľkým vrtuľníkom! Už aj som bol členom aj ja.

Sadli sme si do vrtuľníka, tvárou k spolubojovníkom, chrby sme si opreli o plechové steny mašiny. Ako keby sme boli v jednom obrovskom vajci. Ale nielen pre jeho formu, ale aj pre tú škrupinu.

Nebezpečne tenké sa zdali tie plechy, aj ich rebrá. Hlavne, keď sa začali otriasať!

Vyskúšal som si to. Málokomu sa to podarí ...

K môjmu veliteľovi sa viaže aj môj nasledujúci zážitok. Dvojnásobne!

Za normálnych okolností, podporučníci, povýšení z absolventov, sa dostali do takej pozície, že vypýtali si svoje vychádzkové vojenské knižky, zahlásili, - kam idú, a išli. Túto prax potvrdil pre kolegov, aj politický dôstojník divízie! Takto to vedelo aj mužstvo, aj stráž na bráne.

Raz poobede potom, ako sme skoro skončili, pozbierali sme sa s Bubim, využijúc jeden autobus, ktorý vozil vojakov z povolenia domov. Išli sme aj my do mesta. Obzerali sme si mesto, obchody, kúpili sme si ovocie, - a odrazu ... oproti nám stál môj veliteľ. Zdravili sme sa, išli sme po svojom.

No, čo asi povie zajtra? – rozmýšľali sme s Bubim.

To zajtra aj prišlo. Bol pekný slnečný deň. Až príliš krásny, veď my ako podporučníci už sme mali oveľa lepší život, a približoval sa aj čas nášho odchodu domov. Naša práca príliš sa nezmenila, ale našu zmenenú pozíciu sme pociťovali aj tam. Napríklad už sme dostali montérky z jemnejšej látky. Tak ako tí z povolania. Mimochodom zatvárali sa na zips, a tak z nich nemohla vypadnúť ani ceruzka, ani skrutkovač, do kabíny. A, v skupine už boli noví, mladší, s menšími skúsenosťami. Bolo cítiť, že nás kúsok uznávajú.

Takto som sa pripravoval na prácu, po príchode na oddelenie, - keď si ma dal zavolať môj veliteľ. Jeho prvá otázka bola: čo sme robili v meste?

Boli sme na vychádzke, - hovoril som.

On: že to nepodpísal ...

Povedal som mu našu verziu. Nevedno, či pocit zodpovednosti nášho veliteľa zahnilo spomínanie politického dôstojníka, ale prešli sme na ďalšiu tému. Totižto, že pri skončení mojej základnej vojenskej služby dostanem odmenu, mám si ju vybrať. Vraj to môže byť udica, ale nezdá sa mu, že by som rybárčil ... Alebo pekná obrázková kniha, pre spomienku na túto krajinu. Zvolil som si to druhé. A pýtal som povolenie na odchod. No ešte sa ma spýtal, aká je moja mienka o mojom odbornom náčelníkovi, o kapitánovi. Zrejme už aj on, veliteľ, sa do počul o skrytej neznášanlivosti, o rivalite, medzi starým kapitánom, a medzi ambicióznym mladým nadstrážmajstrom. Povedal som môj konkrétny názor, končiac s tým, že pre nás je v tom zlé to, že funkčne obidvaja sú nám nadriadení, a občas naschvál dávajú protikladné rozkazy ...

Nebolo dobré byť ani veliteľom ...

Október

1. – ostatní sú na lietaní. Ja robím nástenku, idem do služby – do kuchyne.
3. – na skúške slávnostného pochodu, nás podporučníkov zadelia k mužstvu.
4. – prípravy k lietaniu. Mesačný nástup, vyhodnotenia.
5. – ráno v Časlave. Deň armády. Slávnostná prehliadka. Múzeum. Peši domov. Poobede nástenka na izbu, na chodbu. Večer čítanie, film.
6. – nedeľa. Písanie listov. Poobede Žehušice – park. Večer film.
7. – o 5³⁰ poplach. Lietanie do 18⁰⁰.
- ...
16. – príprava na lietanie. ... Veľmi zlé počasie. Ešte vždy nemáme čisté plachty, ani jesenné veci.
17. – montujem v 21 – u Kirschnera.
- ...
25. – ráno dozorný pluku nás otravuje. Zahlási prípravu na rozcvičku. „Mám vás prosiť?“ „Ale vy ste v základnej službe!“ Príprava na zber zemiakov. Veľmi veľa sme ich zozbierali. Trikrát sme jedli.
26. – dažď. Služba DSL miesto Jaroša. Do noci chýba 14 brigádnikov.
27. – nedeľa. Podporučník Štetina vo vedľajšej miestnosti „spracováva“ brigádnikov.
28. – prechádzka na Žehušice. Z rozkazu plukovníka Součka v telocvični. Znovu ma chcú na bránu, ale Bubi im to vyhovorí. ...
29. – poobede lietanie. O polnoci v posteli. Zima je.
30. – kompas. Montáž palivových nádrží. Večera aj v dedine.
31. – nástup, ale my prestavujeme frekvencie. Údajne nás pochválili. Došiel aj Pecháček.

Preškoľovanie pilotov

V nešťastí, že som sa dostal takto ďaleko, do tohto bojového útvaru (kde život absolventov takto škaredo obmedzovali), ma zasa stretlo šťastie. Práve sa organizoval preškoľovací kurz pilotov.

Bolo treba preškoliť kopu pilotov, z iných strojov, na SU. Na túto úlohu zvolili naše letisko. Organizovali osobitný prápor, z časti z ľudí od nás, z časti z druhého letiska, kde tiež lietali na sugách.

Asi na mesiac aj ja som sa dostal k nim.

S organizovaním akcie bol poverený jeden starý major. Pravdepodobne z divízie. Celú akciu si predstavoval ako nejaký výlet, nejakú dovolenku, a tá aj tak dopadla. Zrejme si pozbieral odbornú a ľudskú elitu obidvoch letísk, a jeho náladu prebrala celá skupina. Dala sa prebrať, lebo vytvoril pre to podmienky.

Na ubytovní, nám, ktorí sme boli zadelení k nemu, zariadili osobitnú izbu. Aby iné akcie nás nevyrušovali. Aj na letisku sme dostali osobitné drevené baraky. A v tomto baraku, ako absolvent, prirodzene, dostal som miesto medzi technikmi. Tak sa prihodilo, že 2. mája, prvýkrát na vojne, sa mi zdalo, že považujú ma za rovnocenného partnera. V tomto duchu sa potom odohrávali aj rozprávania počas prezliekání sa do práce, aj počas porád pred prácami. Aké zvláštne! Aj takto to ide!

Aj normálne je možné žiť, pracovať, tak aby práca bola radostná.

To, že to najčastejšie takto nie je, zdá sa mi, nemá príčinu len v momentálnom zložení. Nie len v tom, že v jednotlivých skupinách je aj veľa zlých ľudí, alebo, že niekde zlí ľudia sa veľmi skoncentrovali. Ale aj v tom, že organizácie sú riadené nenormálnymi, nemorálnymi, nelogickými, nejednoznačnými pravidlami. Takéto pravidlá dokážu účinkovať dokonca aj z minulosti. Samozrejme, neistým malým vedúcim vždy vhod príde nejaká malá možnosť úniku, pritvrdenia, alebo aj uprednostňovania. Malé úniky, malé benevolencie sa nakopia, a už je z nich chaos. Kto raz vybočil, znovu musí vybočiť. Motá sa.

S čudovaním sme si spočítali, spolu s dôstojníkmi, „radistov“ sa zišlo deväť! Na oddelení sme sa tešili, keď nás bolo aj len polovica.

A začalo to!

Prišli noví piloti. Väčšinou mladé, neznáme tváre. Bolo na nich vidieť sústredenosť, napätosť. Objavili sa aj obrovské, chraptivé, dvojsedadlové sugá, - tieto boli aj pre nás nové. Ale boli v dobrých rukách. Aj sugá, aj piloti.

Odštartovalo sa lietanie. O chvíľu aj na jednomiestnych strojoch. Hlavne pri výstupnej kontrole bolo dobre vidieť, kto letí? Začínajúci ešte necítili diaľku. Alebo skoro klesali, alebo ešte aj neskoršie ostali

príliš vysoko, niekedy sa hompáľali aj do boka. No ale sa vrátili, niektoré koleso sa dotklo dráhy, vyvalil sa modrý dym, a až k nám bolo cítiť pach spálenej gummy a petroleja.

Raz, iný stroj, pred pristávaním ostal kúsok vyššie, zabočil doprava, a kým by sme mohli o hocičom rozmýšľať, s obrovským hukotom už bol nad nami, ešte viac sa zrýchlil, a rútil sa priamo na riadiacu vežu! V poslednej chvíli, tesne pred ňou, bravúrne sa jej vyhol. Neveriac, začudovane sme sa za ním otočili, precítiac bežárstvo pilota.

Nebol to začiatok. Po pristávaní sme si ho obzreli. Starý plukovník. Mohol si to dovoliť. Ľudia vo vojenskom oblečení s úsmevom sa dívali jeden na druhého. Práve videli prejav ľudskej schopnosti, a kvalitných prístrojov.

No toto predstavenie sa už nezopakovalo.

Ďalší inštruktori ukázali svoje schopnosti menej strašidelne. Pristali s malým delfínom, ale namiesto zabočenia, vytiahli mu nos zasa hore, leteli ďalej. Pohrali sa s čakajúcim údržbárskym, kontrolujúcim osadenstvom.

Po niekoľkých týždňoch aj noví piloti sa osmelili. Pristávali s väčšími rýchlosťami. Kým jednému z nich už ani pristávacia dráha nestačila. Vybehol na pole, na tvrdú hlinu. S autom sme za ním bežali, a nechcel som veriť vlastným oči. Tá niekoľkotonová mašina zatlačila svoje kolesá do ako kameň tvrdej hliny, ako do masla. Nemohla byť reč o jej potiahnutí autom ... Inokedy, pri kontrolách hravo sme prešli pod ich bruškami na druhú stranu, no teraz to bolo hodne blízko k zemi. Pilot prekvapene, bezradne sedel v kabíne.

Veliteľ výcviku, starý major ale ihneď konal. Na jeho rozkaz priviezli obrovské gumené vankúše. Položili ich medzi brucho stroja, a medzi zem, a nafúkli ich z plynovej bomby. Lietalo sa pomaly zdvihlo, už ho bolo možné ťahať.

Počas výcviku sme mali aj viac voľného času. V jeden deň, pri horšom počasí, nevhodnom na lietanie, sme kontrolovali prístroje jednotlivých mašín. Pekne, v pohodlnom tempe. Všimol som si, že jeden z nadstrážmajstrov si zatiahol na seba kryt kabíny, a akosi dlhšie tam sedel, na mieste pilota, na hlave s radistickou kuklou.

Išiel som ho pozrieť. Aj mi vysvetlil, čo robí. Jednoducho, zapol si rádiokompas. Toho niekoľko pásiem boli prirodzene naladené na frekvencie známych rádiostaníc. Kolega jednoducho počúval rádio ... Ako keby len doma sedel vo fotelke.

My sme na toto, predtým, nikdy nemali čas.

Cez trvanie výcviku bola vypísaná aj súťaž medzi jednotlivými odbornosťami. Najväčšie šance na výhru, podľa všetkých, sme mali my „radisti“.

Cena bola: výlet vo vrtuľníku.

Pri vyhodnocovaní všetci boli prekvapení. Jedna ďalšia skupina mala viac bodov, než my. Gratulovali sme im ...

Žiaľ vojačikovia, vraj pre ich vek, nemohli letieť.

Nám nebolo príliš smutno. Predchádzajúce týždne boli pekné aj bez tej ceny.

Akcia sa uzavrela.

Za odmenu sme všetci dostali opušťák.

Iné: ruskí piloti brali svoje stroje domov. Príliš sa nebavili s dodržaním pravidiel. Na ramenách pár bagančí, tak vliezli do úzkej kabíny so svojou batožinou, a leteli.

Podľa vojakov z povolania, ktorí sa zúčastnili medzinárodných cvičení, do súg sa zmestili ešte aj televízne prijímače!

výcvik pilotov
ja: prvý sprava

výcvik pilotov
ja: prvý sprava

November

1. – základná údržba. Zima je, poprcháva.
2. – zemiaková brigáda do 17³⁰.
3. – nedeľa. Z raňajok do Žehušíc. Prechádzka v parku od 7 hod, do 10¹⁵. Poobede ma náhle odvelia slúžiť na posádku. Hlúpa služba.
4. – pomaly prejde. Bolí ma zub.
6. – lietanie do 16 hod.
7. – oslava 7. novembra. Príprava 3 lietadiel. Písanie listov. Čáslav: divadlo. Domov, peši, v hmle.
8. – upratovanie.
9. – Čáslav: múzeum. Kupujem: 2 grapefruity, 2 noviny, 1 lotériu. ...
10. – nedeľa. Nechcelo sa mi ísť nikam. Len večera v dedine.
11. – lietanie do 22 hod.
12. – doobeda 9 – 12 pre vrtuľník, potom od 12⁵⁰ do 2⁰⁰ lietanie. Čisté počasie, ale zima.
...
25. – parkový deň. Dnes som už podpisoval iba delfína.
26. – poobede pohotovosť ...
27. – lietanie. Ja skoro celý čas v disku.
28. – skončilo sa cvičenie ...
29. – doobeda sa snažíme vybavovať. Kancelárie, lekár, knižnica, ...
Cez obed rozhovor s veliteľom našej časti. Poobede odovzdanie náradia, ... do skladu. Poobede o 15¹⁵ nás na nástupe pustia domov.
O 18⁰⁰ s vojenským autobusom do Čáslava. Večera v Kolíne.
30. – Žilina, Zvolen. Okolo 10 hod som autobusom doma.

Podporučníci

Myslím si, že keď civilný inžinier uvidí niekde nejakého podporučníka, s jednou „zlatou“ hviezdou, s najmenšou dôstojníckou hodnosťou, tak mu nezávidí, a nechce stúpiť na jeho miesto.

Avšak keď civilného inžiniera pozvú do vojenskej služby, a ozdobia ho jednou „frčkou“, tak situácia sa zásadne zmení. Civilného inžiniera totiž takto umiestnili na druhý stupeň vojenského rebríčka, kým podporučník je na 11. stupni.

Civilný inžinier môže protestovať, gestikulovať, kričať, nikto to nebude počuť, nanajvýš sa budú odvolávať na to, že v akej slávnej pozícii je, má právo žiť pre svätú úlohu: ochraňovať svoju vlasť. Koho, a proti komu? Nuž, dobrých proti zlým. Dobrí sú tí, ktorí sú tu práve pri moci. A zlí sú, ktorých tí predchádzajúci vymenovali za nepriateľov.

Nič teda civilnému inžinierovi nezostáva, než usilovať sa dosiahnuť ten v civile nezávidený stupienok. Získať tú hodnosť, ktorú od neho mladší, s menšími odbornými vedomosťami, ale na „správnej“ ceste bežiaci temer automaticky dostávajú.

Keď ho potom začínajú vábiť hviezdíčky, tak sa prebudí v ďalšej abnormálnej situácii. Na prvý pohľad sa to podobá na futbalový zápas, kde nejaký mladý, rýchly, šikovný hráč „nedosiahne na loptu“, lebo hráč vedľa neho je jeho šéf, alebo niečo podobné.

Ale len na prvý pohľad. Vojak – civilný inžinier totiž nebrzdí vedome, dokonca vôbec ani nebrzdí. Ani brzdiť nemusí. On stojí.

Darmo má schopnosti, darmo chce. On stojí. Stojí, lebo je PLÁN. Či niekto postúpi, nezávisí to až tak od jeho schopností. Ale od plánu! Keď to plán bude chcieť, tak postúpi. Dokonca, keď plán to tak chce, tak „vojín“ postúpi aj keď nechce, alebo aj keď extra schopnosti nemá. Civilný inžinier sa dostal do chaosu, kde občas sčítavajú jabĺčka s hruškami. Kde občas sčítavajú myšlienky, činy, záujmy konkrétnej osoby s množinou pravidiel, ktoré sú priradené k vymyslenému, imaginárnemu pojmu, ktorý sa dá naťahovať ako guma.

Civilný, ale momentálne so železným gombíkom dekorovaný inžinier teda pochopí, že je zviazaný.

Rok pred mojou vojenčinou, vynikajúco pripravení absolventi ešte začínali s tromi gombíkmi. A po pol roku mohli dosiahnuť hodnotu podporučíka.

O rok neskôršie, u nás, situácia sa už zmenila.

Počas vysokoškolských rokov nerobilo mi ťažkosti ani dodržiavanie predpísanej disciplíny, ani získanie predpísaných vedomostí, či praxe, veď väčšina našich školiteľov, majori, a podplukovníci boli odborne veľmi vzdelaní, a ich prístup bol ľudský. (Keby taká úroveň bola vždy aj v kasárňach ...)

Tak som získal našu najvyššiu možnú hodnotu, dva železné gombíky.

Lenže, aj tu fungoval určitý plán, a tak nie každá dvojica železných gombíkov sa rovnala ďalším dvojiciam. To som pochopil až po mesiacoch, keď vyšlo najavo, že niekoľko mojich kolegov svoj pekný mladý rok nevyplňuje sprchovaním sa pod vodou, čerpanou z nádrží pre kačice, alebo inými „dôležitými“ vecami, ale sedia pri počítačoch, na velení armády. Čiže vykonávali peknú dobrú prácu, užitočnú aj pre ich ďalší život.

Ja ... nebol som straník, ani inkvizítor, nevypočúval som po jednom svojich spolužiakov, že aký je ich názor o roku 1968, a nepísal som o takýchto veciach hlásenia ... Takto potom podľa mojich výsledkov som síce dostal dvojicu gombíkov, ale pri bojovom pohotovostnom útvare.

V Brne, po dvojtýždňovom „zdokonaľovacom“ kurze ku dvom gombíkom sa pridala ešte aj jeden biely odznak, s trojkou, ktorý oznamoval, že mám treťotriedny technický stupeň.

27. februára som získal druhý stupeň. S platnosťou od prvého apríla. Nie že by som sa bol usiloval to získať ... Jednoducho, počas jedného lietania, ktoré vždy riadil inžinier niektorej odbornosti, prišiel ku mne náš inžinier. Medzi dvoma mojimi prácami sadli sme si v chatrči, zhotovenej z lisovaných panelov, a len tak, ako by len čas si chcel skrátiť, začal sa vypytovať o rôznych odborných veciach.

13. marca som získal prvú triedu. Celkom podobným spôsobom. S platnosťou od prvého júla.

Za jednotlivé triedy náš mesačný žold sa zvýšil o niekoľko korún.

Medzi tým, 15. apríla, možno za získanie triedy, ma povýšili. Už som bol trojgombíkový.

Podľa názoru mnohých, táto je najkrajšia vojenská hodnota. Tri gombíky medzi dvoma rovnobežnými „zlatými“ koľajničkami.

Odhliadnuc od toho, že aj opticky to dobre vyzerá, je to veľavravné. Znamená, že jej nositeľom je mladý absolvent vysokej školy, kto už aj u vojakov je „niekto“, a pre koho už sa približuje normálnejší život.

11. júna sme sa pripravovali na lietanie, podľa obvyklých doobedňajších programov. Potom odrazu prišla veľká zmena. Rutinnú prácu sme museli ukončiť, aby sme sa išli učiť, pozajtra budú dôstojnícke skúšky!

Podme sa učiť ... Ale čo? A z čoho?

Keby sme aj vedeli, že čo, a z čoho, - tie nie celkom dva dni, to je strašne málo ...

Neuveriteľné! – kukali sme na seba, ako sme sa stretli na chodbe, ako sme sa tam bezradne potulovali.

V skoro prázdnej ubytovni.

Smiešne!

Bezvýznamné. Týmto spôsobom bezvýznamné ...

Ako je všetko bezvýznamné, keď človek logicky vyhodnotí túto hru. No napriek tomu, - hrám ďalej.

Rovnako intenzívne. Zo zvyku? Alebo ktovie prečo ...

Ale prázdnota ... To teda je ... Ostáva po takýchto ...

Nakoniec jeden z kolegov, všelijakými kľukatými cestičkami sa dostal k nejakým informáciám. Vysvitlo, že tí, ktorí pracujú na štábe, v kanceláriách, majú písomne vypracované otázky ku skúškam. Vypracované otázky už teraz, keď my stojíme ešte len na začiatku. Samozrejme nepodelili sa s nami. Vedeli prečo ...

Čo však predsa sa nám podarilo získať, to bol jeden skromný list, na ktorom aspoň to sme našli, že budú nás skúšať z ôsmich predmetov. Chemické zbrane, rádiová technika, cudzie armády, pravidlá, politika, taktika, ...

Toto je presne tak spravené, aby skúšku spravili len protekční, - prišli sme na logicky sa ponúkajúcu dedukciu.

Knižku o predpisoch sme si mohli požičať. Dokonca na druhý deň, poobede sme mali aj jednu prednášku o štruktúre a technickej vybavenosti cudzích armád.

13. jún, štvrtok. Prišiel ten veľký deň.

Ráno sme sa naobliekali do vychádzkových oblekov, a išli sme do jednej masívnej budovy, kde sídlili vyššie vrstvy, a kam práve preto sme chodili len zriedkavo. Sem privelili kopu dôstojníckych aspirantov aj z neznámych vzdialených útvarov.

Naplnili sme jednu veľkú sálu, a začalo sa písomné vyplňovanie testov.

Našu, nie nami zapríčinenú nezávideniahodnú situáciu zmierňovalo len to, že ešte veľa zotrvalo v našich pamätiach z toho, čo počas vysokoškolských rokov sme sa pravidelnou intenzívnou prácou naučili, a že ešte sme boli zvyknutí na ovzdušie skúšok.

Nebolo ľahké vyznať sa ani v štýle otázok. No našťastie, aspoň niektorí naši dozerajúci mu rozumeli. Práve som riešil tému, ktorá vyzvedávala o obrane v prípade atómového napadnutia. O jednej otázke som dlhšie rozmýšľal, ako ju chápem? Tipoval som jednu odpoveď, ale niečo mi tam bolo podozrivé. Držal som pod ňou moje pero, či ju mám podčiarknuť, alebo nie? Vtedy sa ku mne dostal dozerajúci neznámy major, ktorý sa pri nás prechádzal. Zrejme si všimol pozíciu pera, a bez slov sa zapojil do komunikácie. Vychopil moje váhanie, a ako keby vyjadril svoj údiv. To mi stačilo, aby som pochopil, chápem to inakšie.

Zhruba som bol spokojný, zdalo sa mi, že dost' otázok som dobre odpovedal. Aj kamaráti, ktorí takticky sa rozmiestnili okolo mňa, boli v optimistickej nálade.

Poobede začínali ústne, osobné skúšky. Rozdelili nás na skupiny. Stáli sme na chodbe, pred vyznačenými dverami. Po jednom zvolávali našich známych, i neznámych kolegov. Dost' dlho boli dnu, vo veľkej sále sa stratili slová, nepočuli sme nič. Potom sa objavovali s dost' bezradnými výrazmi, mnohí z nich len s zrieknutím mávli rukou.

Tí, ktorí si vytiahli, ako tému, niektoré zasadnutie Ústredného výboru Komunistickej strany, jednoducho beznádejne prepadli. Nikto nevedel, podľa poradového čísla zasadnutí, že v ktorom roku boli, čo vyhlásili za ich hlavné témy, a ktorý politik čo tam hovoril ...

A bez týchto údajov sa to nedalo ani obkecávať.

Z pedagogického hľadiska nie je najčestnejšie hodnotiť len na základe jednej otázky, a ani to nie je isté, či práve tieto vedomosti sú najdôležitejšie pre budúcich dôstojníkov, ale na koho by sme sa mohli otočiť s našimi sťažnosťami? A prečo?

Pri takýchto podmienkach, ani ja som nemal dobré vyhladky. Keď som sa dostal na rad, vstúpil som do dverí s hodnotením situácie: „je to jedno“, „bezvýznamné“. Zahlásil som sa, pritom som si obzrel veľkosť haly, jej masívne zariadenie, dve obrovské zástavy – visiace na stene, a že táto miestnosť predsa nie je taká nevlúdna, ako naše ubytovanie.

Vytiahol som si otázku. Nechcel som veriť svojim očiam. Mal som šťastie.

Rada vzájomnej hospodárskej pomoci.

Na vysokej škole, v otázkach skoro všetkých predmetov, ktoré susedili s politikou, alebo s ekonomikou, sa nachádzalo niečo z tejto témy. Okrem toho, bolo tu veľa logických vecí. Boli aj nelogické, a tie zasa natoľko, že práve preto ich človek nezabudol. Navyše boli tu príležitosti, odbočiť k jednotlivým odborom, a nastoliť tisícky príkladov.

No, tu už bolo možné čosi začať ...

Cudzí, starý, kúsok tučnejší podplukovník, strednej postavy, mi ponúkol miesto na druhej strane stola, oproti sebe.

Začal som na začiatku. Snažil som sa ísť podľa dátumov, všetko ilustrovať príkladmi, postupne spomenúť jednotlivé štáty, ich hlavné mestá, ... udalosti, ktoré som si pamätal z vysokej školy. Po

dlhom, nepretržitom referovaní, asi kvôli forme, aj podplukovník mi položil jednu svoju otázku. Odpovedal som.

Zamyslel sa ... „Vy ste členom strany“ – spýtal sa, ale s takým prízvukom, ako keby to konštatoval, ako keby to uhádol.

Mal som čudný pocit. Kúsok, ako keby som sa mal hanbiť, že mu spôsobím sklamanie, kúsok, ako keby som sa mal hanbiť, že kto dobre odpovie, kto vie, toho stotožňujú v našej spoločnosti so straníkmi. A z druhej strany: u známych straníkov som poznal veľa ich negatívnych vlastností. No a do tretice mi bolo jasné, že toto pozadie nie je vhodné na analyzovanie týchto dvoch mojich skúseností. Zbytočné, len by som na to doplatil.

„Nie som straníkom“ – konštatoval som, bez prízvukovania. (Nemohol som to prízvukovať, ani pozitívne, ani negatívne, veď to ani tak, ani onak, by nebola moja zásluha. To je zásluha okolností, ktoré „poskytla“ spoločnosť. Ako s našou rodinou sa zachádzalo, tak sa vyvinula situácia.)

„Vaši rodičia sú straníci, istotne“ – ozval sa zasa podplukovník. Ako keby sa nechcel sklamať vo svojej predstave.

„Ani moji rodičia nie sú straníkmi ... Sú to jednoduchí pracujúci ... Pracujú svedomite ... „

Čudným spôsobom prebiehala táto komunikácia. S minimálnym počtom slov, pritom s veľkým množstvom analyzujúcich myšlienok, s bohatým citovým pozadím, a s nejakou „hypnotickou“ výmenou informácií.

Podplukovník nevyjadril slovne, že preto ma považoval za straníka, že som dobre odpovedal, a podľa neho dobre odpovedajú len straníci, ale ja som to tak pochopil, a zdá sa – správne.

Takto pokračovala, a takto skončila ústna „skúška“.

Vonku, pred dverami, na chodbe, už som si bol celkom istý vo veci. Takú tému nie je možné pokaziť, vysvetľoval som kolegom.

A to hlavné: jeden deň zasa je za nami.

Tieto dve veci potlačili sklamanie podplukovníka do pozadia.

Ktovie, - chudáčik asi bol jedným z tých, ktorí ozaj verili tomu, čo hlásali. Žiaľ, mnohí jeho súdruhovia to pokazili. Oni ho sklamali, nie ja.

(Nová obeť más.)

Život išiel ďalej. Na naše skúšky sme už aj zabudli.

Teraz druhí sa chystali na skúšky.

Večer ma volali k službukonajúcemu. Jeho pomocníkom teraz bol môj malý šéf. Mladý nadstrážmajster, absolvent strednej školy. Výnimočne, lebo on v tejto službe sa neobjavoval.

„Ty si inžinier. Sadni si. Pomôžeš mi vyriešiť tieto príklady“ – hovoril.

Prekvapil ma. Prvýkrát sa prihodilo, že mi oznámil, že som inžinier.

Vysvitlo, že chodí na nejaké školenie. Ako člen strany – chystá sa spraviť dôstojnícke skúšky.

Vytiahol malý kockovaný zošit, s niekoľkými matematickými príkladmi. Jednoduchými lineárnymi rovnicami.

Začal som mu riešiť prvú. Pomaly. Nepochopil to, nechal si to znovu vysvetliť.

Pokračovali sme s druhou rovnicou. Zasa nechápal jednu vec. Spýtal sa na to. Tak, že mi začal vykať.

S týmto ma hodne prekvapil, ale uvedomil som si situáciu ...

Teraz vo vnútri si pocítil, že aj druhý je niekto. Kto vie viac, než on.

On mi automaticky tykal, ale počas dlhých mesiacov si nenašiel čas, - povedať mi, aby som mu aj ja tykal. Mne to ani nechýbalo. Keď on si udržiaval vzdialenosť, ja s vykaním som si myslel naznačovať, že nemusím silou mocou patriť k nim. Oni sú iní, - aspoň takto sa tvárili.

Avšak je škoda, že ľudia si nemôžu uplatniť svoje vedomosti.

Na prevrátený systém hodnôt dopláca celá spoločnosť.

Prišlo 11. septembra. Pripravovali sme sa na zimnú prevádzku. Pripraviť techniku na zimnú prevádzku. Ja ešte vždy s tromi gombíkmi.

13. septembra, v piatok, poobede, som sa vydal peši, pri kukuričnom poli, do mesta. Začala sa moja dvojtýždňová dovolenka. Ani neviem, prečo som to načasoval takto ...

Bolo by pekné, - ísť domov s hviezdčkami, no ale hviezdčky neboli ... Ešte u nikoho, ani medzi kolegami.

Pekne, čisto, teplučko svietilo slniečko. Ani ma nenapadlo, že v kukuričnom poli by mohol blúdiť aj nejaký diviak.

Dobre som si však obzrel okraje tabúl, lebo som vedel, že o dva týždne okolo polnoci takto sa budem musieť vrátiť, lebo dlhá obchádzka po asfaltke ma veru neláka. Aj takto to trvá asi hodinu.

Cez nočné cestovanie asi 7 hodín som mohol len stáť – v natrieskanom vlaku.

Doma ma však čakali dva týždne dovolenky! A jedno prekvapenie:

Môj bývalý stredoškolský spolužiak, vtedy nazývaný „Temu“, odniesol mojich 6+2 vysokoškolských zošitov. Toto treba spomenúť aj z troch hľadísk:

S Temum na strednej škole sme boli spolužiaci, a ako takí, aj kamaráti. Nepatril však do úzkeho okruhu mojich kamarátov. Jednak lebo bol z dediny, a tak vždy bežal na vlak, nebolo času dlhšie sa porozprávať, jednak preto, že s tými užšími sme sa poznali už od základnej školy. No a okrem toho, niekedy sme považovali jeho správanie za divné. Toto mohlo prameniť aj z toho, že on si myslel, že my z mesta s ním „dedinčanom“ pohrdame. No mohlo to mať aj iné príčiny. Napríklad naši rodičia sa hodne čudovali, keď jeho mama, na jednej schôdzi rodičov filozfovala o tom, že malo by sa zariadiť, aby niektorých z nás, už počas strednej školy prijali do strany! Avšak naši rodičia, ako jednoduchí svedomití pracujúci, v tej dobe, cestu „uplatniť sa“ videli vo vedomostiach, a v usilovnej práci. (- Mýlili sa ...)

Temu sa chystal za gynekológa (aj v tomto boli múdrejší ...), ale potom sa odrazu objavil na dodatočných prijímačkách na strojnícku fakultu.

Neskoršie sa venoval vlastnému fiatiku, a jednej blondätej sestričke. Možno kvôli nim jeden ročník opakoval. Aj preto tie moje zošity bral.

No cez to všetko, ten rok nestratil, pretože sa dostal k „modrel knižke“, ušetril si jeden rok, - vojenskú službu.

Druhá stránka vecí je, že moje zošity sa ku mne nevrátili dodnes. Takíto experti asi sa nedovtipia, aby si položili otázku: prečo asi ten sprostý si nevyhodil svoje zošity sám, keď ich nepotrebuje?

Myslia si, že človek ich archivoval im ? ...

Zrejme si nemyslia. Nič. (Ale, u nás im to vychádza.)

Tretia stránka vecí je: typický príklad: ako zatlačí pocit hanby to „ja“! „potrebujem to“. Totiž on ku nám nechodieval len tak, porozprávať sa, navštíviť, alebo sa opýtať, či by som nepocestoval s ním ... Prišiel až keď ho núdzová situácia dohnala (ved' chodiť na prednášky, - je pod úrovňou „chytrých“).

A ako sa tých zošitov zmocnil, to ani nejdem písať ...

Dva týždne dovolenky ušli, no počas nich som poriadne využil môj vyhratý pretekársky bicykel.

Ja, po dlhých mesiacoch už som aj zabudol, že ešte počas posledných mesiacov vysokej školy som usilovne súťažil v štartujúcom časopise Elektrón. Odpovedal som na testy, navrhoval som viacúrovňové križovatky, atď.

A potom naraz prišiel list z domu, že u nás zložili jeden pretekársky bicykel. Ani si ho nechceli prevziať. Bola to druhá cena. (Dodnes mi slúži.)

Drgotajúc sa naspäť, po takýchto miešaných pocitoch, som nemal nejakú veselú náladu. Potvrdzuje to, dodatočne, aj to, že ma nerozveselila ani prítomnosť dvoch poriadne vyvinutých dievčat, zrejme učníc, ktoré ponúkali svoj drahý keks všetkým prítomným cestujúcim.

Cestoval som od 6²⁵ do 21³⁰. Potom nasledovalo to kukuričné pole. Znovu, ale teraz už opačne.

Tu, pred chvíľou zrejme pršalo. Problémom však bolo hlavne to, že kým som bol doma, kukurica zmizla! Nemal som podľa čoho sa orientovať!

Spočiatku tá poľná cesta ešte bola dosť dobrá. Celkom sa dali rozoznať dve rovnobežné stopy. Boli mokré, ale nie zablatené. Neskoršie však už cestu bolo veľmi ťažké vidieť, mohla sa len približne tušiť, a na každom kroku sa striedali veľké kaluže. Nedalo sa ani rozoznať, že ktoré miesto je len

mokrú, so zrkadlujúcim povrchom, a ktoré je hlboká kaluž. Vtedy som sa už zorientoval len podľa tušených svetiel dediny a letiska. Išiel som, v slabom mesačnom svite, smerom na „vežu“. Najskôr som odhadoval, obchádzal kaluže, ale ako som sa už viackrát ponoril do riedkeho blata, aj tam kde som to nepredvídal, zmenil som taktiku. Pochopil som, že zablatený až po kolená, je zbytočné obzerať, kde čo je.

Kráčal som, oddaný osudu, ale slobodný. Pritom tá vlahná mokrota sem – tam navštívila moje ponožky. Nič to, aj tak ich budem musieť vyprať ...

Ešte bol piatok. 27. september.

Došiel som. Čakalo ma prekvapenie. V mojej izbe už som nemal miesto. Nakoniec v kratšom ramene tčeka, vedľa skladu, v jednej malej izbe sa našlo miesto. Tam som spal. Bolo to jedno. Zhruba mesiac pred odchodom, vojak takéto situácie už znesie. Hlavne, keďže predtým som sa ešte dozvedel, že kým som bol na dovolenke, dostali sme hodnotu podporučíka.

Na druhý deň, 28. septembra, doobeda, ešte ako trojgombíkový som vykonával svoje povinnosti, ale potom môj kapitánsky šéf si zohnal dve „zlaté“ hviezdičky, hovoriac, že tradícia je taká, že to predáva nadriadený svojim podriadeným ...

Tak som ich namontoval, a na ostatné veci som si ich postupne dokúpil v bufete.

Medzitým Bubi sa o to postaral, mohol som sa presťahovať na moje pripravené miesto, skoro oproti, do druhej, podobnej malej izby.

Piati sme tam boli, s tromi českými chlapcami.

Od nás viacerých nepovýšili! Odišli z vojny s tromi gombíkmi!
Neskoršie sme sa dozvedeli, - nás povýšili od prvého septembra.

V našej novej izbe sme mali oveľa pohodlnejší život.

Najviac sa nám počítalo, že znovu sme bývali spolu, vysokoškooláci, absolventi, inžinieri, „podporučíci“. Všetci strojárí ... Temer rovnaká minulosť počas dlhých rokov vysokej školy, rovnaké skúsenosti, rovnaké starosti. Keď sme sa v prestávkach počas práce stretli, mali sme sa o čom porozprávať. Alebo pozerieť, ako lepí a lakuje Pecháček s umelou živicom, svoj budúci exkluzívny, asi päťlitrový sud na pivo z tenulinkých drevených latiek. S typickou českou trpezlivosťou.

Aj Jirka Jirků, už ženatý, sympatický podporučík, s pochopením konštatoval, že to dielo už zasa je o dve – tri latky väčšie.

Tretí náš český spoločník, v našom osude, Jozef, si hral takého človeka, ktorý sa už zmieril so svojim osudom, - typické boli jeho mávnutia rukou.

Naša malá izba, s piatimi posteľami, a s uzučkými prechodmi medzi nimi, mohla dávať príčinu na vznik ponorkovej nemoci, - ale tá sa nevyvinula, dobre sme si rozumeli.

Keďže sa naša izbička otvárala z opustenej vedľajšej časti chodby, kde predtým okrem skladníkov sa nikto nepotuloval, nikto nebol zvyknutý, že aj tam niekto býva. Nikto nás nevyrušoval.

Navyše, aby sme sa ešte istili, a aby bolo zadosťučinenia, izbičku sme z vonka aj označili: izba dôstojníkov. (Česky.) A aby sme „im“ ešte viac „ukázali“, vypísali sme aj menoslov tu ubytovaných, nezabudnúc hlavne na hodnosti, a tituly.

Za normálnych okolností nás skratka Ing. vôbec nevzrušovala, teraz však nadobudla značný význam. Možnosť ukázať tým, čo nás dlhé mesiace potláčali, ktorí s nami jednali ako s niktošmi, - že sme kúsok nad nimi.

Našu miestnosť, cez rána, viackrát navštívil „Třešňák“. Naš český, nepovýšený kolega, s filozofickými sklonmi, výdatnými rečami, ale s veľmi trefnými poznámkami. Protivilo sa mu postaviť sa k mladým cez rannú rozcvičku, tak radšej sa ukryl u nás, a tú dobu sme prediskutovali.

Službukonajúcim, a mužstvu, pokiaľ vôbec si všimli, že nie sme medzi nimi, sa to mohlo zdať, že využívame svoje privilégia. Skutočnosť ale bola iná. My celkom radi by sme vybehli v peknom jesennom počasí si zacvičiť, teraz už spolu, v samostatnej svojej skupine, ale po trizvevej úvahe sme pochopili, že na človeku v trenírkach nie je hviezda, nevedia nás rozlíšiť, a potom každému službukonajúcemu, každému z povolania by sme museli vysvetľovať: kto sme, kam ideme, a čo robíme ... Tak sme radšej ostali v posteli. Bol to ďalší príklad na paradoxy kolektívneho života. Prehnané pravidlá dávajú vzniknúť práve opačným účinkom (než sa myslelo).

S našim povýšením sa zmenila aj naša strava. Stravovať sa sme už mali chodiť do dôstojníckej jedálne. V podstate ani toto pre nás nebolo významné, vôbec nám nechýbalo, aby nám nosili jedlo až k stolu, avšak ako to Bubi vyjadril, tu niekedy boli aj múčniky. A nebolo potrebné v skupine chodiť. Ani v skupine stáť v rade.

Naše podporučíctvo sme si vyskúšali aj v Žehušiciach, v jednej susednej dedine. Už sme tam niekoľkokrát boli, v parku arboréta, ktorý obopínal tamjší pekný kaštieľ. Obdivovali sme tie rôznorodé rastliny, kríky, stromy, - a čakali sme na biele jelene. Teraz to bolo predsa len iné ...

Naše väčšie možnosti pohybu sme skúšali, keď občas, po večeri, vyšli sme cez bránu, cez „námestie“, oproti, do väčšej krčmy.

Menšia krčma bola ďalej. Pokojnejšia. Menej ľudí. Avšak tam na jedenie mali obyčajne len tlačenkú s cibuľou.

Táto, tu bližšie, bola pekná reštaurácia, po večeroch celkom naplnená. Ľud sa krmil, popíjal si, diskutoval. Ako v rodine. Dedinčania sa poznali.

Neskoršie niekoľkí si začali spievať. Pekne, s citom. Nehulákali. Napriek naplneniu, bolo to pohodlné, príjemné prostredie.

Keď človek sa posadil, čašník (skoro majiteľ) si ho ihneď všimol, položil pred neho pol litra piva. Takto ochutnávajúc bolo času sa porozprávať, a pretože to pivo kúsok potlačilo predchádzajúcu večeru, - porozmýšľať, že čo si ešte objednáme. Okrem tlačanky, typických „utopencov“, a olejom

presýtených sardiniek tu mali aj jedno „obyčajné“ jedlo: vyprážené mäso, so zemiakmi, a s uhorkovým šalátom. Ako by doma. Obyčajne sme ostali pri tom.

Naším asi jediným problémom bolo, že jedno pivo bolo málo, a dve veľa. Človek na to prišiel, keď si to prvé počas jedenia snažil zadeliť. A to druhé už potom nemalo prirodzené miesto.

Uplatňoval sa tu jeden pekný zvyk. Nebolo potrebné objednávať si ďalšie pivo, ale stopnúť novú „dodávku“, keď to predchádzajúce sa už míňalo.

A len tak mimochodom, nikdy sme nevideli, že by sa niekto rozkričal, alebo by sa hádal ...

-3, -2, -1, -0

Zrejme málokto muž môže neskôršie vydobyť pre seba takú úctu, akú získa pri vojenskej základnej službe. Neskôršie nestačia k tomu ani desiatky rokov s nadpriemernou prácou. Počas vojenskej služby však to nevyžaduje zvláštnu samostatnú snahu. Treba len žiť a čakať. Už druhoročný mládenec často prehodí mladším spoločníkom: ty bažant, ty holub, ty zobák. Aj keď môže mať pred sebou ešte aj on veľa a veľa mesiacov. Jeho mladší druhovia ale už tieto označenia prijímajú, a so závisťou, a s úctou sa dívajú na „mazáka“, ktorý hocikedy, keď ho urazia, alebo poveria prácou, vyhlási: „za pár“. A k tomu ešte si zdvihne dva prsty.

My absolventi, okrem toho, že ihneď ako keby sme padli do druhého ročníka, mali sme inú filozofiu. Tieto prejavy sme považovali za prejavy maličkých.

No predsa, hlavne cez posledný týždeň, prispôsobiac sa tradíciám, citelne nás šetrili.

Naše „odpočítavanie“, náš „letopočet“ sa napravil k 2. decembru 1994. Podľa narukovania. Neskôršie sme to upravili, keďže to pripadlo na pondelok. Dúfali sme, že cez sobotu a nedeľu už nás nebudú chcieť zbytočne stravovať.

Netrepežlivo sme čakali, že príde nejaký rozkaz, že niekto z hora začne konať, že pri nástupe, alebo čítaní rozkazu spomenú, že my už končíme.

Avšak nedialo sa nič!

Dokonca, keď v posledné piatkové ráno, ktosi z nás, z vlastnej iniciatívy, sa spýtal kohosi, asi kompetentného, - dostali sme odpoveď, že to vôbec neprichádza do úvahy, veď nemáme nič vybavené!

Čo treba vybavovať? – vyzvedali sme sa.

Lekársku prehliadku, potvrdenie z knižnice, zo skladu, ... že nemáme žiadne dlžoby, atď.

Pobehávali sme, vybavovali sme, bez hocijakého usmernenia, bez hocijakej pomoci. Je však pravda, že ani prekážky nám v tom nestavali ...

Do poobedia sa podarilo všetko vybaviť, a nahlásiť to na veliteľstve štábu.

Dnes tu nie je veliteľ pluku! – prišla prvá prekážka ...

Tým do poslednej minúty bolo všetko neurčité ...

Neisto sme čakali nástup, či predsa len nevyjde očakávaný rozkaz o našom prepustení. Podozrivé bolo, že nie, veď s odchádzajúcimi vždy sa porozpráva, rozlúči velenie, - ale s nami sa nestretol nikto z nich.

Stáli sme v chladný, sivý novembrový deň, na nástupe, za susedným téčkom, v spoločnosti niekoľkých krikov, a smutných stromov, kde sa odohrávali striedania väčších služieb. Počúvali sme nič nehovoriace „rozkazy“.

Až na konci, keď už aj naša posledná nádej zmizla, jeden zo zástupcov veliteľa pluku prečítal, že môžeme odísť ...

O 15¹⁵.

Ihneď nasledovala ponuka, že keďže už je neskoro, a nie je zaistené nič, nech tu ostaneme, prespíme, a zajtra môžeme cestovať.

Neprichádzalo to do úvahy! Išli by sme my už aj peši, cez pole.

Našu radosť z odchodu teda minimalizovali. Či vedome, alebo len náhodou? – ktovie? Každopádne mi napadlo, ako sa lúčili pred niekoľkými mesiacmi, vojačikovia, ktorí končili. Akú ohromnú radosť mali z posledného večera, z posledného nástupu. Vedeli, že to je ich posledný nástup.

S radosťou rozdávali svoje „majetky“, hračky, - nám, čo sme ostali. A ako veselo nám kričali, mávali, z balkóna, - ráno, kým my sme sa rozcvičovali!

My sme poukladali naše veci, to málo, a išli sme na večeru.

Stmievalo sa. V dôstojníckej jedálni bolo šero, a zívala prázdnotou. Sadli sme si s Bubim oproti sebe, k jednému stolu s bielym obrusom, a so štyrmi stoličkami, a začali sme utierať paradajkovú omáčku s českými knedľami. Medzitým zrušene, ako keby sa to ešte mohlo zmeniť, sme zhodnocovali svoju situáciu. Posledný deň, celý rok.

Prišiel na večeru aj jeden major. Patril k tým, ktorí sa k nám normálne správali, ale s ktorým sme sa málokedy stretli. Pri odchode sme ho pozdravili, ale on začal rozhovor. Vedel, že už končíme, a ako by sa snažil usmerniť tému, že ako sme sa cítili. Prečo neostaneme? ...

Trochu, ako keby bol smutný. Žeby preto, že on ostáva? ...

Pepa sa vytiahol. Vytelefonoval nám jeden vojenský autobus, aby nás odviezol do mesta. Skôr ale dal nástup, aby skupiny sa s nami mohli rozlúčiť.

Potriasali sme si ruky s chlapcami. Na križovatke sivých smutných chodieb, nad schodmi, kde sme pred rokom hľadeli do ničoho ...

Vedel som, že ja som tu skončil. Ani ma nenapadlo, že oni chudáci ostanú tu. Čo ich čaká?

Cítil som, aký je ľahký môj kabát, - s umelou kožušinou. Aké fantasticky mäkké je jeho vnútro ...

Pepa vošiel za nami do autobusu. Každému si podal ruku. Prijímal som to so zvláštnym pocitom. Navyše, ako som sa zodvihol zo sedadla, udrel som si hlavu do poličky pre batožiny. Kúsok som sa zahanbil.

„Ty musíš byť sviňa!“ – lúčil sa so mnou. Cielil na to, že na rozdiel od neho, ja som sa snažil riešiť situácie „mäkko“. Čo obyčajne sa aj darilo, ale niekedy to trvalo dlhšie, než s jeho metódami.

Večer. Šesť hodín. Opustili sme letisko.

Inventúra

Teraz, na začiatku leta 1996, keď som už skoro skončil rukopis môjho vojenského života, teda asi tak 22 rokov po tých udalosti, skoro sa čudujem. Opísal som ich temer tak, ako keby všetko tam bolo dobré a pekné. Pritom! ...

Potom som pochopil. Čas nelieči, ani neskráľuje. Len je rozdiel, či človek vie o udalostiach, vidí, počuje ich, alebo či je v nich, či je ich aktérom, so svojim telom, svojou dušou. (Asi ako u zubára.)

Možno je to nudné, nezáživné, čítať toto celé. Už aj len preto, že veľa vecí sa opakuje. Ale pri takom pocite si pomyslime: oveľa horšie to bolo všetko prežiť!

Čo že bolo podstatou, alebo významom, tohto celého?

Že aj podľa rýchleho počítania, sme odpracovali asi 77 zmien, často dvojmien, pri údržbe, kontrole, a príprave lietadiel? A že okrem toho sme sa zúčastnili minimálne na 56 leteckých akciách? Cez deň, v noci, nadržanom, cez leto, v daždi, v snehovej fujavici, ...

Pre našu vlasť?

Alebo pre spoločnosť?

A ako nás za to odmenila naša vlasť, alebo spoločnosť? Nás, alebo našu rodinu ...

Čím nás odlišuje od tých, ktorí s klamstvom, alebo podplácaním získanou modrou knižkou vojenskú službu obišli?

Podľa nášho skromného odhadu, v priemere aspoň jeden vojenský stroj bol neustále vo vzduchu. Takejto mašine nerobí starosti raz – dva spáliť niekoľko kubických metrov paliva. V záujme koho nám to padalo na naše hlavy? (Namiesto toho, aby vykúrilo nejaké menšie mesto cez zimu...)

Slúžilo k nácviku proti tým, ku ktorým sa teraz ťaháme?

Teraz sme prešli na druhú stranu?

Ale potom ako je to možné, že aj dnes sme s jednou, dvoma hodnotami za komunistickými straníkmi, a za absolventmi večernej univerzity marxizmu – leninizmu? Ved' keď vtedy oni boli „dobrí“, logické by bolo, že dnes by oni mali byť tí „zlí“! ...

Ale ani nás nepovýšili, ani ich nezdegradovali ...

I keď mnohí oveľa viac sa „usilovali“, než ako ich okolnosti nútili ...

S nízkou vzdelanosťou, a s nízkou morálkou, podarilo sa životy mnohých vojakov základnej služby pokaziť, a skoro u každého dosiahnuť, aby nenávideli „vojnu“. Takto potom, napriek tomu, že spoločné pochody, a extrémne utlačania majú nejaký omamujúci, opájajúci účinok, - neusiloval sa nikto tam ostať, slúžiť ďalej, ani pri relatívne vysokom plate.

Nanajvýš si teraz spomínajú: kto ako s nimi vybabral, s kým ako vybabrali oni, a pritom že pili, pili, a pili.

Nás pred rozlúčkou už ani neagitovali, aby sme tam ostali. Asi vplyvom jedného nášho českého kamaráta, ktorý niekoľko týždňov pred našim odchodom vyhlásil pred jedným vysokým dôstojníkom, že po tom, ako s nami jednali, je to absolútne zbytočné.

Mal pravdu.

Aj keď k oprave nebolo potrebné tak veľa. Len brať za ľudí aj nás, dodržať pravidlá, neusilovať sa tam, kde to nebolo potrebné, natrieť niekoľko stien normálnejšou farbou, namontovať do svietidiel výkonnejšie žiarovky, niekde prípadne umiestniť nejakú fotku, maľbu, prípadne kvet, ...

Čo ostalo okrem spomienok?

- môj vychádzkový oblek u Bubiho. Používa ho ako poľovník.

- a hnedé fľaky na mojich nohách. Dlho som si myslel: pleseň na koži, od vojenských bagančí. Tajne som sa ošetroval príslušnými násypmi. Keď nezmizli, išiel som ku kožnému lekárovi. Lámavosť kapilár – diagnostikoval. Začínalo sa to na konci vojenčiny.

Nedostatok vitamínov, v dôsledku absencie ovocia a čerstvej zeleniny v strave? Alebo presilenie z behania v kanadách, či z lezení na rebríkoch?

Alebo ... (na to si radšej nemyslieť ...) (Zvedavci nech si pozrú určenie SU 7...)

No a navyše, v čase písania rukopisu: keby sme chceli navštíviť dedinku nášho letiska, alebo bývalých „spolubojovníkov“, musíme si nachystať naše pasy ...

Rok 2008.

25. október.

19 hodín, 34 minút.

Práve som prepísal tento starý rukopis do počítača. Zatiaľ je vo worde.

Ešte to niekoľkokrát prekontrolovať, upraviť, dať do pdf, a na internet.

Či, po 34 rokoch to aj komentovať?

V tejto vzdialenosti (v čase) emotívne náboje jednotlivých príhod už sú zoslabnuté.

Dva paradoxy sú však dosť živé (Moja kariéra upadá ... – v dôsledku divných situácií u nás):

1, - Na letisku moje vedomosti považovali za dostatočné na to, aby mi zverili drahý stíhací bombardér, a život pilota. No keď na strednej priemyselnej škole nemal kto učiť elektrotechniku, a som to suploval, komisia mi, napriek úspešnej skúške sa bála prideliť príslušný paragraf (pre vedenie merania napätia a prúdu, z 4,5 V, alebo z 12, 24 voltového zdroja). Lebo som končil „strojárinu“. To je pre mňa dodnes zvláštne.

2, - Na letisku som pekne postupoval, no doma na skromnom sústredení skúšky maximálne zjednodušili, v podstate asi za tri výstrely z pištole som dostal trojku, a tak som bol vyradený z vojenskej služby len ako nadporučík. (Je to jedno, ale nie je to celkom fér.)

Neustále mám veľa povinností, veľa záujmov. Prečo som teraz uprednostnil pri nich práve spracovanie tejto témy? Tiež to má dve príčiny:

1, - Chce to byť aj takým malým darčekom mojim priateľom.

2, - Už roky sledujem web – stránky o „našom“ letisku. Prekvapuje ma ich bohatosť a otvorenosť. Do toho života patria aj moje príhody. Tak ich zverejním.

Rád by som to miesto ešte navštívil. Najradšej s Bubim.

S touto témou sa viaže aj takáto skutočnosť:

Keď som po vojenskej základnej službe zasa nastúpil do zamestnania, po tých opakujúcich sa, nie najlogickejších, nalinkovaných činnostiach, cítil som sa nejaký prázdny, neživý, ohlúpený. Niekoľko mesiacov som sa z tohto stavu liečil tak, že skoro denne som chodil do knižnice! Čítal som, čítal som, čítal som, hustil som do seba normálny život. Pomohlo to.

No niečo ostalo... Občas vo sne som na vojne. Nikto mi tam neubližuje, ale je tam neurčitosť. Napríklad hľadám kľúčik k skrini. Alebo čakám, že už nás pustia domov.

Vynorí sa aj otázka:

Kam by bola viedla moja cesta, keby som bol ostal na letisku?

Jedna teoretická možnosť: asi by som bol spokojnejší, bohatší, viac uznávaný, než teraz tu na strednej škole, v triedach, kde medzi žiakmi sú aj „integrovani“ drzí, leniví psycho – prípady.

Kto mohol tušiť nešťastia, vplyvom ktorých som opustil výskumný ústav, vplyvom ktorých sa zlikvidoval štát, vplyvom ktorých likvidovali našu priemyslovku, atď. ... atď.

A čas letí . . .

